

Ο ΜΥΣΤΙΚΟΣ
ΑΡΙΘΜΟΣ
«72»

ΔΑΥΛΟΣ

ΤΙΜΗ ΔΡΧ. 500

«ΓΕΦΥΡΑΙΟΙ», ΦΟΙΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΦΑΒΗΤΟ

ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ: Ὁδὸς τὸν οὐρανὸν εἰς τὸν τάφον

ΔΑΥΛΟΣ

Μηνιαίο Περιοδικό

Κυδαθηναίων 29, Πλάκα
105 58 Ἀθήνα
Τηλ.: 3223957 ή 9841655.

Τὰ Γραφεία τοῦ Περιοδικοῦ
λειτουργοῦν πρωινές ὥρες
9.30-13.30 καθημερινά.

Ἰδιοκτήτης-Ἐκδότης
- Διευθυντής:
ΔΗΜΗΤΡΗΣ Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ
Ἀχιλλέως-Μουσῶν 51
Παλαιό Φάληρο.

Φωτοστοιχειοθεσία- Ἀτελιέ:
«Ν. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ & Σία ΕΠΕ»
Μάγερ 11, Ἀθήνα, τηλ. 5221792.
Ἐκτύπωση-Βιβλιοδεσία:
«ΒΑΣΙΛΑΚΟΣ & ΣΙΑ ΕΠΕ»
Καλλιδρόμου 10
Μπουρνάζι, τηλ. 5726819

- Τιμὴ ἀντιτύπου: 500 δρχ.
- Ἑτήσια συνδρομή: 5.000 δρχ.
- Ὁργανισμῶν κ.λπ.: 7.000 δρχ.
- Φοιτητῶν: 3.500 δρχ.
- Ἐξωτερικοῦ: 50 δολλ. ΗΠΑ.

• Οἱ συνδρομὲς προκαταβάλλονται
τὸν μῆνα Ἰανουάριο κάθε χρόνου.

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ
ΔΕΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΝΤΑΙ.

Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται.

Ὅλες οἱ συνεργασίες καὶ τὰ
ταχυδρομικὰ ἐμβάσματα στὴ
διεύθυνση:
ΔΗΜ. Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ, Μουσῶν 51
175 62, Π. Φάληρο, Ἀθήνα.

Παρακαλοῦνται οἱ συνδρομητὲς
ποὺ ἀλλάζουν διεύθυνση, νὰ τὸ
γνωστοποιοῦν στὸ περιοδικό.

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΑΥΤΟ:

ΣΕΛΙΣ 6756:

Ὅχι Φιλοποίμενες, ἀλλὰ Δευκαλίωνες
Δ.Ι.Α.

ΣΕΛΙΣ 6757:

Γιὰ τὴν «Ἱστορία Γενέσεως τῆς Ἑλλ.
Γλώσσας

ΕΤΑΙΡΙΑ ΕΛΛΗΝΩΝ ΦΙΛΟΛΟΓΩΝ

ΣΕΛΙΣ 6758:

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ
ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΗΣΑΪΑΣ, ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ
ΚΟΥΤΟΥΛΑΣ, ΜΑΝΩΛΗΣ ΜΑΡΚΑΚΗΣ,
ΚΩΣΤΑΣ ΒΕΡΤΖΑΓΙΑΣ, ΛΕΩΝ. ΜΑΝΩΛΑΣ.
Ο.Ε.Ν. «ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ»

ΣΕΛΙΣ 6769:

«Γεφυραῖοι», Φοίνικες καὶ Ἀλφάβητο
ΗΛΙΑΣ ΤΣΑΤΣΟΜΟΙΡΟΣ

ΣΕΛΙΣ 6775:

ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ
ΒΙΚΤΩΡ ΑΝΤΖΕΛ

ΣΕΛΙΣ 6787:

Ὁ μυστικὸς ἀριθμὸς «72»
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Κ. ΓΑΤΣΙΑΣ

ΣΕΛΙΣ 6791:

Αἱ θρησκείαι τῆς ἐρήμου
ΠΑΝΟΣ ΤΣΙΝΑΣ

ΣΕΛΙΣ 6796:

Τὰ ἐπιδέξια σκέλη
ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΕΛΙΣ 6799:

Ἡ Σύγχρονη Ἑλληνικὴ Γλῶσσα (IV)
ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ

ΣΕΛΙΣ 6803:

Ἡ διαφορὰ μεταξὺ Ἐπιστήμης καὶ Φι-
λοσοφίας

Α. Ν. ΖΟΥΜΠΟΣ

ΣΕΛΙΣ 6808:

ΝΙΚΟΛΑΣ, γλύπτης-χαράκτης
ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΕΛΙΣ 6809:

Ὁ Κρατύλος καὶ ὁ... «Στοῦμπος»
ΟΥΡΑΝΙΑ ΔΙΟΜΑΤΑΡΗ

ΣΕΛΙΣ 6810:

Σάτυροι Ἰχθυεῖς
ΟΥΡΑΝΑ ΠΙΡΙΓΚΟΥΡΗ

ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΗ ΑΝΕΚΔΟΤΗ ΠΟΙΗΣΗ:

Νίκη Γαρίδη. Ἀντώνης Παλλάς, Γιώργος
Κορωνιός.

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ:

ΜΕΤΕΩΡΙΣΜΟΙ: σελ. 6767 • ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ
ΧΩΡΙΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ: σελ. 6785 • ΑΙΣΙΜΑ
ΚΑΙ ΑΔΗΡΙΤΑ: σελ. 6773 • ΕΘΝΙΚΑ: σελ.
6790 • ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑ: σελ. 6797 • ΔΙ-
ΗΓΗΜΑ: σελ. 6804 • Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ Ι-
ΔΕΩΝ: σελ. 6810

“Οχι Φιλοποίμενες, ἀλλὰ Δευκαλίωνες

«Μείναμε οἱ τελευταῖοι τῶν Ἑλλήνων». Λέγεται συχνά αὐτὸ μεταξὺ τῶν φωτεινῶν συνειδήσεων, ποὺ διατηροῦν ἀκόμη τὴν αἴσθηση τῆς ἱστορικῆς συνέχειας μέσα στὸ ἔρεβος τοῦ ἐν ἀφασίᾳ διατελοῦντος Ἑλληνισμοῦ, τῆς ἐν ἀφασίᾳ διατελούσης ἀνθρωπότητας.

“Ὅμως ἐγὼ βλέπω παντοῦ γύρω μου θαλερὲς μονάδες, ποὺ ἀναφύονται κι ἀναβλαστάνουν μέσα στὴν ἀπέραντη ἔρημο, μέσα στὸ θλιβερὸ πολυάνδριο τοῦ Ἱστορικοῦ Θανάτου. Ἐγὼ γνωρίζω, πόσο ἐκτεταμένη καὶ διψασμένη εἶναι ἡ ἀναζήτησις ἀκτίνος φωτός. Καὶ ἐγὼ γνωρίζω, πόσο σιδερένια εἶναι ἡ ἀποφασιστικότητα τῶν ἀφανῶν ἡρώων τῆς ἑλλάδος, τῶν ἡρώων τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἡ περίοδος τοῦ δισχιλιετοῦς Ἑλληνικοῦ Κώματος λήγει κι ἐνταφιάζεται στὰ τάρταρα τοῦ Ὀνειδούς. Ὁ σπασμένος κρίκος τοῦ σημερινοῦ “Ἕλληνας μὲ τὴν «πρὸ τῆς νῦν γενέσεως» ἐποχὴ ἐπανασυγκολλήθηκε. Εἶναι τώρα τὸ τέλος τοῦ δευτέρου Ἑλληνικοῦ Μεσαίωνα, εἶναι τὸ τέλος τοῦ δευτέρου Ἱστορικοῦ Κατακλυσμοῦ: Οἱ λίθοι γίνονται Ἕλληνες. Ζοῦμε στὸν εὐδαίμονα ἀστερισμὸ τοῦ Δευκαλίωνος, τῆς ἀνατολῆς μετὰ τὴν νύκτα· ὄχι πιά στὴν ἀποφράδα διοσημία τοῦ Φιλοποίμενος, τὴν δύση τῆς θλίψεως μετὰ τὴν ἡμέρα τοῦ θάμβους.

Ὁ ἀρχέγονος Ἑλληνικὸς Λόγος, τὸ μόνο ἀκέραιο μνημεῖο τοῦ χαμένου Μεγάλου Πολιτισμοῦ, εἶχε δώσει τὸν μίτο ποὺ ὠδήγησε στὴν ἐξοδο ἀπὸ τὸν πρῶτο Ἑλληνικὸ Μεσαίωνα. Τὸν ἀρχέγονο Ἑλληνικὸ Λόγο κρατοῦν καὶ πάλι γερὰ στὰ χέρια τοὺς οἱ σημερινοὶ Δευκαλίωνες. Εἶναι ὁ ἀπόλυτα ἐγγυημένος καὶ δοκιμασμένος ὁδηγὸς γιὰ τὴν ἐξοδο ἀπὸ τὸν λαβύρινθο.

Οἱ λίθοι γίνονται Ἕλληνες. Ἕλληνες τῆς Οἰκουμένης. Ἕλληνες τοῦ Κόσμου. Δὲν ὑπῆρχε καμμιά ἄλλη ἐπιλογή. Τὸ ἀπέδειξε τὸ ἀπώτατο παρελθόν: Ἑλλήνισις ἢ αἰῶνια λίθωσις.

Δ.Ι.Λ.

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

Η ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΛΛΗΝΩΝ ΦΙΛΟΛΟΓΩΝ για την «ΙΣΤΟΡΙΑ ΓΕΝΕΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ»

Ἀπὸ τὸν Πρόεδρο τῆς Ἑταιρείας Ἑλλήνων Φιλολόγων ἐλάβαμε καὶ δημοσιεύομε τὴν ἀκόλουθη ἐπιστολή:

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΛΛΗΝΩΝ ΦΙΛΟΛΟΓΩΝ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ «ΠΛΑΤΩΝ» — ΤΑΧ. ΘΥΡΙΣ 3373
ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ 12 — 105 59 — Τηλ. 3213363

Κον Δ.Ι. Λάμπρου, Διευθυντὴν τοῦ περιοδ. Δαυλὸς
Μουσῶν 51, 17562 Παλ. Φάληρον

Ἀθῆναι 8 Σεπτ. 1991

Ἀγαπητὲ Κύριε Λάμπρου,

Σᾶς εὐχαριστῶ διὰ τὸ μέγα βιβλίον τοῦ φίλου κ. Ἦλ. Τσατσόμοιρου, εἰς τὸ ὁποῖον εἶναι ἀμαλγαμοποιημένη κατὰ τὸν πρόλογον καὶ ἡ δική σας σκέψις καὶ ψυχὴ, ἀλλὰ καὶ ἐκείνου ἡ πορεία τῆς σκέψεως εὐρίσκεται εἰς τὴν αὐτὴν σχέσιν μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ «Δαυλοῦ».

Ἡ ὅλη ἔρευνα διὰ τὸ ἀλφάβητον καὶ τὴν ἀποκωδικοποίησίν του κινεῖται μέσα εἰς τὸν κόσμον τῆς σκέψεως τῶν ἀρχαίων μεγάλων Ἑλλήνων, τοῦ Ὁμήρου, Ἡσιόδου κλπ. καὶ πολικὸς τῆς ἐρέυνης ὁ Πλάτων μὲ τὸν Κρατύλον. Τὸ ἔργον εἶναι γεμᾶτο ἐλληνολατρείαν καὶ κάθε γνήσιος Ἑλλὴν πάλ-
λεται ἀπὸ συγκίνησιν. Οἱ συλλογισμοὶ καὶ τὰ συμπεράσματα, ὅσα ὑπόκει-
νται εἰς ἀνθρώπινον ἔλεγχον, εἶναι ἰσχυρά.

Ὅτι τὸ ἀλφάβητον τοῦ Δυτικοῦ κόσμου εἶναι τὸ Ἑλληνικὸν καὶ ὄχι τὸ Φοινικικὸν εἶναι προφανές, διότι τὸ Φοινικικὸν ἦτο μὲν ἀλφάβητον, ἀλλὰ ἄλλου εἴδους, σχεδὸν ἀχρήστου. Ἐγὼ ἐρευνῶν ἀπὸ ἀρκετοῦ χρόνου τὸ θέμα ἔχω καταλήξει εἰς τὸ αὐτὸ μὲ τὸ τοῦ βιβλίου συμπέρασμα ἀπ' ἄλλης ὁδοῦ, βασισμένης διὰ μαρτυριῶν τὰς ὁποίας οὐδεὶς δύναται νὰ ἀμφισβητή-
σῃ.

Διὰ τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης μόνον περιθωριακῶς ἐκινήθη ὁ Πλάτων. Τὴν συστηματικὴν ἔρευναν τὴν ἔκαμαν οἱ Στωϊκοὶ εἰς σειρὰν γενεῶν καὶ τὴν ἔφεραν εἰς πέρας μὲ τὴν διατύπωσιν νέας μαθήσεως, τῆς Γραμματικῆς τέχνης, τὴν ὁποίαν ἀπεδέχθη καὶ μεταχειρίζεται αὐτολεξεὶ μεταφρασμέ-
νην σήμερα ὅλος ὁ κόσμος, πλὴν τῶν Ἰαπώνων καὶ τῶν Κινέζων. Σχετι-
→

→
κῶς θὰ δημοσιευθῇ εἰς τὸν ἐπόμενον «Πλάτωνα» ἓνα ἄρθρον μου περὶ Γραμματικῆς.

Διὰ τὸ ἀλφάβητον σκέπτομαι νὰ γράψω μίαν ἀνάλυσιν, ὅταν θὰ εὔρω καιρόν, τὴν ὁποίαν καὶ θὰ θέσω στὴν διάθεσίν σας. Ἡ ἰδική μου προσέγγις εἰς τὰ γλωσσικά θέματα εἶναι ἀναλυτική. Δηλαδή δὲν ἔγινε πρῶτα ἡ ἐξέλιξις τῆς γλώσσης, ἡ ὁποία νὰ ἐπιφέρῃ καὶ τὴν ἐξέλιξιν τῆς γραφῆς, ἀλλὰ ἡ ἐξέλιξις τῆς γραφῆς εἶναι ἐκείνη πού ἔδινε φτερά νὰ ἀναπτυχθῇ ἡ γλῶσσα καὶ νὰ ὁδηγήσῃ εἰς δημιουργίαν φιλοσοφίας καὶ ἐπιστήμης. Εἶναι ἀρκετὰ ἐνδιαφέρουσα ἡ νέα αὕτῃ μέθοδος ἐρεύνης. Τὸν «Πλάτωνα» τόμ. 42 (1990) θὰ τὸν λάβετε σύντομα, καθυστέρησε λόγῳ τοῦ θέρους.

Μὲ φιλικωτάτους χαιρετισμούς

Παναγιώτης Κ. Γεωργοῦντζος

[Πρόεδρος Ἑταιρείας Ἑλλήνων Φιλολόγων]

Ἡ ρίζα, ἡ κατάληξις καὶ ἡ ἀποκωδικοποίηση τῶν λέξεων

Κύριε διευθυντά,

Σὰς γράφω μερικὲς ἀπορίες καὶ ἐπισημάνσεις μου, πού προέρχονται ἀπὸ δημοσιευμένες ἀναλύσεις σημασιῶν λέξεων, προκειμένου εἴτε νὰ φωτισθῶ εἴτε νὰ βοηθήσω στὴν σωστότερη ἀπόδοσή τους. Αὐτὸ τὸ κάνω, γιατί, παρ' ὅλον ὅτι ἡ θεωρία τοῦ κ. Τσατσόμοιρου φαίνεται νὰ εἶναι σωστὴ κατάληξις μιᾶς βαθειᾶς ἀναλυτικῆς σπουδῆς καὶ γνώσεως, μοῦ ἀφήνει ἐν τούτοις κάποια κενά, πού πιθανὸν νὰ ὀφείλονται σὲ ἄλλειψη εἰδικεύσεως ἐκ μέρους μου.

Πρῶτ' ἀπ' ὅλα καὶ σύμφωνα μὲ τὸν κ. Γάτσινα («Δαυλός» τ. 84 σελ. 4764, 4765) ἡ κατάληξις τῶν ὀνομάτων εἶναι ἐπανάληψις τοῦ ἄρθρου, πού προήλθε ἀπὸ τὴν δεικτικο-ἀναφορικὴ ἀντωνυμία κ.λπ. Οὐδεὶς τῶν ἐπαϊόντων ἐξέφρασε ἀντιρρήσεις ἐπὶ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς, πρᾶγμα πού σημαίνει ὅτι μᾶλλον συμφωνοῦν, καὶ ἔχει ὑπὲρ αὐτῆς πάρα πολλὰ πειστικά ἐπιχειρήματα καθὼς καὶ μία ἐκδήλωση τοῦ ὑποσυνειδήτου τῆς γλώσσας, πού ἀναβιώνει ἀρχαίους τρόπους ἐκφράσεως στὸ στόμα τῶν λαϊκῶν ἀπογόνων. Τέτοιες ἐκφράσεις εἶναι οἱ ἐπαναλήψεις τῶν ἄρθρων στὸ τέλος τῆς λέξεως σὲ ἀρκετὲς σημερινὲς περιπτώσεις, ὅπως «τὰ

τροφίμα-τα», «τὰ ὄνειρα-τα» κ.λπ. Ἄν λοιπὸν αὐτὰ εἶναι ἀληθινά, τότε, νομίζω, θὰ ἔπρεπε νὰ ἀποφεύγεται τὸ νὰ συμπεριλαμβάνονται τὰ γράμματα τῶν καταλήξεων στὶς ἀναλύσεις τῶν σημασιῶν τῶν λέξεων. Ὑπὲρ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς συνηγορεῖ καὶ τὸ ὅτι ἡ κατάληξις εἶναι κλιτὴ καὶ δὲν μπορούμε νὰ πούμε ὅτι ἄλλη σημασία ἔχει μία λέξις στὴν ὀνομαστικὴ καὶ ἄλλη στὶς ἄλλες πτώσεις. Μήπως λοιπὸν θὰ ἔπρεπε στὴν ρίζα τῆς κάθε λέξεως νὰ ἀναζητοῦμε τὴν σημασίαν της καὶ ὄχι στὶς καταλήξεις;

Δεύτερο θὰ ἤθελα νὰ σταθῶ στὴν λέξις «Κάδομος», πού ἀναλύεται στὸ τεῦχος 110 σελ. 6328 ὡς 6334. Πάρα πολὺ σωστά ἐκεῖ ὁ κ. Τσατσόμοιρος διατυπώνει τὴν ἄποψη ὅτι τὸ ΚΑΔ- προέρχεται ἀπὸ τὴν πρόθεσις «κατά», τῆς ὁποίας ἀπεβλήθη τὸ τελικὸ «α» καὶ τῆς ὁποίας τὸ «τ» μετετράπη σὲ «δ» πρὸ ἀκολουθοῦσης λέξεως μὲ ἀρχικὸ γράμμα «δ». Στὴν ἀνάλυσιν ὅμως τῆς σημασίας τοῦ ὀνόματος, ἀντὶ νὰ βασισθεῖ στὴν ἔννοια «κατά» ἢ στὰ γράμματα «κ», «α», «τ», «α» χωριστά, προχωρεῖ στὴν ἀνάλυσιν τῶν «κ», «α» καὶ «δ», πού ὡς μὴ ὑπάρχον στὸν πρωτογενὴ σχηματισμὸ τῆς λέξεως δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ συμμετέχει στὴν ἀνάλυσιν τῆς ἐρμηνείας της. Ἐπὶ πλέον δὲν φαίνεται νὰ

ἀναζητᾷ τὴν δευτέρα συνθετικὴ λέξη, ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ «δ», γιὰ νὰ τὴν ἀναλύσει, ἀλλὰ ἀρκεῖται στὰ «μ» καὶ «σ» καὶ «ς» τῆς καταλήξεως. Θὰ μπορούσε ἴσως ἡ λέξη νὰ προέρχεται ἀπὸ τὴν συγχώνευση τῶν «κατὰ» καὶ «δῆμος» ἢ «δᾶμος» κ.λπ., ὅπου τὸ πρὸ τοῦ «μ» φωνῆεν ἀποβλήθηκε, τὸ δὲ «δ» συγχωνεύθηκε μὲ τὸ ἐκ τῆς μετατροπῆς τοῦ «τ» προελθὸν «δ». Ὁ κ. Τσατσόμοιρος, ἂν συμφωνῇ μετὰ τὴν ἀποψη αὐτὴ καὶ ἐρευνῇ, πιστεύω ὅτι θὰ μπορούσε νὰ βρεῖ τὴν λέξη ποὺ ἀποτελοῦσε τὸ δεύτερο συνθετικὸ τῆς λέξεως ΚΑΔΜΟΣ.

Μία τολμηρὴ ἴσως σκέψη μου ἦταν, μήπως τὸ «τ» τοῦ «κατὰ» μετετρέπετο σὲ «δ» καὶ πρὸ λέξεως ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ «θ», ὅποτε

θὰ μπορούσε τὸ δεύτερο συνθετικὸ νὰ ἦταν κάποια λέξη σχετικὴ μὲ τὴν Θῆβα, ἂν τὸ «β» μετετρέπη σὲ «μ» καὶ προστέθηκε ἀρσενικὴ κατάληξη.

Ὅλα βέβαια αὐτὰ εἶναι ὑποθέσεις ἐνὸς μὴ εἰδικοῦ, χωρὶς ἀπαιτήση νὰ θεωρηθοῦν ὡς ὁποῖοτε σωστές. Ἄν πράγματι δὲν εἶναι, θὰ χαρῶ ἂν ὁ κ. Τσατσόμοιρος μοῦ ἐλυνε τίς ἀπορίες δείχνοντάς μου τὰ λάθη μου.

Εὐχαριστῶ θερμά.

Χαράλαμπος Ὑσαῖας,

Πολιτικὸς Μηχανικὸς
Πρόεδρος Ἑλληνικῆς Κοινότητος
Τζέντας Σαουδικῆς Ἀραβίας

Ὁ κ. Η. Τσατσόμοιρος, ὑπ' ὄψιν τοῦ ὁποίου ἐτέθη ἡ ἐπιστολὴ τοῦ κ. Χαρ. Ὑσαῖα, γράφει τὰ ἑξῆς:

Ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. Χαρ. Ὑσαῖα ἡ ἀπάντησί μου ἔχει ἤδη δοθῇ καὶ ἐπαναληφθῇ στὴν ἐκδοθεῖσα προσφάτως ἔρευνα μὲ τίτλο **ἹΣΤΟΡΙΑ ΓΕΝΕΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ**, Ἐκδόσεις «Δαυλοῦ» 1991. Θὰ ἐπαναλάβω, ὅτι ἡ ὀνομαστικὴ τῶν κλιτῶν μερῶν τοῦ λόγου ἐρμηνευόμενη κατὰ τοὺς γενικοὺς γραμματικοὺς ὅρους ὑποδηλώνει «τὴν τέχνην τῆς ὀνομασίας· ὄνομα δὲ καλεῖται πᾶσα λέξις δι' ἧς ὀνομάζεται, καλεῖται τις ἢ τί». Μετὰ ταῦτα ἡ προσθήκη γραμμάτων (πτῶσεις, κλίσεις) στὴν λέξι μεταβάλλει ὅχι τὸ «τίς» ἀλλὰ τὸ σὲ ποιὸν ἀνήκει («τίνος»: Γενικὴ) καὶ σὲ ποιὸν δίδεται («τίνιν»: Δοτικὴ) κ.λπ.

Στὶς σελίδες 102-105 τῆς ὡς ἄνω ἐρεῦνης ὁ ἀναγνώστης θὰ εὔρῃ τὸ αἷτιον γιὰ τὸ ὅποιο στὴν παρούσα φάσι δὲν μὲ ἀπασχόλησε καμμία ἄλλη πτῶσι πλὴν τῆς ὀνομαστικῆς, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι διὰ τοῦ κώδικος τῶν γραμμάτων δὲν δίδεται καὶ σ' αὐτὸ ἡ ἀπάντησι. Ἀπαιτεῖται βεβαίως μιὰ προσπάθεια, τὴν ὁποία ὁ ἐπιθυμῶν νὰ προχωρήσῃ ἄς κάνῃ. Τὸ ἐνδιαφέρον μου ἦταν συγκεντρωμένο μόνο στὴν ἀπόδειξι τοῦ τρόπου σχηματισμοῦ τῶν ὀνομάτων τῆς πανάρχαιας ἐλληνικῆς γλώσσας. Δηλαδή σ' αὐτὸ γιὰ τὸ ὅποιο ὁ Πλάτων στὸν **«Κρατύλον»** [423 ε] λέγει: **«Ὅνομα ἄρ' ἔστιν ὡς ἔοικε μῖμῆμα φωνῇ ἐκείνου ὃ μιμεῖται, εἴ τις αὐτὸ τοῦτο μιμεῖσθαι δύναιτο ἐκάστου τὴν οὐσίαν γράμμασι καὶ συλλαβῶν ἄρ' οὐκ ἂν δηλοῖ ἕκαστον ὃ ἔστιν;»**.

Τώρα τὸ ἐρώτημα τοῦ ἐπιστολογράφου **«Μήπως θὰ ἔπρεπε στὴν ρίζα τῆς κάθε λέξεως νὰ ἀναζητοῦμε τὴν σημασίαν καὶ ὅχι στὶς καταλήξεις;»** ὁμολογῶ ὅτι μὲ ἄφησε μὲ τὴν ἀπορία, ἐὰν πράγματι διάβασε τὴν δημοσιευθεῖσα ἔρευνα. Στὴν σελίδα 105 γράφω: **«Κάτω ὅμως ἀπὸ τὸ νεώτερον ἔντεχνο ἔνδυμά τους («Μουσεία Λόγων») κρύπτονται τὰ ἀρχέγονα αὐτὰ ἐρεθίσματα, μὲ συνέπεια ἡ ἀποκάλυψι τῶν φθόγγων αὐτῶν νὰ ἀπαιτῇ τὴν βοήθειαν καὶ τοῦ «ἐτύμου» τῆς λέξεως, τὴν «ρίζαν» καὶ τὸ «θέμα» ὅπως καὶ τοῦ τρόπου ποὺ ἡ λέξι αὐτὴ ἐρμήνευσε τὰ δρώμενα ἐντὸς**

τῶν κειμένων τῆς πανάρχαιας ἐλληνικῆς γραμματείας». Ἐπομένως πῶς συμπεράνε ὁ ἐπιστολογράφος ὅτι «δὲν ἀναζητῶ στὴν ρίζα κάθε λέξης τὴν σημασία ἀλλὰ στίς καταλήξεις»;

Ἐπίσης ὁ ἀναγνώστης συνεπέρανε (δὲν γνωρίζω ἐκ ποίων λόγων), ὅτι ὑπάρχει ἀντιπαράθεσι στὰ «κενὰ τῆς βαθειᾶς ἀναλυτικῆς σπουδῆς καὶ γνώσεως ποὺ ὁ κ. Τσατσόμοιρος δημοσίευσε, καὶ τῆς ἔρευνας καὶ μελέτης τοῦ κυρίου Γάτσια» καὶ μάλιστα (ἴσως μὲ κάποια δόσι εἰρωνίας;) λέγει: «Οὐδεὶς τῶν ἐπαϊόντων ἐξέφρασε ἀντιρρήσεις ἐπὶ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς, πρᾶγμα ποὺ σημαίνει ὅτι μᾶλλον συμφωνοῦν, καὶ ἔχει ὑπὲρ αὐτῆς πολλὰ πειστικὰ ἐπιχειρήματα» κ.λπ. Καὶ ἐπ' αὐτοῦ νομίζω, ὅτι λάθος δρόμο ἀκολουθεῖ ὁ ἐπιστολογράφος. Ἐὰν μεταξὺ τῶν ἐπαϊόντων μὲ συγκαταλέγη, τὸν πληροφορῶ ὅτι ἐκτιμῶ τὴν ἐργασία τοῦ κ. Γάτσια, τὴν ἔκτασι τῆς ὁποίας εἰσέτι δὲν γνωρίζω, ἀλλὰ δὲν νομίζω ὅτι τὰ μέχρι στιγμῆς πορίσματα τῆς ἔρευνας τοῦ κ. Γάτσια ἀντιβαίνουν στίς δικές μου ἀποδείξεις. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἐὰν συμβαίνει κατὰ τὸν κ. Χ.Η., εἶναι δικαίωμά του νὰ ἀποδέχεται ὅ,τι τὸν ἱκανοποιεῖ στὸν τρόπο τοῦ δικοῦ του σκέπτεσθαι.

Αὐτὰ ὡς πρὸς τὸ πρῶτο μέρος τῆς ἐπιστολῆς. Στὰ περὶ Κάδμου δὲν θὰ ἀναφερθῶ, καὶ εἶναι ἐλεύθερος ἀσφαλῶς ὁ κ. Χαρ. Ἡσαΐας νὰ κάνη ὅσες τολμηρὲς σκέψεις θέλει μετατρέποντας κατὰ τὸ δοκοῦν τὰ σύμφωνα μιᾶς λέξεως, γιὰ νὰ καταλήξῃ σὲ συμπεράσματα σύμφωνα μὲ τίς ἀπόψεις του.

Ἐγὼ ἔδωσα ἤδη στὴν «Ἱστορία Γενέσεως τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας» τὴν ἀνάλυσι τῶν ὀνομάτων «Κάδμος» (σελ. 196) καὶ «Θήβα» (σελ. 200). Δὲν ἔχω νὰ προσθέσω τίποτα περισσότερο αὐτῶν.

Η.Α. Τσατσόμοιρος

Ἕνας φιλόλογος ἀνατρέπει τὰ ἱστορικὰ ψεύδη ποὺ τὸν δίδαξαν...

Κύριε διευθυντά,

Ὁ κ. Γ. Μπαμπινιώτης, καθηγητῆς Γλωσσολογίας στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν, ἀναφέρει στὸ βιβλίο του «Συνοπτικὴ Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας» τὴν ἐπικρατοῦσα σήμερα ἄποψη στοὺς κύκλους τοῦ Πανεπιστημιακοῦ Κατεστημένου: «Ἡ Ἰνδοευρωπαϊκὴ Πρωτογλῶσσα ὑποθέτουμε ὅτι ἀπετέλεσε κοινὴ γλῶσσα τοῦλάχιστον μέχρι τῆς 3ης χιλιετηρίδας»¹. Καὶ συνεχίζει: «Στίς ἀρχές καὶ ὅπωςδήποτε στὸ β' ἡμισυ τῆς 2ης χιλιετηρίδας, ἔχουμε ἱστορικὲς-ἐπιγραφικὲς μαρτυρίες (ἀπὸ τὴν Χεττιτικὴ, Ἑλληνικὴ, ἀρχαία Ἰνδική), ποὺ δείχνουν ὅτι ἡ ΠρωτοἸνδοευρωπαϊκὴ Γλῶσσα ἔχει ἤδη διασπαστεῖ σὲ ἐπὶ μέρους Ἰνδοευρωπαϊκὲς Γλῶσσες»².

Ἐμεῖς θὰ θέλαμε νὰ ἐπισημάνουμε δύο ἀσαφῆ καὶ «σκοτεινὰ» σημεῖα αὐτῆς τῆς «υ-

πόθεσης», ποὺ προκαλοῦν εὐλογες ἀπορίες σχετικὰ μὲ τὴν «ἐπιστημονικότητα» τῆς Ἰνδοευρωπαϊκῆς θεωρίας. Τὰ σημεῖα αὐτὰ ἀφοροῦν, πρῶτον, στὴν χρονικὴ ἀφετηρία τῶν λεγομένων «θυγατρικῶν» γλωσσῶν, Ἑλληνικῆς, Σανσκριτικῆς καὶ Λατινικῆς καί, δεύτερον, στὴν ἐτυμολογία κάποιων ἑλληνικῶν λέξεων ποὺ ἀντανακλοῦν πολιτιστικὴ ἀνάπτυξη, κι ὅμως ἀνάγονται σὲ «Ἰνδοευρωπαϊκὲς» ρίζες μιᾶς γλώσσας χαμηλοῦ πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου.

Α' Ἡ θεωρία περὶ «Ἰνδοευρωπαϊκῆς Μητέρας Γλώσσας» παίρνει σὰν δεδομένο ὅτι ὑπάρχει ἴδια χρονικὴ ἐκκίνηση τῆς Σανσκριτικῆς, Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς γλώσσας. Αὐθαίρετα θεωρεῖ ὅτι ἡ ἴδια περίπου χρονικὴ στιγμή ἦταν ἱστορικὰ ἡ ἀφετηρία γιὰ τίς τρεῖς αὐτὲς γλῶσσες καὶ μάλιστα τὴν τοποθετεῖ στὸ 3.000 π.Χ. περίπου.

Ἀποκλείει, καὶ πάλιν αὐθαίρετα, τὸ ἐνδεχόμενο **κάποια ἀπ' αὐτὲς τῆς γλῶσσας νὰ εἶναι ἀρκετὰ προγενέστερη καὶ πρόγονος τῶν ἄλλων** καὶ ψάχνει γιὰ τὸ ...φάντασμα κάποιας ὑποτιθέμενης «Ἰνδοευρωπαϊκῆς Μητέρας Γλῶσσας». Μέχρι στιγμῆς βέβαια τὰ ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα καὶ οἱ ἐπιγραφές ποὺ ἔχουν ἀναγνωσθεῖ **τελεσίδικα δὲν μποροῦν νὰ ἀποδείξουν καμμία ὑπόθεση** καὶ πολὺ περισσότερο τὴν αὐθαίρετη «Ἰνδοευρωπαϊκὴ θεωρία». Ὑπάρχουν ὅμως ὡς ἐνδείξεις — ὄχι, μέχρι στιγμῆς, ἀποδείξεις — **ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ εἶναι ἡ Μητέρα-Γλῶσσα** (πέραν τῶν εὐρημάτων τῆς ἀρχαιολογικῆς σκαπάνης στὴν Κρήτη, στὸ Αἰγαῖο καὶ ἄλλου) **οἱ ἐπιγραφές τῆς Γραμμικῆς Α καὶ Β**. (Συνταρακτικὴ ἦταν ἡ ἀνακάλυψη 2.000 λίθων μὲ ἐπιγραφές Γραμμικῆς Γραφῆς ποὺ εὐρέθησαν στὴν ... Ἀμερικὴ³). Βέβαια σήμερα ἡ Γραμμικὴ Α δὲν ἔχει ἀκόμη ἀναγνωσθεῖ (δίσκος Φαιστοῦ κ.λπ.), ὅμως οἱ προσπάθειες τῶν ἐπιστημόνων κλίνουν στὴν ἀποδοχὴ ὅτι πρόκειται περὶ Ἑλληνικῆς Διαλέκτου⁴. (Σήμερα ἡ ἄποψη ποὺ ἐπικρατεῖ στὸ Ἐπιστημονικὸ Κατεστημένο θεωρεῖ ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Γραμμικὴ Β ἀναγεται στὰ 1400 π.Χ., οἱ Ἰνδικές Βέδες στὰ 1200-800 π.Χ. καὶ ἡ Χεττιτικὴ περὶ τὸ 1700 π.Χ. θεωρούμενη ὡς ἡ ἀρχαιότερη μαρτυρία. Γιὰ τὴν μὴ εἰσέτι ἀναγνωσθεῖσα Γραμμικὴ Α τὸ κατεστημένο μιλᾷ γιὰ Σημιτικὴ ἢ ἄλλη προ-καὶ μὴ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα...). Βέβαια μέχρι ἡ Ἐπιστήμη νὰ τὰ ἀποδείξει ὅλα αὐτὰ τελεσίδικα, θάπρεπε οἱ διάφοροι ἀρμόδιοι ἐπιστημονικοὶ κύκλοι νὰ εἶναι ἐπιφυλακτικοὶ στὶς ἀπόψεις τους χωρὶς αὐθαίρετα καὶ σκόπιμα συμπεράσματα, ποὺ τελικὰ ἀποβλέπουν στὴν διαστρέβλωση τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας καὶ τοῦ Πολιτισμοῦ. Δὲν ἔχουν περάσει ἄλλωστε πολλὰ χρόνια ἀπὸ τότε ποὺ οἱ ἐπίσημοι ἐπιστημονικοὶ κύκλοι τοῦ Ἐξωτερικοῦ ἐπρέσβευαν ὅτι ὁ Κρητικὸς-Μινωικὸς Πολιτισμὸς δὲν ἦταν Ἑλληνικὸς, ἀλλὰ «Προελληνικῆς-σημιτικῆς προελεύσεως», ἐνῶ ἀκόμα δὲν εἶχε διαβαστεῖ καμμία γραμμικὴ γραφὴ! Ὡσπου τὸ 1952 ὁ M. Ventris μὲ τὴν ἀνάγνωση τῆς Γραμμικῆς Β καὶ τὴν ἀποκάλυψη ὅτι πρόκειται περὶ Ἑλληνικῆς Γλῶσσας γκρέμισε τὶς θεωρίες

περὶ Μινωικῆς-Σημιτικῆς Κρήτης τῶν σοφῶν τοῦ Ἐπιστημονικοῦ Κατεστημένου. Τώρα, τὸ ἴδιο αὐθαίρετα, μιλοῦν γιὰ Ἰνδοευρωπαϊκὴ Γλῶσσα, μέχρι ἡ ἴδια ἡ Ἐπιστημονικὴ Ἀλήθεια νὰ τοὺς ξεσκεπάσει...

Β' Ὅσον ἀφορᾷ τώρα στὴν περίφημη «Ἰνδοευρωπαϊκὴ» Φυλὴ καὶ Γλῶσσα, δὲν **ὑπάρχει κανένα γραπτὸ ἢ ὄχι μνημεῖο ἢ ἄλλο ἀρχαιολογικὸ εὑρημα, ποὺ νὰ ἐπαληθεύει τὴν ὑπαρξὴ τους**. Οἱ γνώσεις μας γιὰ τὸν Πολιτισμὸ τῆς «Ἰνδοευρωπαϊκῆς Φυλῆς» εἶναι ἀνύπαρκτες. Ἔτσι ὥστε νὰ μοιάζει πράγματι μὲ φάντασμα αὐτὸς ὁ λαὸς κι αὐτὴ ἡ γλῶσσα, ποὺ ἂν καὶ δὲν εἶχε γραφὴ καὶ πολιτισμὸ, εἶχε ὅμως κατὰ τοὺς διαστρεβλωτὲς τῆς ἀλήθειας πλούσιο καὶ ἀνεπτυγμένο λεξιλόγιο! Ἀλλ' ἄς πάρουμε, γιὰ παράδειγμα, μερικὲς Ἑλληνικὲς λέξεις, ὅπως τὶς ἐτυμολογεῖ ἡ σύγχρονη Γλωσσολογία ἀνάγοντάς τις σὲ «Ἰνδοευρωπαϊκὲς» ρίζες:

δῆμος < *damos = τμῆμα λαοῦ, ψῆφος < *bhsa- = ψῆφος, χαλκός < *glelgh- = σίδερο, διθύραμβος < *τιτύρ-αμβος = τέσσερα βήματα⁵ (οἱ λέξεις μὲ τὸν ἀστερίσκο εἶναι οἱ «Ἰνδοευρωπαϊκὲς» ρίζες).

Ἐδῶ τίθεται ἓνα καίριο ἐρώτημα: Πῶς ἔνας λαὸς χωρὶς ἀνάλογο πολιτιστικὸ ἐπίπεδο, μὲ νομαδικὸ βίον, χρησιμοποιοῖ λέξεις ὅπως «δῆμος», «ψῆφος», «διθύραμβος»; Ἀφοῦ δὲν ὑπῆρχαν τὰ πράγματα, πῶς ὑπῆρχαν οἱ λέξεις ποὺ ἀντιστοιχοῦσαν σ' αὐτά; Πῶς ἓνας λαὸς ποὺ ὑποτίθεται ζῇ πρὶν τὴν Ἐποχὴ τοῦ Χαλκοῦ γνωρίζει τὴν λέξη «σίδηρο»; Τί εἶδους ἀπάτη εἶναι αὕτη;

Ὁ ἀναγνώστης θὰ βρεῖ πολλὰ τέτοια παραδείγματα ἐλληνικῶν λέξεων, ποὺ δεῖχνουν ὑψηλὸ πολιτιστικὸ ἐπίπεδο, κι ὅμως ἀνάγονται σὲ «Ἰνδοευρωπαϊκὲς» ρίζες, μιᾶς γλῶσσας ποὺ ἐκπροσωπεῖ... νομάδες, σ' ὅποιο ἐτυμολογικὸ λεξικὸ ἀνατρέξει. Καὶ εἶναι ἀπορίας ἄξιο, πῶς σοβαροὶ ἐπιστήμονες δὲν ἀντιλαμβάνονται πῶς εἶναι ἀδύνατο ἓνας λαὸς νομαδικοῦ βίου (ὅπως ὁ ὑποτιθέμενος «Ἰνδοευρωπαϊκός») νὰ χρησιμοποιοῖ λέξεις καὶ νὰ ὁμιλεῖ γλῶσσα ἀνωτέρου ποιοτικὰ καὶ μεταγενέστερου χρονικὰ πολιτισμοῦ.

“Ὅμως ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα, εἰδικὰ ἡ Ὀμηρικὴ καὶ ἡ Ἀττικὴ Διάλεκτος, εἶναι ἡ βοῶσα μαρτυρία τῆς ἱστορικῆς ἀλήθειας. Μόνο λαὸς ποὺ δημιούργησε τὴν Πνύκα ἤξερε περὶ δημοκρατίας καὶ ψήφου, μόνο λαὸς μὲ δόρατα καὶ σάρισσες ἤξερε περὶ σιδήρου. Κι ἐδῶ θεωροῦμε ὑποχρέωσή μας ν’ ἀναφέρουμε τὸ καταπληκτικὸ βιβλίον τοῦ Ἡ. Τσατσόμοιρου: «*Ἱστορία Γενέσεως τῆς Ἑλληνικῆς Γλῶσσας*», ποὺ δεῖχνει γιατί μόνο ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τοῦ Αἰγαίου θὰ μπορούσε νὰ μιλᾷ τὴν Ἑλληνικὴ Γλῶσσα.

Συμπερασματικά: θὰ θέλαμε νὰ τελειώσουμε μὲ τὴν ἐπισήμανση, πῶς θὰ πρέπει νὰ διαφυλάξουμε ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ τὴν Κιβωτὸ τῆς Ἑλληνικότητάς μας, τὴν γλῶσσα μας, αὐτὴ ποὺ μᾶς κράτησε Ἑλληνες στοὺς αἰῶνες καὶ τίς χιλιετίες καὶ ποὺ εἶναι ἡ πλουσιότερη στὸ κόσμον καὶ ὅ,τι πολυτιμότερο ἔχουμε.

Ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα εἶναι τὸ ἀκατά-

λυτο τεκμήριον τῆς Ἑλληνικότητάς μας, ὅπως ἔγραφε καὶ ὁ Γεώργιος Γεμιστὸς-Πλήθων: «*Ἑλλήνες ἐσμεν τὸ γένος ὡς ἡ φωνὴ τε καὶ ἡ πάτριος παιδεία μαρτυρεῖ*».

1. Γ. Μπαμπινιώτης, *Συνοπτικὴ Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Γλῶσσας*, Ἀθήνα 1985, σελ. 34.

2. Ὁμοίως.

3. Ἐγκυκλοπαίδεια «*ΗΛΙΟΣ*» λήμμα «Ἑλλάς» καὶ προσάρτημα «*Ἀληθινὴ Προϊστορία*», Ἀθήνα 1985.

4. Paul Faure: περιοδ. ἀρχαιολ. NESTOR (1989) σελ. 2288, Indiana University.

5. J.B. Hofmann: *Ἑτυμολογικὸ Λεξικὸ Ἀρχ. Ἑλληνικῆς*, μετφ. Α. Παπανικολάου, Ἀθήνα 1990.

Μὲ τιμὴ
Διαμαντῆς Κούτουλας

Φιλολόγος
2ο Λύκειο Θήβας

Ἀνησυχίες Ἑλλήνων τῆς Αὐστραλίας γιὰ τὸ μέλλον μας

Κύριε διευθυντά,

Ἐφθασε στὰ χέρια μου τὸ περιοδικό σας, γιὰ τὸ ὁποῖο σᾶς συγχαίρω. Πράγματι ὁ ἀτομικισμὸς καὶ ὁ πολιτικὸς κομματισμὸς ἔχουν ὀδηγήσει τὴν Ἑλλάδα ἐπανειλημμένα στὴν καταστροφή.

Ἐδῶ στὴν Αὐστραλία οἱ Σκοπιανοὶ δροῦν ἀνενόχλητοι καὶ εἴμαστε συνεχῶς ἀμυνόμενοι στὶς κατηγορίες τους περὶ γενοκτονίας, καταπάτησης ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων τῆς «*Μακεδονικῆς*» μειονότητας καὶ ἄλλα ψεῦδη. Ἐνα Κυπριακὸ δὲν ἔχουμε τίς δυνατότητες νὰ λύσουμε, καὶ περιμένουμε νὰ μᾶς ἐπιβάλουν κάποια «*εὐνοϊκὴ*» λύση, μὲ τὴν ὁποία βεβαίως θὰ ἀναγνωρίσουμε τὴν ἰσότητα τῆς τουρκοκυπριακῆς μειονότητας καὶ τὴν δημιουργία τουρκοκυπριακῆς περιοχῆς γύρω στὰ 30% τοῦ ἐδάφους τῆς Ἑλληνικῆς μεγαλονήσου. Στὴν Ἀλβανία, ὅπου ὑπάρχει ἑλληνικὴ μειονότητα ποὺ ἴσως φθάνει καὶ μέχρι τὸ 15% τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ, οὔτε φωνάζουμε οὔτε διεκδικοῦμε τίποτα, μὲ συνέπεια οἱ ξένοι

νὰ μὴ γνωρίζουν τίποτα. Γιὰ τὴν Ἰμβρο καὶ τὴν Τένεδο, ὅπου ἡ Συνθήκη τῆς Λωζάννης προβλέπει εἰδικὸ καθεστῶς καὶ αὐτοδιοίκηση, ὅλα ξεχάστηκαν χωρὶς καμμία διαμαρτυρία — ἀπὸ χαμένες πατρίδες ἔχουμε συνηθίσει. Τὴν «*Χρυσὴ Ὀλυμπιάδα*» μᾶς τὴν κλέψανε ἀπὸ τὰ χέρια μας, διότι ὑποτιμήσαμε τοὺς πάντες — ἀλλὰ μάθαμε νὰ τρώμε χαστούκια. Ἡ ὑπόληψή μας στὴν ΕΟΚ καὶ γενικὰ σ’ ὅλο τὸν κόσμον εἶναι τόσο χαμηλὴ, ποὺ μᾶς ὑπολογίζουν γιὰ μιὰ τριτοκοσμικὴ χώρα, ποὺ ὅλο παραπερνιέται καὶ δὲν ξέρεי τί θέλει. Εἶναι καιρὸς πιά ὁ Ἕλληνας νὰ πάρει στὰ σοβαρὰ τὴν ἐννοια «Ἕλληνας» καὶ νὰ ἐνδιαφερθεῖ γιὰ τὴν ἐπιβίωση τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Σχετικῶς μὲ τὸ δημοσίευσμά σας γιὰ τοὺς Ἑλληνόφωνους τῆς Κάτω Ἰταλίας σᾶς ἐσωκλείω βιβλίο ποὺ ἔγραψα μετὰ ἀπὸ ἔρευνα ποὺ ἔκανα στὴν Ἀπουλία καὶ τὴν Καλαβρία. Εἶναι συγκινητικὸ νὰ βλέπεις ἀνθρώπους (δυστυχῶς πολὺ λίγους) νὰ κά-

νουν υπεράνθρωπες προσπάθειες για την διατήρηση της Ἑλληνικῆς γλώσσας χωρίς την πρέπουσα ἀνταπόκριση ἀπὸ τὶς Ἑλληνικὲς Ἀρχές. Φοβᾶμαι πολὺ, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα ποὺ ὀμιλεῖται ἐπὶ χιλιάδες χρόνια στὴν Ἰταλία, θὰ πεθάνει στίς ἡμέ-

ρες μας λόγω ἀδιαφορίας.

Διατελῶ

Κώστας Βερτζαγιᾶς

Δικηγόρος

1009 Botany Road Mascot NSW2020

DX 1013 Sydney

Αὐστραλία

Μιὰ ἀπίστευτη ὑπόθεση: «Σημίτης» καὶ ὁ Μ. Ἀλέξανδρος σύμφωνα μὲ τὴν Διοίκηση τῆς Τράπεζας τῆς Ἑλλάδος!..

Κύριε διευθυντά,

Σᾶς κοινοποιῶ ἀναφορά μου, ὡς Ἕλληνας πολίτου, πρὸς τὴν Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, ὑποβληθεῖσα στὴν Ὑπηρεσία Πρωτοκόλλου τὴν 17/9/1991 καὶ κοινοποιηθεῖσα αὐθημερὸν στὸν ὑπουργὸ Οἰκονομικῶν (ἀριθ. 11924/17-9-91):

«ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΛ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ 10, ΕΝΤΑΥΘΑ

Μὲ μεγάλη ἀπογοήτευση πληροφοροῦμαι τὴν ἐπικείμενη ἔκδοση τοῦ 100δραχμοῦ σὲ κέρμα, φέροντος τὴν μορφή τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ὡς θεοῦ Ἀμμωνος. Θὰ εἶναι ἐθνικὰ ὀλέθρια μιὰ τέτοια παράσταση, σὲ ἀπόκλιση ἀπὸ τὴν παραδοσιακὴ μορφή — τὴν ἑλληνικὴ μορφή — τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, μὲ ἐξ ἴσου ὀλέθριες ἐπιπτώσεις γιὰ τὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια καὶ τὶς μέλλουσες γενεές, ὅταν δοθεῖ ἡ ἐντύπωση σὲ ἀσχετους, ὅτι ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ἦταν Αἰγύπτιος ἢ Σημίτης.

Παρακαλῶ, ὅπως ἐπανεξετάσετε τὴν σκοπιμότητα τῆς παραστάσεως αὐτῆς, ἀναλογιζόμενοι τὸ μέγεθος τῶν ἱστορικῶν εὐθυνῶν σας».

Μετὰ τιμῆς

Μανώλης Μαρκάκης

Σπανοβαγγέλη 5

157 71 ΑΘΗΝΑ

Ὁ Κοπέρνικος ὁμολογεῖ τὴν ἰδιοποίηση τοῦ Ἀριστάρχου

Κύριε διευθυντά,

Στὸ τεύχος 114 τοῦ ἐγκρίτου περιοδικοῦ σας διάβασα τὴν ἐπιστολὴ τοῦ Μαθηματικοῦ-Γυμνασιάρχου κ. Βάθης μὲ τίτλο: «Ὁ σφετερισμὸς τῶν ἑλληνικῶν μαθηματικῶν ἀπὸ τοὺς Εὐρωπαίους».

Ὁ κ. Βάθης βασικὰ ἀναφέρεται στὴν μελέτη τοῦ κ. Δάκογλου γιὰ τὴν «ἀκολουθία Fibonacci» καὶ προσθέτει: «ἔχουμε δη-

λαδῇ κι ἐδῶ τὸ γεγονός τοῦ σφετερισμοῦ τῆς πνευματικῆς ἰδιοκτησίας τῶν ἀρχαίων προγόνων μας, σὰν κι αὐτὸν ποὺ ἔγινε ἀπὸ τὸν Πολωνὸ ἀστρονόμο Κοπέρνικο, ὁ ὁποῖος ὑπεστήριξε τὸ ἡλιοκεντρικὸ σύστημα, χωρὶς νὰ ἀναφέρει ὅτι ἡ πατρότης τῆς θεωρίας “του” ἀνήκει στὸν μεγάλο Ἕλληνα τῆς ἀρχαιότητος Ἀρίσταρχο τὸν Σάμιο (320-250 π.Χ.).».

Ὡς πρὸς τὸν σφετερισμὸ ἀπὸ μέρους τοῦ Κοπέρνικου, ἐπειδὴ, παρακολουθώντας κάποια διάλεξη, ἔτυχε ν' ἀκούσω τὸ ἴδιο κατηγορητήριον ἐναντίον του, θεωρῶ χρησιμο, γιὰ τὴν ἐξακρίβωση τῆς ἀλήθειας ἐπὶ τοῦ θέματος, νὰ παραθέσω μιὰ πληροφορία, πού, ἂν δὲν εἶναι ἀναξιόπιστη, πρᾶγμα πού δὲν θεωρῶ πιθανό, ἀποδεικνύει ὅτι ὁ Πολωνὸς ἀστρονόμος εἶχε παραδεχθεῖ, ὅτι ἡ θεωρία του εἶχε διατυπωθεῖ ἀπὸ τοὺς Ἑλλήνες. Ἡ πληροφορία εἶναι ἡ ἀκόλουθη καὶ ἀποτελεῖ περικοπὴν ἀπὸ τὴν σελίδα 255 τοῦ τρίτου τόμου τοῦ βιβλίου τοῦ André Bonnard «Ὁ ἀρχαῖος ἐλληνικὸς πολιτισμὸς», σὲ μετάφραση Ἑλένης Γαρίδη, ἑκδόσις «Θεμέλιο». Ὁ André Bonnard ὑπῆρξε καθηγητὴς τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας στὸ πανεπιστήμιο τῆς Λωζάννης ἐπὶ 30 περίπου χρόνια. Γράφει λοιπὸν: «... Ἀλλωστε στὸ σημεῖο αὐτὸ δὲν ὑπάρχει ἀπλῶς τυχαία συνάντησις. Ὁ Κοπέρνικος γνώριζε τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Ἀριστάρχου τοῦ

Σάμιου, ὅπως καὶ τὰ ἄλλα ἀστρονομικὰ συστήματα τῆς ἀρχαιότητος. Τὸ λέει στὸ ἔργο του «Οὐράνιες Ἐπαναστάσεις», ὅπου ἐκθέτει στὰ 1539 τὸ δικό του σύστημα. Ἀναφέρει τοὺς ἀρχαίους ἀστρονόμους [...] Συγκεκριμένα ἀναφέρει τὸν Φιλόλαο, τὸν Ἡρακλείδην καὶ τὸν Ἀρίσταρχον καὶ προσθέτει: «Τὰ χωρία αὐτὰ μὲ ἀνάγκασαν νὰ κάνω κι ἐγὼ σκέψεις γιὰ μιὰ κίνησιν τῆς γῆς». Τὸ κείμενον αὐτὸ τιμᾷ τὴν σεμνότητα καὶ τὴν εἰλικρίνεια τοῦ Κοπέρνικου, ἐνῶ ταυτόχρονα προσκομίζει μιὰν ἐντυπωσιακὴ μαρτυρίαν τοῦ ρόλου τῆς ἀρχαίας ἐπιστήμης στὴν ἀναγέννησιν τῆς νεότερης ἐπιστήμης».

Μήπως λοιπὸν ὁ Κοπέρνικος ἀδίκως κατηγορεῖται γιὰ ἀπόκρυψη («σφετερισμός») ξένης πνευματικῆς ιδιοκτησίας;

Μετὰ τιμῆς

Λεωνίδας Κ. Μανωλάς

Ὁδὸς Χ. Μιχαήλ 45 Τ.Κ. 11363

«Ποιὸς καθηγητὴς, ποιὸς ἱερωμένος, ποιὸς δήμαρχος, ποιὸς βουλευτὴς μᾶς βοήθησε νὰ κρατήσουμε τὴν παράδοσιν»;

Κύριε διευθυντὰ τοῦ «Δαυλοῦ»,
 Ὅσο πλησιάζει ἡ ὥρα τῆς ἐνοποίησης τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν, πληθαίνουν οἱ φωνῆς πού ζητοῦν νὰ κρατήσουμε τὴν ἐθνικὴ μας συνειδησιν, τὰ ἔθιμα καὶ τὶς παραδόσεις μας. Δὲν ἐξηγεῖται ὅμως, τί εἶναι ἐθνικὴ συνειδησιν καὶ τί σημασία ἔχουν τὰ ἔθιμα καὶ ἡ παράδοσις μας. Ἐθνικὴ συνειδησιν σημαίνει: Εἶμαι διαφορετικὸς ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ πρέπει νὰ παραμείνω διαφορετικὸς, γιὰ νὰ μπορέσω νὰ χρησιμοποιοῦν τὰ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ τῆς ψυχῆς, τῆς ἱστορίας, τῆς παράδοσις καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῆς φυλῆς μου καὶ νὰ συνεχίσω νὰ δημιουργῶ πολιτισμό. Ἀν πάσω νὰ εἶμαι διαφορετικὸς καὶ γίνω ἴδιος ἢ νιώσω ἴδιος μὲ τοὺς ποικίλους λαοὺς πού κατοικοῦν στίς ἄλλες χώρες τῆς Εὐρώπης, περιφρονώντας τὶς ἰδιαίτερες δικές μου ρίζες, πού χάνονται στὸ παρελθόν, ἂν χάσω τὸν ἀτίθασο δυναμισμό μου καὶ κλειστῶ στὴν ταπεινὴ ἄνεσιν πού μοῦ προσφέρει ἡ τεχνολογικὴ παραζάλη, περιορίζοντας τὰ

ἐνδιαφέροντά μου στὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀτομικῶν μου συμφερόντων, ἂν πάσω νὰ εἶμαι «ἔθνος» καὶ γίνω «λαὸς» μὲ τὶς διαφημίσεις, τὴν ἐξειδικευμένη τεχνολογικὴ νοστορπία τῆς ἐκπαίδευσις κ.λπ., πρῶτα πρῶτα δὲν θὰ μὲ ἐνδιαφέρει νὰ συνεχίσω νὰ δημιουργῶ κι ἔπειτα δὲν θὰ ἔχω πιά πολιτιστικὸ παρελθόν, ἱστορίαν καὶ παράδοσιν, ἔδαφος γιὰ νὰ πατήσω καὶ νὰ δημιουργήσω. Θὰ γίνω λοιπὸν εὐκόλο θύμα τῶν μεγάλων πολυεθνικῶν ἐταιρειῶν, τῶν διεθνῶν αυτοκρατοριῶν τῆς διαφήμισης καὶ τῆς κατανάλωσις, οἱ ὁποῖες θὰ ἐλέγχουν καὶ θὰ δημιουργοῦν (μὲ τὴν διαφήμισιν, τὴ μόδα κ.λπ.) τὶς ἀνάγκες μου καὶ θὰ περιορίζουν τὴν γλῶσσα καὶ τὴ σκέψιν μου στὰ ἀπολύτως «ἀπαραίτητα» (τροφή, διασκέδασις, σέξ).

Μιλᾶμε, χωρὶς νὰ νιώθουμε τὴν ἀνάγκην νὰ ἀποδείξουμε αὐτὰ πού λέμε, γιὰτὶ ἀναφερόμαστε σὲ δοκιμασμένες πρακτικὰς, πού ἔχουν πετύχει σὲ «λαοὺς» τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ τοὺς ἔχουν κάμει πλήθη οἰκονομι-

κῶν-καταναλωτικῶν ὄντων, πού δὲν μποροῦν νὰ ἀναπτύξουν ἀληθινούς φιλικούς δεσμούς μεταξύ τους, πού ἀκόμη καὶ τὸν ἔρωτα (ἓνα ἀπὸ τὰ ἀνώτερα συναισθήματα) ἔχουν ἀντικαταστήσει μὲ τὴν φτηνὴ ἱκανοποίηση καὶ πού βασανίζονται ἀπὸ πλεῖστα κοινωνικά προβλήματα (ἐγκλήματα, ταρχές, ἀνηθικότητα). Ἡ διαφορὰ μας (ἡ διαφορὰ τῶν ἐθνῶν μεταξύ τους) ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὶς βιολογικὲς καταβολές μας (συγγένεια τοῦ αἵματος), τὴν γλῶσσα μας, τὸ φυσικὸ περιβάλλον τοῦ τόπου πού κατοικεῖ ἡ φυλὴ μας (πατρίδα) καὶ τὸν πολιτισμὸ πού δημιουργήσαμε καὶ ζήσαμε μ' αὐτὸν μέσα στοὺς αἰῶνες, καὶ διαπιστώνεται εὐκολὰ ἀπὸ τὶς μορφολογικὲς διαφορὲς ἀνάμεσα στὶς φυλές (Κινέζος, Ἀγγλος, Ἕλληνας), τὶς διαφορὲς στὴν ψυχροσύνησέ τους, τὸ χαρακτήρα τους καὶ ἀπὸ ἄλλους λόγους.

Μιλώντας ἐξ ἄλλου γιὰ πολιτισμὸ, ἐννοοῦμε κυρίως τὸν πνευματικὸ πολιτισμὸ, δηλαδὴ τὸ σύστημα ἀξιών πού θεμελιώνουν τὴν στάση τοῦ ἀνθρώπου ἀπέναντι στὴ ζωὴ. Ἐνῶ ὁ τεχνικὸς πολιτισμὸς -- ὑπηρετῆς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἴδιος σὲ ὅλο τὸν κόσμον, ὁ πνευματικὸς πολιτισμὸς εἶναι διαφορετικὸς γιὰ κάθε ἔθνος, ἀνάλογα μὲ τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ἔθνους-δημιουργοῦ, καὶ ἐκφράζεται εἴτε μέσα ἀπὸ τὰ ἔργα ἐπὶνυμῶν προσωπικοτήτων (φιλοσόφων, μουσικῶν, ζωγράφων, ποιητῶν κ.λπ.) εἴτε ὡς ἀνώνυμο ἔργο τῆς φυλετικῆς ψυχῆς, δηλ. ὡς παράδοση.

Τὰ ἔθιμα ἐκφράζουν τὴν παράδοση, ἀλλὰ δὲν εἶναι αὐτὰ ἡ παράδοση. Ἄν π.χ. ξέρω νὰ χορεύω Ἑλληνικά, δὲν σημαίνει ὅτι κρατῶ τὴν παράδοση. Κρατῶ τὴν παράδοσή μου ὡς Ἕλληνας, σημαίνει εἶμαι εὐθύς, ἔντιμος, φιλότιμος, ἐγκάρδιος, θαρραλέος, ἔτοιμος νὰ ὑπερασπιστῶ τὸν φίλο μου, σημαίνει εἶμαι εὐσεβὴς καὶ ξέρω νὰ ὑποβάλλομαι σὲ θυσίες. Ἡ μουσικὴ πού ἀκούγεται στὶς γιορτὲς δὲν σημαίνει διαφύλαξη τῆς παράδοσης. Δὲν εἶναι τυχαῖο π.χ. ὅτι οἱ νέοι ψάχνουν γιὰ ἓνα ἥρωικὸ τρόπο ζωῆς στὶς μοτοσυκλέτες, στὰ γήπεδα καὶ στὴν ἀναρχία, ἐνῶ δὲν καταλαβαίνουμε τοὺς ἐπικούς καὶ ἐπαναστατικούς δημοτικούς χορούς, καὶ τὰ δημοτικὰ τραγούδια ἀκούγονται ὅλο καὶ λιγότερο στοὺς δίσκους καὶ τὰ γλέντια.

Καὶ ρωτοῦμε: Ποιὸς καθηγητῆς, ποιὸς ἱερωμένος, ποιὸς δήμαρχος, ποιὸς βουλευτῆς μᾶς βοήθησε νὰ κατακτήσουμε τὴν παράδοσή μας; Τὴν ὥρα πού τὸ κράτος μας πουλιέται στοὺς ξένους, ποιὸς Ἕλληνας εἶναι τόσο σοβαρὸς, ὥστε νὰ κρατῇ τὴν παράδοση καὶ τὴν ἐθνικὴ συνείδησή του; «Ἡ Ἑλλάς ἡ τέφρα», ἔγραφε ὁ Π. Γιαννόπουλος, ὁ στοχαστῆς πού αὐτοκτόνησε πέφτοντας στὴ θάλασσα καβάλα στ' ἄλογό του. Μήπως γιὰ μᾶς τοὺς Ἕλληνες τοῦτος ὁ λόγος εἶναι ἀληθινός;

Μετὰ τιμῆς

Ο.Ε.Ν. «Μ. Ἀλέξανδρος»

Κολοκοτρώνη 15, 10562 ΑΘΗΝΑ

Δὲν ὑπάρχει παρὸν καὶ μέλλον γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ἂν δὲν ξέρη τὸ παρελθόν της. Ὁ «Δαυλός» ἀγωνίζεται νὰ τὸ ἀνασύρῃ κάτω ἀπὸ τὸν ὄγκο τοῦ ψεύδους καὶ τῆς λησμονιᾶς καὶ νὰ τὸ ἀναστηλώσῃ. Ἀξίζει καὶ εἶναι συμφέρον τοῦ καθενός, Ἕλληνας ἢ μὴ, νὰ συμπαρασταθῇ στὸν σκληρὸν αὐτὸν ἀγῶνα.

Τὸ βιβλίο πού θά γίνη «κτηῖμα ἑσαεῖ»
γιὰ κάθε ἑλληνική οἰκογένεια ὅπου Γῆς:

Η.Λ. ΤΣΑΤΣΟΜΟΙΡΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΓΕΝΕΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Ἀπό τόν ἔλλοπα-θηρευτή μέχρι τήν Ἑποχή τοῦ Διὸς

Ἡ ἀποκρυπτογράφησι τῶν σημασιῶν
τῶν 24 γραμμάτων τοῦ Ἀλφαβήτου

Φιλολογική ἐπιμέλεια: ΔΗΜΗΤΡΗΣ Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ

ΔΑΪΔΟΣ 1991

Διατίθεται:

- Κυδαθηναίων 29 (πάροδος Φιλελλήνων), β' ὄροφος.
 - Στά σοβαρά βιβλιοπωλεῖα ὅλης τῆς Ἑλλάδος.
- Ἀποστέλλεται καί ταχυδρομικῶς. Τηλεφωνήστε: 3223957 ἢ 9841655.

ΜΕΤΕΩΡΙΣΜΟΙ

Τὸ τραγικὸ τέλος τοῦ Ἐπιστημονισμοῦ

Παρακολουθῶ τὸν βίο καὶ τὴν πολιτεία τῆς ἀνὰ τὸν κόσμον ἐπίσημης «ἐπιστήμης». Διερωτῶμαι, ποιά κακιὰ μοῖρα μοίρανε τὰ ἑκατομμύρια τῶν πτυχιούχων τῆς σημερινῆς ἀνθρωπότητας, ὥστε νὰ μὴν μπορούμε νὰ πράξουμε κάτι, γιὰ ν' ἀνακόψουμε τὴν ὀλοφάνερη πορεία τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν ἐξαχρείωση καὶ τὴν ἐξαγρίωση· ποιό εἶναι τὸ αἴτιο, πού, ἐνῶ ἡ «Παιδεία», σήμερα εἶναι πιὸ κοινὴ καὶ πιὸ οἰκεία ἀπὸ κάθε ἄλλη ἱστορικὴ περίοδο στὸν ἀνθρώπινο πληθυσμό, ταυτόχρονα ἡ ἀλογία, ἡ ἀσυναρτησία καὶ ἡ πνευματικὴ ἀφασία τῆς ἀνθρωπότητας εἶναι ἐπίσης μεγαλύτερες ἀπὸ ποτέ.

Λοιπόν, θεωρῶ ὅτι αὐτὸ πού σήμερα ὀνομάζουμε «ἐπιστήμη» δὲν εἶναι ἐπιστήμη· κι αὐτὸ πού σήμερα ὀνομάζουμε «παιδεία» δὲν εἶναι παιδεία. Τὸ κρίσιμο σημεῖο ἐντοπίζεται ὡς ἑξῆς: Ἡ «ἐπιστήμη» μπορεῖ νὰ ἐρευνᾷ-κατακτᾷ καὶ ἡ «παιδεία» μπορεῖ νὰ διδάσκη **μόνον** ὅ,τι ὑπηρετεῖ ἢ δὲν φθείρει τὴν συγκεντρωμένη-σχηματοποιημένη Δύναμη. Ἀντίστροφα εἶναι ἀπολύτως ἀπαγορευμένο στὴν ἐπίσημη ἔρευνα ἢ τὴν ἐπίσημη διδασκαλία ὅ,τιδήποτε δὲν συντηρεῖ ἢ δὲν ἐνισχύει τὴν Δύναμη. Συνεπῶς στὴν πράξη τὸ δίζυγο Ἐπιστήμη-Παιδεία σήμερα μπορεῖ νὰ ἐρευνᾷ-κατακτᾷ-διδάσκη α) τὴν (ἀ-

νεξέλεγκτη) τεχνολογία πού ἐξασφαλίζει ἐξουσιαστικὴ ἰσχὺ, β) τὴν θεωρία πού θεμελιώνει τὸ ἰσχύον (πνευματικὸ, πολιτικο-κοινωνικὸ, ἐπιστημονικὸ) δόγμα καὶ γ) τὴν πολιτικοκοινωνικὴ «ὀργάνωση» ἢ «ἀγωγή» πού ἀναγκάζει ἢ «πλάθει» τοὺς ἀνθρώπους ὥστε νὰ συμπεριφέρονται ἢ νὰ σκέπτονται κατὰ τρόπο πού δὲν θὰ ἔθετε ὑπὸ ἀμφισβήτηση τὴν ἰσχύουσα τάξη πραγμάτων καὶ ἰδεῶν. Ἔχομε δηλαδὴ μιὰ «ἐπιστήμη» καὶ μιὰ «παιδεία», πού, ἐνῶ ἐξ ὀρισμοῦ θὰ ἔπρεπε νὰ ὑπηρετοῦν τὴν ἀλήθεια, διεστράφησαν σὲ ὑπηρετρίες τοῦ Ἐξουσιασμοῦ. Πρόκειται γιὰ αὐτοκατάργηση καὶ αὐτοκτονία τους.

Τὸ ἐπιστημονικὸ-ἐκπαιδευτικὸ αὐτὸ καθεστῶς εἶναι σκληρὸ καὶ ἀδυσώπητο: ὅποιος ξεφύγῃ ἀπὸ τοὺς «κανόνες» του δὲν «ἔχει μοῖρα στὸν ἥλιο». Ὁ κλοιὸς εἶναι τόσο ἀσφυκτικός, ὥστε ὁ σημερινὸς ἐρευνητὴς νὰ μὴν τολμᾷ νὰ προτείνει κάτι, πού δὲν εἶναι «τεκμηριωμένο» μὲ πληθώρα «ἀναφορῶν», «σημειώσεων», «παραπομπῶν» καὶ «βιβλιογραφίας», παρμένων ἀπὸ τοὺς «πατριάρχες» τῆς εἰδικότητάς του. Βλέποντας κανεῖς τὸν καθιερωμένο τύπο τοῦ σημερινοῦ ἐπιστημονικοῦ-πανεπιστημιακοῦ βιβλίου, ὅπου οἱ ἐπαναλήψεις τῶν ἀπόψεων καὶ πορισμάτων

ἄλλων ἐρευνητῶν ἀποτελοῦν ὄχι σπάνια τὸ σύνολό του, θυμᾶται μιὰ ἄλλη ἐποχή, τὸν Μεσαίωνα, ὁπότε κανεὶς δὲν τολμοῦσε νὰ πῇ ἢ νὰ γράψῃ κάτι, ποὺ δὲν «ἐθεμελιώνετο» πάνω σὲ κάποια συγκεκριμένη ἀναφορὰ σὲ ἐδάφιο τῆς Ἀγίας Γραφῆς. Καὶ ἐξ ἀντιθέτου θυμᾶται τὰ ἔργα τῶν Ἑλλήνων, ὅπου δὲν ὑπάρχει σχεδὸν ποτὲ καμμιὰ «βιβλιογραφία». Αὐτὸ εἶναι μὲ λίγα λόγια τὸ φαινόμενο τῆς ἐκτροπῆς τῆς σύγχρονης ἐπιστήμης καὶ πανεπιστημιακῆς βιβλιογραφίας σ' ἓνα μεσαιωνικοῦ τύπου στείρο ἐπιστημονικὸ-ἀκαδημαϊσμὸ-σχολαστικισμό (σὲ «books made of books», σὲ βιβλία κατασκευασμένα ἀπὸ βιβλία), ποὺ ἀποτελεῖ τὴν θλιβερὴ συνέπεια τῆς θηλειᾶς τοῦ Ἑξουσιασμοῦ (ἐπιστημονικοῦ ἢ πολιτικοῦ), ποὺ εἶναι περασμένη στὸν λαιμὸ τῶν ἀπανταχοῦ ἐπιστημόνων.

Στὸν «Δαυλὸ» ἔχουμε πλήρη ἐπαφή μὲ τὸ ἀξιοθρήνητο αὐτὸ φαινόμενο. Ἐρευνες, ποὺ ἔχουν

δημοσιευθῇ στὸ περιοδικό, μολονότι ἀποτελοῦν πραγματικὲς «ἐκρήξεις» στοὺς χώρους ὀρισμένων τομέων τῆς ἐπιστήμης, ἐν τούτοις γιὰ τοὺς εἰδικοὺς «ταγοὺς» μας εἶναι σὰν νὰ μὴν ἔγιναν ποτέ. Ἀνθρωποὶ ποὺ ἐμφανίζονται ὡς κορυφαῖοι καὶ «αὐθεντίες» ἐφωράθησαν γράφοντες καὶ διδάσκοντες τοὺς πλέον ἀπίστευτους παραλογισμούς, ἀλλὰ... Φυσικὰ κανεὶς δὲν μπορεῖ ν' ἀπαιτήσῃ ἀπὸ ἐξαρτημένους ἐπαγγελματίες νὰ «ρискάρουν» τὸ ψωμί τους ἢ τὴν «δόξα» τους, τὸ «image» τους, τὸ «prestige» τους. Τὸ μόνο ποὺ θὰ μπορούσε νὰ περιμένῃ ἀπ' αὐτοὺς εἶναι, ὅτι θάπρεπε νὰ καταλάβουν ὅτι «φεύγει τὸ ἔδαφος κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τους» καὶ ὅτι πρέπει γιὰ τὸ συμφέρον τους νὰ φροντίσουν γιὰ τὸ πῶς θ' ἀποφύγουν τὸν ἔσχατο αὐτοεξευτελισμό, ποὺ ἔρχεται στερρῶ τῷ βήματι καὶ ἀδυσώπητος...

Μετέωρος

ΝΙΚΗ ΓΑΡΙΔΗ
«Σεβασμός» καὶ «Ἀγάπη»

Μέγας κίνδυνος νὰ πιαστῇ ὁ κλέφτης ἐπ' αὐτοφώρῳ.
 Κι εἶναι ὁ κλέφτης ἡ ἀπάτη τῆς κοινωνίας.
 Κι ἂν τῆς τὸν ὑποδείξῃς; Κινδυνεύεις νὰ χάσῃς
 τὴν ὑπόληψή σου. Τὸ σεβασμὸς τῆς καὶ τὴν ἀγάπη τῆς.

Η.Λ. ΤΣΑΤΣΟΜΟΙΡΟΣ ΓΕΦΥΡΑΙΟΙ καὶ ΦΟΙΝΙΚΕΣ

(καὶ τὸ παραμῦθι περὶ «Φοινικικοῦ Ἀλφαβήτου»)

Ἔχω κάνει ἀρκετὲς ἀναφορὰς στὸν «Δαυλὸν» γιὰ τὸ ἐν ἐπικεφαλίδι θέμα καὶ θὰ τὸ θεωροῦσα ἐντελῶς περιττὸ νὰ ἐπανεέλθω ἐπ' αὐτοῦ, ἐὰν ἀναγνώστης τοῦ «Δαυλοῦ» δὲν μοῦ ἔθετε ἓνα σχετικὸ ἐρώτημα: «Ποιά ἡ σχέση Γεφυραίων καὶ Φοινίκων κατὰ τὸν Ἡρόδοτο καὶ ποιὲς οἱ πληροφορίες ποὺ δίνει γιὰ τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου».

Ἄς δοῦμε κατ' ἀρχάς, τί λέγει τὸ κείμενο τοῦ Ἡροδότου («Ἱστορία», Ε 57, 58) περὶ Γεφυραίων:

57. Οἱ δὲ Γεφυραῖοι, τῶν ἦσαν οἱ φονέες οἱ Ἰππάρχου, ὡς μὲν αὐτοὶ λέγουσι, ἐγεγόνεσαν ἐξ Ἑρετρίης τὴν ἀρχήν, ὡς δὲ ἐγὼ ἀναπυνθανόμενος εὕρισκω, ἦσαν Φοίνικες τῶν σὺν Κάδμῳ ἀπικομένων Φοινίκων ἐς γῆν τὴν νῦν Βοιωτίην καλεομένην. οἶκεον δὲ τῆς χώρας ταύτης ἀπολαχόντες τὴν Ταναγρικὴν μοῖραν. ἐντεῦθεν δὲ Καδμείων πρότερον ἐξαναστάντων ὑπ' Ἀργείων οἱ Γεφυραῖοι οὗτοι δευτέρα ὑπὸ Βοιωτῶν ἐξαναστάντες ἐτράποντο ἐπ' Ἀθηναίων. Ἀθηναῖοι δὲ σφέας ἐπὶ ῥητοῖσι ἐδέξαντο σφέων αὐτῶν εἶναι πολιήτας, πολλῶν τεσων καὶ οὐκ ἀξιαπηγῆτων ἐπιτάξαντες ἔργεσθαι.

57. Οἱ δὲ Γεφυραῖοι, ἐκ τῶν ὁποίων προήρχοντο καὶ οἱ δολοφόνοι τοῦ Ἰππάρχου, ὅπως οἱ ἴδιοι λέγουν, κατήγοντο ἐκ τῆς Ἑρετρίας, ὅπως ὅμως ἐγὼ ἐπανεξετάζοντας συμπεραίνω, ἦσαν Φοίνικες ἐξ ἐκείνων τῶν μετὰ τοῦ Κάδμου ἀφιχθέντων στὴν χώρα, ἡ ὁποία σήμερα καλεῖται Βοιωτία. Κατοικοῦσαν δὲ στὴν χώρα αὕτῃ λαβόντες τμῆμα διὰ κλήρου στὴν περιοχὴ τῆς Τανάγρας. Ἀπὸ ἐκεῖ δὲ (τῶν Καδμείων τὴν χώρα), ἐκδιωχθέντων ὑπὸ τῶν Ἀργείων κατ' ἀρχὰς τῶν Καδμείων, ἀμέσως μετὰ ἐξεδιώχθησαν καὶ οἱ Γεφυραῖοι ὑπὸ τῶν Βοιωτῶν καὶ ἐτράπησαν φεύγοντες στὴν Ἀθήνα. Οἱ Ἀθηναῖοι δὲ τοὺς ἐδέχθησαν ὡς πολῖτες ὑπὸ ὀρισμένους ὅρους, ἐπιβάλλοντες σ' αὐτοὺς πολλοὺς περιορισμούς, ποὺ δὲν ἀξίζει τὸν κόπο νὰ ἀναφέρῃ κανεὶς.

Θὰ σχολιάσω ἐν συντομίᾳ τὸ κείμενο:

1. Οἱ Γεφυραῖοι (τὸ «Γ» εἶναι στὸ κείμενο κεφαλαῖο) θεωροῦν ὡς γενέτειρά των τὴν Ἑρετρία. Γιὰ τὸν Ἡρόδοτο ὅμως οἱ Γεφυραῖοι, ἐκ τῶν ὁποίων προήρχοντο οἱ δολοφόνοι τοῦ Ἰππάρχου (Ἀριστογείτων καὶ Ἀρμόδιος), δὲν εἶναι Ἕλληνες ἐκ τῆς Ἑρετρίας, ἀλλὰ εἶναι Φοίνικες, ἐξ ἐκείνων ποὺ ἦλθαν μετὰ τοῦ Κάδμου καὶ ἐγκατεστάθησαν στὴν Τανάγρα, ὅπου ἔλαβαν διὰ κλήρου γῆ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν.

Ὅταν δὲ οἱ Κάδμειοι ἐκδιώχθηκαν ὑπὸ τῶν Βοιωτῶν, ἐξεδιώξαν ἐν συνεχείᾳ οἱ Βοιωτοὶ καὶ τοὺς Φοίνικες ἐκ τῆς Τανάγρας, οἱ ὅποιοι καὶ κατέφυγαν στὴν Ἀθήνα. Οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς ἐδέχθησαν ὡς πολῖτες ὑπὸ περιοριστικούς ὅρους. Τοὺς ὅρους δὲν τοὺς θεωρεῖ σπουδαίους ὁ Ἡρόδοτος καὶ γι' αὐτόν τὸν λόγο δὲν τοὺς ἀναφέρει.

Γιατί όμως μπερδεύονται οί «Γεφυραῖοι» τῆς 'Ερέτριας με τοὺς Φοίνικες τῆς Τανάγρας;

2. Ἡ λέξι «Γεφυραῖοι» εἶναι προφανές, ὅτι προέρχεται ἐκ τοῦ ὀνόματος «Γεφυραῖος» με τὴν σημασία τοῦ κάτοικος τῆς «Γεφύρας», ὅπως θὰ λέγαμε π.χ. 'Αθηναῖος, Θηβαῖος κ.ο.κ. 'Επειδὴ ὅμως πόλι «Γέφυρα» δὲν ἀναφέρεται ἀπὸ κανένα οὐτε ἀπ' αὐτὸν τὸν 'Ηρόδοτο, ἀλλὰ καί, ὅπως οἱ ἴδιοι οἱ «Γεφυραῖοι» ἰσχυρίζονται, ἔχουν γενέτειρα τὴν Εὐβοϊκὴν 'Ερέτρια, τὸ συμπέρασμα ποὺ μπορεῖ νὰ ἐξαχθῇ, λογικά, εἶναι ὅτι τὸ ὄνομα «Γεφυραῖοι» ἐδόθη στοὺς πορθμεῖς τῆς 'Ερέτριας, οἱ ὁποῖοι καὶ μετέφεραν ἐξ αὐτῆς ἐμπορεύματα καὶ ἀνθρώπους στὴν ἀπέναντι ἀκτὴ (ὅπου σήμερα ὁ 'Ωρωπὸς) χάριν συντομεύσεως τῆς ἀποστάσεως 'Ερετρίας- 'Αθηνῶν, δοθέντος ὅτι ἡ 'Ερέτρια ἦταν ὑπὸ τὴν προστασία τῶν 'Αθηναίων κ.λπ.

'Επομένως αὐτὴ ἡ δῆλωσι τοῦ 'Ηροδότου ὅτι «Γεφυραῖοι» καὶ «Φοίνικες τῆς Τανάγρας» εἶναι τὸ ἴδιο πρᾶγμα, θὰ ἦταν δυνατόν νὰ ἦταν ἀληθής, ἐὰν δεχθοῦμε ὅτι στὴν παράγραφο 58 (Τερψιχόρη) ὑπάρχει ἡ ἐξήγησι.

58. Οἱ δὲ Φοίνικες οὗτοι οἱ σὺν Κάδμῳ ἀπικόμενοι τῶν ἦσαν Γεφυραῖοι ἄλλα τε πολλὰ οἰκήσαντες ταύτην τὴν χώραν εἰσήγαγον διδασκάλια ἐς τοὺς Ἕλληνας καὶ δὴ καὶ γράμματα, οὐκ ἔοντα πρὶν Ἕλλησι ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, πρῶτα μὲν τοῖσι καὶ ἅπαντες χρέωνται Φοίνικες, μετὰ δὲ χρόνου προβαίνοντος ἅμα τῇ φωνῇ μετέβαλλον καὶ τὸν ρυθμὸν τῶν γραμμάτων.

58. Οἱ δὲ Φοίνικες αὐτοί, ποὺ μαζί με τὸν Κάδμο ἀφίχθησαν, ἐκ τῶν ὑποίων καὶ οἱ Γεφυραῖοι, καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα μέρη κατοικήσαντες τὴν χώραν αὐτὴν εἰσήγαγαν καὶ τέχνες (νέες ἢ ἄγνωστες) στοὺς Ἕλληνες καὶ μάλιστα καὶ (κάποια) γραφή, ἡ ὁποία δὲν ἦταν γνωστὴ πρὶν στοὺς Ἕλληνες, καθὼς ἐγὼ νομίζω, πρῶτα αὐτὴν τὴν γραφὴν τὴν ὁποίαν καὶ ὅλοι οἱ Φοίνικες μεταχειρίζονται μετὰ ὅμως μετὰ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου παρερχομένου (οἱ Φοίνικες) μετέβαλλον μαζί με τὴ γλῶσσα (τους) καὶ τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς γραφῆς.

Παρερμηνεύοντας αὐτὴ τὴν παράγραφο ἐπιχειροῦν οἱ σκοταδιστὲς νὰ συνδέσουν ὄχι μόνο τοὺς Γεφυραῖους με τοὺς Φοίνικες τῆς Τανάγρας, ἀλλὰ νὰ συνδέσουν αὐτοὺς καὶ με τὸν Ἑλληνικὸ Ἀλφάβητο με τὸν πλέον ἀναπόδεικτο τρόπο ἄνευ ἐξηγήσεων συμπληρώνοντας ὅτι οἱ Φοίνικες καὶ οἱ Γεφυραῖοι, ἀφοῦ εἰσήγαγαν καὶ τέχνες νέες ὄχι πλέον στοὺς Καδμεῖους ἀλλὰ στοὺς Ἕλληνες, τοὺς ἔδωσαν καὶ τὴν γραφὴν, τὴν ὁποίαν ἀγνοοῦσαν πρὶν οἱ Ἕλληνες...

"Ὅμως στὴν κρίσιμη φράσι «ἅμα τῇ φωνῇ μετέβαλλον καὶ τὸν ρυθμὸν τῶν γραμμάτων» [= μαζί με τὴ γλῶσσα μετέβαλλον καὶ τὸ εἶδος τῆς γραφῆς] ποιοὶ εἶναι τὸ ὑποκείμενο; Ποιοὶ δηλαδὴ μετέβαλλον τὴν γλῶσσα καὶ τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς γραφῆς ποὺ χρησιμοποιοῦσαν οἱ Φοίνικες καὶ δὲν ὑπῆρχε στοὺς Ἕλληνες; Σ' ὁλόκληρο τὸ ἀπόσπασμα τὸ ὑποκείμενο εἶναι «οἱ Φοίνικες» («οἱ Φοίνικες εἰσήγαγον», «οἱ Φοίνικες χρέωνται» καὶ βεβαίως «οἱ Φοίνικες μετέβαλλον» τὴν γλῶσσα καὶ τὴ γραφὴν τους, ἐγκατέλειψαν δηλαδὴ τὴν γλῶσσα τους καὶ τὴν γραφὴν τους σὺν τῷ χῶρῳ ὅπως ἦταν λογικό, ἀφοῦ ζοῦσαν στὴν Ἑλλάδα — καὶ ἄρχισαν νὰ ὁμιλοῦν τὴν ἐλληνικὴ γλῶσσα καὶ νὰ γράφουν μετὰ τὴν ἐλληνικὴ γραφὴν). Ἀπὸ συντακτικὴ ἄποψη σὲ καμ-

μιὰ περίπτωση δὲν μπορούμε νὰ δεχθοῦμε ὡς ὑποκείμενο τοῦ ρήματος «μετέβαλλον» τὸ «οἱ Ἕλληνες». Οἱ Φοίνικες μετέβαλλον... Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἱστορικῆ-πραγματικῆ ἄποψι, «ποῦ τὸ βρῆκαν γραμμένον», ὅτι οἱ Ἕλληνες τῆς Βοιωτίας ἀλλάξαν τὴν γλῶσσα τους καὶ μιλοῦσαν φοινικικά; Κι ὅμως οἱ σκοταδιστὲς ἀνὰ τοὺς αἰῶνες ἀδίστακτα παρερμηνεύουν τὸ χωρίο αὐτὸ τοῦ Ἡροδότου, γιὰ νὰ ἰσχυρισθοῦν ὅτι οἱ Ἕλληνες πῆραν τὴν γραφὴ τους ἀπὸ τοὺς Φοίνικες...

Ἄς δοῦμε ὅμως μὲ ποιοῦ τρόπο στὴ συνέχεια ἐπεχειρήθη αὐτὴ ἡ στρέβλωσι νὰ γίνῃ πιὸ πιστευτὴ. Εἰσάγονται δὴθεν ὡς ἐξήγησι τῆς ἀλλαγῆς τῆς ὁμιλίας καὶ γραφῆς ὅχι τῶν Φοινίκων τῶν ἐγκατεστημένων ὑπὸ τοῦ Κάδμου στὴν Τανάγρα καὶ σὲ ἄλλα μὴ ὀνομαζόμενα μέρη τῆς χώρας τῶν Ἑλλήνων ἀλλὰ τῶν Ἰωνῶν τῶν περριοικούντων τοὺς Φοίνικες τὰ ἐξῆς:

Περιοίκεον δὲ σφέας τὰ πολλὰ τῶν χώρων τοῦτον τὸν χρόνον Ἑλλήνων Ἰωνες οἱ παραλαβόντες διδαχὴν παρὰ τῶν Φοινίκων τὰ γράμματα, μεταρρυθμίσαντες σφέων ὀλίγα ἐχρέωντο, χρεώμενοι δὲ ἐφάτισαν, ὥσπερ καὶ τὸ δίκαιον ἔφερε εἰσαγαγόντων Φοινίκων ἐς τὴν Ἑλλάδα, Φοινίκηα κεκλησθαι.

Κατοικοῦσαν δὲ πέριξ αὐτῶν (τῶν Φοινίκων) στὰ περισσότερα μέρη κατ' ἐκεῖνο τὸν χρόνο (τοῦ Κάδμου) ἐκ τῶν Ἑλλήνων Ἰωνες, οἱ ὅποιοι παραλαβόντες διὰ τῆς ἐπαφῆς ἢ καὶ διδασκαλίας παρὰ τῶν Φοινίκων τὴν γραφὴ τους ἀλλάξαντες τὴν μορφή τῆς γραφῆς αὐτῶν ὀλίγα μετεχειρίζοντο. Μεταχειριζόμενοι δὲ αὐτὰ εἶπαν. καθὼς ἦταν δίκαιο, ἐπειδὴ τὰ εἰσήγαγαν στὴν Ἑλλάδα Φοίνικες, νὰ ὀνομάζωνται Φοινικικά.

Θὰ σχολιάσω ἀμέσως αὐτὴν τὴν ὑποπαράγραφο τὴν δὴθεν ἐπεξηγηματικὴ τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖο εἰσήχθησαν τὰ «φοινικικά γράμματα» στὴν Ἑλλάδα. Κατ' ἀρχὰς ἐκ τοῦ σχολιασμοῦ τοῦ πρώτου μέρους τῆς 58ης παραγράφου εἶναι σαφέστατο ὅτι οἱ μετοικίσαντες Φοίνικες ἀπέβαλλον καὶ τὴν γλῶσσα (ἄρχισαν νὰ ὁμιλοῦν τὴν Ἑλληνικὴ) καὶ τὴν γραφὴ (ἄρχισαν δηλαδὴ νὰ γράφουν μὲ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα). Ἡ ἐπομένη ἀναφορά, ὅτι ἐκ τῶν Ἑλλήνων οἱ Ἰωνες κατοικοῦντες πέριξ τῶν Φοινίκων παρέλαβαν τὴν Φοινικικὴ γραφὴ καὶ ὀλίγα γράμματά της μεταχειρίζοντο, ἀφοῦ τὰ ἐτροποποίησαν καὶ χάριν τοῦ δικαίου, ἐπειδὴ οἱ Φοίνικες τὰ εἰσήγαγαν στὴν Ἑλλάδα, τὰ ὠνόμασαν Φοινικικά, ἀποτελεῖ, νομίζω, κραυγαλέα ἀντίφασι καὶ συνεπῶς πρόκειται γιὰ πλαστὴ ὑποπαράγραφο, δὴθεν ἐπεξηγηματικὴ, ἢ ὅποια σκοπεύει ἀφ' ἐνὸς νὰ καταστήσῃ ἀβαρὴ τὴν προηγηθεῖσα πληροφορία «ἅμα τῇ φωνῇ μετέβαλλον καὶ τὸν ρυθμὸν τῶν γραμμάτων» καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ συνδέσῃ τὴν σχέσι Ἰωνῶν καὶ Φοινίκων μὲ τὴν ἐπομένη 59ῃ παράγραφο, στὴν ὁποία ξεκαθαρίζεται ἡ σχέσι Ἰωνικῶν γραμμάτων καὶ Καδμείων.

Καὶ οἱ δύο αὐτὲς παράγραφοι ὁζουν μιᾶς δικολαβικῆς προσπάθειας νὰ συνδεθοῦν οἱ Γεφυραῖοι τῆς Ἑρετρίας πρῶτον μὲ αὐτοὺς ἐκ τῶν Φοινίκων ποὺ ἤλθαν ἀπὸ τὴν Τανάγρα στὴν Ἀθῆνα καὶ δεῦτερον μὲ τοὺς Ἰωνες, ποὺ ἡ σύνδεσί τους μὲ τοὺς Ἕλληνες εἶναι πολὺ μεταγενέστερη τοῦ Κάδμου (καὶ θὰ δοῦμε τοὺς λόγους) καὶ τέλος νὰ προκληθῇ σύγχυσι μὲ τὸ ἀκατανόητο ἐκεῖνο «ὀλίγα ἐχρέωντο», δηλαδὴ «ὀλίγα ἀπ' αὐτὰ μετεχειρίζοντο». Ἐρωτῶ: ὡς τί; καὶ πότε μετεχειρίζοντο αὐτά; π.χ. ὡς γαντιούρα; ἢ ὡς ἀκίς πρόσθεταν σὲ κάποιο Ἑλληνικὸ κείμενο κάποια λέξι φοινικικὴ ἀποδίδοντες αὐτὴν μὲ τὴν παλαιὰ της γραφὴ, αὐτὴν δηλαδὴ ποὺ οἱ Φοίνικες ἐγκατέλειψαν, ὅταν ἔμαθαν νὰ ὁμιλοῦν Ἑλληνικά καὶ ἀλλάξαν καὶ γραφὴ;

“Ὅπως ἀντιλαμβανόμεθα, οἱ ἀσυναρτησίες καὶ οἱ δικολαβισμοὶ χαρακτηρίζουν τοὺς συντάξαντες αὐτὲς τὶς παρεμβολές, προκειμένου νὰ πείσουν τοὺς ἐν ἀφασίᾳ πνευματικῇ εὐρισκομένους λαοὺς καὶ μάλιστα τοὺς ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῶν Ρωμαίων Ἕλληνες, ὅτι τὸ ἀλφάβητο ὑπῆρξε ἐπινόησι τῶν Φοινίκων... (Περὶ τῆς ἀξίας τῶν ἐπιχειρημάτων τῶν Φοινικιστῶν πολλὰ ἀναφέρω στὸ βιβλίό μου «*Ἱστορία Γενέσεως τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας*», Ἔκδ. «Δαυλός» 1991).

Ἄς δοῦμε ὅμως τὴν συνέχεια. Λέγει ὁ Ἡρόδοτος (§ 59): «Εἶδα καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος τὰ γράμματα τῆς ἐποχῆς τοῦ Κάδμου στὸ ἱερὸ τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Ἰσμηνίου στὰς Θήβας αὐτὰς τῶν Βοιωτῶν [*αἰτῆσι Βοιωτῶν*]: ἔκφρασι περιφρονητικῆ;] σὲ τρεῖς τρίποδες *ἐγχεκολαμμένα*» [δηλαδὴ σκαλισμένα πιθανῶς ἐπὶ τῶν λιθίνων βάσεων τῶν τριπόδων], τὰ περισσότερα τῶν ὁποίων ἦσαν ὅμοια μὲ τὰ γνωστὰ σήμερα Ἰωνικά. Ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς τρίποδες ἔχει τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα:

“Ὁ Ἀμφιτρύων μὲ ἀφιέρωσεν εἰς τὸν θεὸν
ἀπὸ τὰ λάφυρα τῶν Τηλεβοέων”.

Καὶ ὁ Ἡρόδοτος προσθέτει: «Αὐτὰ ἤμπορεῖ νὰ χρονολογοῦνται ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ Λαΐου τοῦ υἱοῦ τοῦ Λαβδάκου τοῦ υἱοῦ τοῦ Πολυδώρου τοῦ υἱοῦ τοῦ Κάδμου».

Ἀντὶ σχολίου ἐπὶ τῆς § 59 θὰ δώσω τὸν λόγο στὸν Ἡρόδοτο, γὰρ νὰ μᾶς ὁμιλήσῃ ὁ ἴδιος περὶ τῆς ἡλικίας τοῦ Κάδμου (Εὐτέρπη 142, 143, 144, 145, 146). Ἐπὶ τῶν ὅσων ἀναφέρονται στὶς ὡς ἄνω παραγράφους θὰ εἶμαι πολὺ σύντομος. Θὰ το-νίσω ὅμως κατ’ ἀρχάς, ὅτι τμῆμα τῆς ἀνωτέρω ἐπιγραφῆς ἐπὶ λίθου ἀνεῦρεν ὁ ἀείμνηστος Κεραμόπουλος στὶς ἀνασκαφὰς στὸ ἱερὸ τοῦ Ἰσμηνίου Ἀπόλλωνος. Ἀντιγράφω τὴν μετάφρασι ἀπὸ τὸ ἐκδοθὲν βιβλίό μου «*Ἱστορία Γενέσεως τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας*» (σελὶς 198-199): «Μὲ εἰσήγαγαν στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ναοῦ (τοῦ Ἡφαίστου) καὶ ἐκεῖ μοῦ ἔδειξαν τριακοσίους σαράντα καὶ ἕναν κολοσσοὺς ξυλίνους λέγοντας ὅτι κάθε ἀρχιερεὺς τοῦ Ἡφαίστου στήνει στὸν τόπον αὐτόν, ἐν ὅσῳ ἀκόμη ζῇ, ἕνα ξόανο μὲ τὴν μορφή του· δεικνύοντας σ’ ἐμένα οἱ ἱερεῖς τὰ ξόανα αὐτὰ καὶ ἀπαριθμῶντας τα μὲ ἐβεβαίωσαν ὅτι καθένα ἀπὸ τὰ πρόσωπα αὐτὰ ἦταν υἱὸς ἐνὸς πατρὸς συμπεριλαμβανομένου στὴν σειρά. Καὶ ὄντως τριακόσιες γενεές ἀνθρώπων σὲ σειρά διαδοχῆς ἰσοδυναμοῦν —γράφει ὁ Ἡρόδοτος— πρὸς ἑνδεκα χιλιάδες τριακόσια σαράντα ἔτη». Καὶ καταλήγει μὲ μία δῆλωσι περίεργη, ὅτι: παρ’ ὅλα ὅσα τοῦ ἐξέθεσαν καὶ τεκμηρίωσαν οἱ Αἰγύπτιοι ἱερεῖς τόσο γιὰ τοὺς θεοὺς-βασιλεῖς ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Κάδμου, δηλ. πρὸ δέκα πέντε χιλιάδων ἐτῶν καὶ ἐν συνεχείᾳ γιὰ τὴν διαδοχὴ τῶν «Πίρωμις», δηλαδὴ τῶν ἱερέων τοῦ Ἡφαίστου, αὐτὸς νομίζει ὅτι «*Διονύσω μὲν νῦν τῷ ἐκ Σεμέλης τῆς Κάδμου λεγομένῳ γενέσθαι κατὰ ἐξακόσια ἔττα καὶ χίλια μάλιστα ἐστὶ ἐς ἐμέ*», προσθέτει δὲ ὅτι: μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἀπόψεων (τεκμηριωμένης καὶ ἀτεκμηρίωτης) εἶναι ἐλεύθερος ὁ καθένας νὰ παραδεχθῇ ἐκεῖνο ποῦ θὰ θεωρήσῃ πειστικώτερο...

Εἶναι φανερό, ὅτι ἡ ὀριστικὴ ἀπάντησι στὶς στρεβλώσεις καὶ παρερμηνεῖες τῶν σκοταδιστῶν ἀλλὰ καὶ στὶς πλαγιοεπιθέσεις («*Γεφυραῖοι*») γιὰ τὴν προέλευσι τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀλφαβήτου ἐκ τῶν Φοινίκων ἐδόθη ἤδη στὴν δημοσιευθεῖσα ἐργασία μου «*Ἱστορία Γενέσεως τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας*». Οἱ Φοινικιστὲς ἄς ἐξακολουθοῦν νὰ ἰσχυρίζονται, ὅτι τὸ Ἄλφα προέρχεται ἀπὸ τὸ ἄλφ, δηλαδὴ τὸ βόδι. Ὁ Ἑλληνικὸς λόγος τὸ θεωρεῖ ὡς τὸ πρῶτο γράμμα, τὸ Ἀ-ρχικό, τὴν Ἀ-ρχὴ τοῦ Ἀ-νθρώπινου Ἀ-λόγου: Α = ἀρχὴ Λ = λόγου Φ = φύσις (καὶ) Α = Ἀνθρωπος.

Ἀρχὴ τοῦ Λόγου ἢ Φύσι καὶ ὁ Ἀνθρωπος ὡς μέρος καὶ αὐτὸς τοῦ φυσικοῦ κόσμου. Αὐτὸ γιὰ ὅσους δὲν ἀνέγνωσαν τὸ βιβλίό.

ΑΙΣΙΜΑ ΚΑΙ ΑΔΗΡΙΤΑ

Στρουθοκαμηλισμός

‘Ο ύπουργός ‘Εξωτερικῶν κ. Σαμαράς μιλῶντας στὴ διάσκεψι τῶν δημοκρατικῶν κομμάτων τῆς βαλκανικῆς ἐπανελάβε μὲ τὸν πιὸ ἐπίσημο τρόπο τὴν ἐξωπραγματικὴ ἀντίληψι, ὅτι στὴν ‘Ελλάδα ὑπάρχει ‘Ελληνικὴ μουσουλμανικὴ μειονότης(!) καὶ τίποτε διαφορετικόν. ‘Ετόνισε ἀκόμη, ὅτι αὐτὴ ἡ ‘Ελληνικὴ μουσουλμανικὴ μειονότης (!) ἀπολαμβάνει πλήρους ἐλευθερίας καὶ διαθέτει δέκα ἐφημερίδες καὶ 260 σχολεῖα.

Γιὰ ποιὸν λόγο οἱ πολιτικοὶ μας δὲν βλέπουν τὴν ἀλήθεια; ‘Η δῆθεν ‘Ελληνικὴ μουσουλμανικὴ μειονότης ἔχει δέκα ἐφημερίδες καὶ 260 σχολεῖα. Ρωτᾶμε: αὐτὲς οἱ δέκα ἐφημερίδες γράφονται στὰ ‘Ελληνικά; ἢ μήπως στὰ μουσουλμανικά; Οὔτε στὰ ‘Ελληνικά γράφονται οὔτε φυσικὰ στὰ ἀνύπαρκτα μουσουλμανικά. Γράφονται στὰ Τουρκικά καὶ διαβάζονται ἀπὸ Τούρκους, πού διαβιοῦν στὸ ‘Ελληνικὸ κράτος. ‘Επίσης στὰ 260 σχολεῖα διδάσκεται ἡ Τουρκικὴ γλῶσσα. Συνεπῶς γιὰ ποιά ‘Ελληνικὴ μουσουλμανικὴ μειονότητα μιλοῦν; ‘Η ἐξωτερικὴ πολιτικὴ, ἂν θέλει νὰ εἶναι ὑπεύθυνη, δὲν μπορεῖ νὰ κρύβῃ τὴν ἀλήθεια οὔτε νὰ κρύβεται ἀπὸ τὴν ἀλήθεια. ‘Εχουμε ξαναγράψει, ὅτι “Ἕλληνας δὲν γίνεται κάποιος μὲ τὴ βία. ‘Ο “Ἕλληνας ἔχει δική του ἐθνικότητα, δικά του ἐθνικὰ ἰδανικά καὶ ἱστορία. “Εχει ἀκόμη τὰ δικά του ἥθη καὶ ἔθιμα καὶ πρὸ παντός τὴν δική του γλῶσσα. Τέλος διαφέρει καὶ φυλετικὰ ἀπὸ τὸν Τούρκο. “Ολα αὐτὰ δὲν ἀλλάζουν μὲ τὸ νομικὸ κατασκευάσμα τῆς ὑπηκοότητος, τὴν ὁποία καὶ αὐτὴ παρὰ τὴν θέλησίν της δέχονται οἱ Τούρκοι, πού κατοικοῦν στὴν Βόρειο ‘Ελλάδα.

Τὸ νὰ μὴ βλέπουν οἱ πολιτικοὶ μας τὴν ἀλήθεια εἶναι δικαίωμά τους. Μποροῦν νὰ ἐθελουφλοῦν, ἀλλὰ δὲν μποροῦν νὰ μᾶς ἐπιβάλουν τὴν ψεύτικη, ἀνιστόρητη καὶ κυρίως ἀντεθνικὴ γνώμη τους, ὅτι τάχα οἱ Τούρκοι πού μένουν ἐδῶ στὴν ‘Ελλάδα διαφέρουν ἀπὸ τοὺς ἄλλους “Ελληνες μόνο στὴν θρησκεία. Πρόκειται περὶ στρουθοκαμηλισμοῦ. ‘Οπωσδήποτε δὲν εἶναι λύσι ὁ παραμερισμὸς ἐνὸς προβλήματος, τὸ ὁποῖο διογκοῦται, καὶ ξαφνικά, ὅταν ὑποχρεωθῇ νὰ τὸ ἀντιμετωπίσῃ, δὲν θὰ εἶναι δυνατόν. “Εχουμε νὰ ἀντιμετωπίσουμε ἓνα μειονοτικὸ πρόβλημα. Στὴν πατρίδα μας διαμένουν Τούρκοι. Νὰ τοὺς δοῦμε ἀκριβῶς ὅπως εἶναι καὶ ὅπως θέλουν νὰ εἶναι καὶ νὰ ἀντιμετωπίσουμε τοὺς Τούρκους σὰν Τούρκους. Μὲ τὸ διπλωματικὸ βάπτισμά τους σὲ «“Ελληνες» δὲν λύνεται τὸ ζήτημα, ἀπεναντίας περιπλέκεται. Πρέπει ὁ κ. Σαμαράς νὰ ἐπισκεφθῇ τὰ Τουρκικὰ χωριὰ καὶ νὰ μιλήσῃ μὲ τοὺς ὑπ’ αὐτοῦ ἀποκαλουμένους «“Ελληνες μουσουλμάνους». Θὰ χρειασθῇ διερμηνέα, διότι οἱ δῆθεν «“Ελληνες μουσουλμάνοι» δὲν γνωρίζουν ‘Ελληνικά. Πρὸς τί λοιπὸν νὰ ἀρνούμεθα τὴν πραγματικότητα; Τὸ νὰ θεωρῇς ἔστω καὶ μὲ λόγια τοὺς Τούρκους “Ελληνες εἶναι ἠθικὴ προσβολὴ γιὰ τὴν ‘Ελλάδα καὶ τὸν πολιτισμὸ τῆς. Δὲν εἶναι ἐθνικὴ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ αὕτη πού ἀγωνίζεται νὰ μετατρέψῃ σὲ “Ελληνα τὸν κάθε Μεχμέτ, ‘Οσμὰν καὶ Σουλεῦμάν.

‘Υπενθυμίζουμε, ὅτι τὸ κράτος μας ἔχει νομοθεσία «περὶ ἀλλοδαπῶν» καὶ ὑποχρεοῦται νὰ τὴν ἐφαρμόσῃ στοὺς ξένους πού κατοικοῦν στὴν ‘Ελλάδα. “Αν

τὴν δέχονται, καλῶς ἔχει, ἄλλως νὰ φύγουν καὶ νὰ πᾶνε στὴν πατρίδα τους, πού λέγεται καὶ εἶναι ἡ Τουρκία.

Θρησκεία καὶ Μαρξισμός

Ἡ «Παγκόσμια Σοβιετική Ἐγκυκλοπαίδεια» στὴν λέξι «Θρησκεία» (τόμος 4, σελ. 824) ἐπαναλαμβάνει τὴν ρῆσι τοῦ Μάρξ ὅτι «ἡ θρησκεία εἶναι τὸ ὄπιο τῶν λαῶν». Τὴν ρῆσι αὕτη ὁ Λένιν («Ἄπαντα», 4η ἔκδ. τόμ. 15, σελ. 371) τὴν χαρακτήρισε σὰν «ἀκρογωνιαῖο λίθο τῆς μαρξιστικῆς διδασκαλίας».

Ἀπὸ τὸ 1905 ὁ Λένιν στὴν ἐργασία του «Ὁ σοσιαλισμός καὶ ἡ θρησκεία» καθώρισε ὅτι: «Ἡ θρησκεία εἶναι μιὰ ἀπ' τὶς μορφές τῆς πνευματικῆς καταπίεσης, πού καταδυναστεύει παντοῦ τὶς λαϊκὲς μάζες, πού τσακίζονται στὴ δουλειὰ πρὸς ὄφελος ἀλλωνῶν» καὶ ὁ Γιαροσλάβσκυ στὸ ἔργο του «Πῶς γεννιοῦνται, ζοῦν καὶ πεθαίνουν οἱ Θεοὶ» (ἔκδ. 1967, σελ. 7), πού ἀπηχεῖ τὶς ἐπίσημες θέσεις τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς ΕΣΣΔ, βεβαιώνει ὅτι: «Ἡ θρησκεία εἶναι ἓνα ἱστορικὸ φαινόμενο, δηλαδὴ ὄχι αἰώνιο, ἀλλὰ περαστικό, πού ἐμφανίζεται κάτω ἀπὸ ὀρισμένες συνθήκες καὶ ἐξαφανίζεται μέσα σ' ὀρισμένες ἄλλες συνθήκες». Τέλος πάλι στὴν «Παγκόσμια Σοβιετική Ἐγκυκλοπαίδεια» (ἐνθ. ἀνωτ.) διαπιστώνεται ὅτι μετὰ τὴν Μεγάλῃ Ὀκτωβριανῇ Σοσιαλιστικῇ Ἐπανάστασι «ἐκμηδενίστηκε» ἡ θρησκεία, ὅτι «ὕστερα ἀπὸ τὴ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ στὴν ΕΣΣΔ τὸ πολιτιστικὸ ἐπίπεδο τῶν ἐργαζομένων ἀναπτύσσεται μὲ ραγδαῖο ρυθμὸ καὶ ἐπομένως οἱ θρησκευτικὲς ἐπιβιώσεις ξεπερνιοῦνται».

Ὁ Μάρξ, ὁ Λένιν κι' ὁ Γιαροσλάβσκυ δὲν ζοῦν τώρα, γιὰ νὰ δοῦν τὴν διάψευσι τῶν θεωριῶν τους. Παρὰ τὶς προσπάθειες τὰ κομμουνιστικὰ κράτη δὲν κατόρθωσαν νὰ ἐξαφανίσουν τὴν θρησκεία. Ἀπεναντίας ἐξαφανίσθηκε ὁ μαρξισμός. Οἱ λαοὶ πετάζανε στὰ σκουπίδια τοὺς ἀνδριάντες τοῦ Μάρξ καὶ σβήσανε ἀπὸ παντοῦ τὸ ὄνομα τοῦ Λένιν, ἀκόμη καὶ στὸ Λένινγκραντ δώσανε τὴν παλιὰ ὀνομασία του καὶ μὲ δημοψήφισμα τὸ μετωνόμασαν σὲ «Ἀγία Πετρούπολι». Ἐνῶ ἀπὸ παντοῦ χάθηκε ὁ Μαρξισμός, αὐτὸς ἐξακολουθεῖ νὰ διδάσκεται στὰ σχολικὰ βιβλία τῆς Ἑλλάδος. Ἔτσι τὰ παιδιὰ μας μαθαίνουν τὶς θεωρίες τοῦ Μάρξ καὶ τοῦ Λένιν, πού καταδικάσθηκαν στὴν συνείδησι τῶν λαῶν πού τὶς ὑπέστησαν.

Παράδειγμα

Ὁ δεκαπεντάχρονος μαθητὴς Στέφανος Φασουλᾶκης αὐτοκτόνησε ἀπὸ εὐθιξία. Ἐνα «καλοσυνᾶτο καὶ χαμογελαστὸ παιδί», ὅπως τὸ περιγράφουν, δὲν ὑπέμεινε τὴν ἀποτυχία καὶ ἐτελείωσε τὴν παιδικὴ ζωὴ του πηδώντας ἀπὸ τὸν τέταρτο ὄροφο πολυκατοικίας. Ἄφησε κι' ἓνα σημείωμα, στὸ ὁποῖο θεωροῦσε ὑπεύθυνο τῆς τραγικῆς πράξεώς του «τὰ χάλια τῆς παιδείας». Πρὸ καιροῦ εἴχαμε ἄλλο ἓνα τέτοιο συμβάν. Φαίνεται λοιπόν, ὅτι τὸ φιλότιμο ἀποτελεῖ μονοπώλιο τῆς νεολαίας μας, γεγονὸς πολὺ ἐνθαρρυντικὸ γιὰ τὴν ἠθικὴ ποιότητα τῶν νέων. Ὡστόσο οἱ ὑπεύθυνοι γιὰ τὰ «χάλια τῆς παιδείας» δὲν πρόκειται νὰ συγκινηθοῦν, ὅπως δὲν συγκινεῖται καὶ ὁλόκληρο τὸ κράτος. Ἀξίζει σ' ὅλους τοὺς δῆθεν ὑπευθύνους, νὰ συστήσουμε πάλι τὰ λόγια τοῦ Ἡρακλείτου, πού καλοῦσε τοὺς Ἐφεσίους νὰ ἀπαγχονισθοῦν καὶ νὰ ἀφήσουν τὴν διοίκησι τοῦ κράτους στοὺς ἀνηλίκους (καὶ τοῖς ἀνήβοις τὴν πόλιν καταλιπεῖν).

Καλοῦμε (μάταια) τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας νὰ βάλῃ στὰ σχολικὰ βιβλία τὴν φωτογραφία τοῦ αὐτοκτονήσαντος παιδιοῦ, διότι ἄλλα παραδείγματα εὐαισθησίας καὶ εὐθιξίας στὴν σύγχρονη ἐποχὴ δὲν ἔχει νὰ δεῖξῃ ὁ τόπος.

Αἴσα

ΒΙΚΤΩΡ ΑΝΤΖΕΛ* ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

Ι. — Οί ψυχοτρόπες ουσίες δια μέσου τῆς ἱστορίας

Ἄς κάνουμε μία μικρὴ ἱστορικὴ ἀναδρομὴ γιὰ τὶς γνωστότερες ἀπὸ τὶς ψυχοτρόπες οὐσίες ποὺ ὑπάρχουν καὶ σήμερα. Κατ' ἀρχὰς τὸ ὄπιο, ποὺ παράγεται ἀπὸ τὸ φυτὸ *Paraver Somniferum* (μήκων ἢ ὑπνοφόρος) τοῦ ὁποίου κάψες (κώδια) ἔχουν βρεθεῖ σὲ παλαιολιθικοὺς οἰκισμοὺς τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης ποὺ χρονολογῶνται ἀπὸ τὸ 4.000 π.Χ. Ἡ μήκων εἶναι ἐνδημικὸ φυτὸ τῆς Δυτικῆς Ἀσίας καὶ τῆς Νοτιοανατολικῆς Εὐρώπης. Ἡ προέλευσί της ἀπὸ τὴν Μικρὰ Ἀσία καθιστᾷ σχεδὸν βέβαιο, ὅτι ἦταν γνωστὴ στοὺς Ἕλληνας, ποὺ θὰ ἐγνώριζαν χωρὶς ἀμφιβολία τὶς φαρμακολογικὲς τῆς ιδιότητες. Οἱ ἱατρικὲς ἐφαρμογὲς τῆς μήκωνος τῆς ὑπνοφόρου ἀναφέρονται ἀπὸ τὸν Θεόφραστο, τὸν Διοσκουρίδη, τὸν Πλίνιο, τὸν φιλόσοφο Διαγόρα τῆς Μήλου τὸν 5ο π.Χ. αἰῶνα, καθὼς καὶ ἀπὸ τὸν Ἰπποκράτη, ὁ ὁποῖος μαζί μὲ τὶς θεραπευτικὲς ιδιότητες τὶς ὁποῖες ἀνεγνώριζε στὸ ὄπιο συνιστοῦσε παράλληλα τὴν ἀποφυγὴ του. Εἶναι γνωστὴ ἐξάλλου (τὸ ὄπιο σὲ μίγματα χρησιμοποιεῖται καὶ ὡς δηλητήριον) ἡ δυνατότητα ἐπιλογῆς ποὺ ἐδόθη στὸ Σωκράτη ἀνάμεσα σὲ ὄπιο καὶ κώνειον. Ὁ Ἀνδρόμαχος, Ἕλληνας γιαιτρός στὴν αὐλὴ τοῦ Νέρωνα, ἐπινοεῖ τὴν «θηριακὴ», σκεῦασμα ἀποτελούμενον ἀπὸ ἐβδομήντα περίπου βότανα, μεταξὺ τῶν ὁποίων πρωταρχικὴ θέση ἔχει τὸ ὄπιο. Ἡ θηριακὴ ἀποτελέσσει δημοφιλέστατο φάρμακο κατὰ τὴ διάρκεια τῶν Βυζαντινῶν χρόνων καὶ τῆς Ἀναγέννησης. Στὴ θηριακὴ (θηριακή) ὀφείλεται ἡ λέξις «*θεργιακλῆς*», ποὺ ὑποδηλώνει ἐξάρτηση ἀπὸ ὄπιο καὶ κατὰ συνεκδοχὴ κάθε εἶδους ἰσχυρὴ ἐξάρτηση. (Μ. Μαρσέλος, «*Ναρκωτικά*»). Ἀπὸ τὸν 7ο μ.Χ. αἰῶνα τὸ ὄπιο μεταφέρεται ἀπὸ τοὺς Ἀραβες στὴν Εὐρώπην. Ἀπὸ τοὺς ἰδίους μεταφέρεται ἐπίσης πρὸς ἀνατολὰς, στὴν Ἰνδία καὶ τὴν Κίνα. Στὴν Κίνα ἔφθασε ἐποχὴ ποὺ τὸ 1/3 τῶν κατοίκων ἔκανε χρῆσιν ὀπίου, εἶναι γνωστὸς δὲ ὁ πόλεμος ποὺ ἐγίνε μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Κίνας τὸ 1839 καὶ ὁ ὁποῖος χαρακτηρίστηκε σὰν «*πόλεμος τοῦ ὀπίου*» στὴν προσπάθεια τῶν Κινέζων νὰ σταματήσουν τὴ λαθραία εἰσαγωγὴ ὀπίου ἀπὸ Βρεταννικὴ ἐταιρεία. Εἶχε προηγηθεῖ ἡ ἐπικήρυξις τοῦ ὀπίου τὸ 1792.

Συνεχίζοντας τὴν ἱστορικὴ ἀναδρομὴ θὰ πρέπει νὰ σημειώσουμε, ὅτι ἡ μορφίνη ἀπεμονώθη ἀπὸ τὸ ὄπιο τὸ 1803 ἀπὸ τὸν βοηθὸν φαρμακοποιοῦ Sertürner καὶ πῆρε τὸ ὄνομά της ἀπὸ τὸν Ἕλληνα θεὸ τοῦ ὕπνου, τὸν Μορφέα. Χρησιμοποιεῖται ἐπίσης καὶ σὲ ἐνδοφλέβια χορήγηση. Δὲν θὰ πρέπει ἐξ ἄλλου νὰ παραλείψουμε νὰ τονίσουμε, ὅτι ἡ παρεντερικὴ χρῆσις της ἀπετέλεσε ἓνα σημαντικὸ βῆμα στὴν ἱστορίαν τῆς ἱατρικῆς. Σὲ τοῦτο τὸ γεγονὸς ἐξ ἄλλου ὀφείλεται, ὅτι κατὰ τὸν ἀμερικανικὸ ἐμφύλιον πόλεμον ἐμφανίστηκε πολὺ μεγάλο πλῆθος στρατιωτῶν, ποὺ ἦσαν ἐξαρτημένοι ἀπὸ τὴν μορφίνη. Τὸ 1898 δημιουργεῖται ἀπὸ τὴν γερμανικὴν ἐταιρείαν Bayer ἓνα νέον φάρμακον μὲ τὶς ἐνδείξεις: «ἀναλγητικὸ καὶ ἀντιβηχικόν» μὲ τὸ ὄνομα *ἡρωίνη*, ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴν ἐλλληνικῆς προελεύσεως

* Ὁ κ. Β.Α. εἶναι ψυχίατρος καὶ συγγραφεὺς πολλῶν ἐπιστημονικῶν μελετῶν.

γερμανική λέξη Heroisch (δυνατό, ισχυρό). Ἀργότερα ἀπορρίφθηκε κι αὐτὸ ὡς ἐξόχως ἐξαρτητικὸ καὶ ἐπικίνδυνο.

Στὸ σημεῖο τοῦτο θὰ πρέπει ἐπίσης νὰ ἀναφέρουμε, ὅτι κατὰ ὁρισμένους συγγραφεῖς ὁ παράγων ποὺ εὐθύνεται γιὰ τὴ δημιουργία τῆς βιομηχανίας τῶν ναρκωτικῶν καὶ τὴν ἐξάπλωση τους εἶναι ὁ καπιταλισμός. Ὑποστηρίζουν, ὅτι μὲ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ ἢ διάδοση τῶν ναρκωτικῶν πῆρε μαζικὲς καὶ δραματικὲς διαστάσεις. Τοῦτο ὀφείλεται κατ' αὐτοὺς στὴ βιομηχανοποίηση τοῦ φαρμάκου, στὴν ἐξαγωγή προϊόντων ὁποῦ διὰ μέσου τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ, καθὼς ἐπίσης στὶς ἀνυπόφορες συνθῆκες ζωῆς τῆς ἐργατικῆς τάξης, ποῦ, γιὰ νὰ ἀνακουφιστοῦν ἀπὸ τοὺς πόνους, ἀπὸ τὸν ὑπέρμετρο κόπο καὶ τὶς ταλαιπωρίες, ἐλάμβαναν συχνὲς καὶ μεγάλες ποσότητες ὁποῦ καὶ τῶν παραγῶν του, ποῦ μποροῦσαν νὰ τὰ βροῦν σὲ πολὺ φθινεὲς τιμὲς σὲ σκευάσματα φαρμακευτικὰ -- πολὺ φθηνότερα ἀπ' τὸ ἀλκοόλ—, ποῦ ἦσαν πολὺ διαδεδομένα ἐκείνη τὴν ἐποχὴ καὶ ἀνεξέλεγκτα ἀπ' τὸ κράτος. Ἐνῶ στὴν ἀστική καὶ μικροαστική τάξη τὰ χρησιμοποιοῦσαν, ὅπως καὶ τὸ ἀλκοόλ, γιὰ ἀπόλαυση. Ἐπίσης οἱ ἄσχημες συνθῆκες ζωῆς τῆς γυναικας συνέβαλαν πολὺ — ἀργότερα στὴν ἀστική τάξη ἔγινε μόδα -- στὴ μαζικὴ κατανάλωση ψυχοφαρμάκων, ποῦ, ὅσο καὶ ἂν κατὰ ἐποχὲς

ἐναλλάσσοντο στὶς προθῆκες τῶν φαρμακείων καὶ στὶς προτιμήσεις τοῦ κοινοῦ

οἱ βιομηχανίες κάθε τόσο ἀνεκοίνωναν τὴν ἀνακάλυψη νέων θαυματουργῶν ψυχοφαρμάκων—, ὁ χρόνος καὶ ἡ χρῆση τους ἀπεδείκνυναν —γιὰ ὁρισμένα τουλάχιστον ἐξ αὐτῶν— ὅτι εἶναι πολὺ ἐθιστικά, ὅπως καὶ τὰ ἄλλα ναρκωτικά. Παραμένει ἐξ ἄλλου ἄγνωστο τὸ ἐπίπεδο τῆς παιδικῆς θνησιμότητος ἀπὸ ναρκωτικὰ τὸν 19ο αἰῶνα. Γιὰ λόγους ἱστορικοὺς θὰ πρέπει νὰ ἀναφέρουμε, ὅτι τὸ πρῶτο ἀπὸ τὰ παρασκευάσματα τοῦ ὁποῦ ποὺ χρησιμοποιήθηκε ἦταν τὸ λάβδανο — περιεῖχε 10% ὀπιο— ποῦ εἶχε παρασκευάσει ὁ γιατρός Παράκελσος τὸν 16ο αἰῶνα. Ἐπίσης κατὰ τοὺς αὐτοὺς συγγραφεῖς (μὲ τὴν προφανῆ μαρξιστικὴ κοινωνικοπολιτικὴ προσέγγιση τοῦ θέματος) ἡ πολιτικὴ τῆς καταστολῆς στὸν τομέα τῶν ναρκωτικῶν οὐσιῶν αὐξάνει τὸ πρόβλημα, ἀντὶ νὰ τὸ περιορίσει.

Ἐξόχως ἐθιστικὰ καὶ ἐπικίνδυνα ἐπίσης εἶναι τὰ βαρβιτουρικά καὶ οἱ βενζοδιαζεπίνες, τὰ ὁποῖα διατίθενται ἐλευθέρως στὸ ἐμπόριο σὲ ἀντιδιαστολὴ μὲ ἄλλες ναρκωτικὲς οὐσίες. Ἀξίζει νὰ σημειώσουμε, ὅτι ἀπότομη διακοπὴ τους μπορεῖ νὰ προκαλέσει μέχρι καὶ ἐπιληπτικοὺς σπασμούς. Τώρα τελευταῖα μόνον στὴν Ἑλλάδα ἐπιβάλλεται γιὰ τὴν ἀγορά τους ἀπὸ τὰ φαρμακεία ἱατρικὴ συνταγή. Πάντως ἀκόμη καὶ ἔτσι τὰ ἐπικίνδυνα τοῦτα φάρμακα ἐξακολουθοῦν νὰ παράγονται καὶ νὰ διατίθενται γιὰ τὶς ἡρεμιστικὲς τοὺς ιδιότητες. Γιὰ τὴν ἱστορία ἀναφέρουμε, ὅτι τὸ βαρβιτουρικὸ ὀξύ συνετέθη τὸ 1864 ἀπὸ τὸν Adolf von Bayer. Ἀπ' αὐτὴν τὴν οὐσία συνετέθησαν ἑκατοντάδες ὑπνωτικά, γνωστότερα ἀπ' τὰ ὁποῖα εἶναι τὸ Βερονάλ καὶ τὸ Λουμινάλ. Σταδιακὰ ἔγινε ἀντιληπτό, ὅτι τὰ φάρμακα αὐτὰ προκαλοῦσαν μεγάλη φαρμακευτικὴ ἐξάρτηση, γινόταν κατάχρησή τους σὲ μεγάλῃ κλίμακα καὶ γενικῶς ἦσαν ἐπικίνδυνα. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἄρχισε νὰ παρατηρεῖται ἓνα κύμα αὐτοκτονιῶν μὲ γνωστότερη αὐτὴ τῆς Μαίριλυν Μονρόε.

Ἔτσι τὰ φάρμακα αὐτὰ ἀντικατεστάθησαν ἀπὸ τὸ '60 ἀπὸ τὶς βενζοδιαζεπίνες, οἱ ὁποῖες χρησιμοποιοῦνται ὡς ἀγχολυτικά καὶ γιὰ τὴν διευκόλυνση τοῦ ὕπνου, ὅπως τὸ Βάλιουμ καὶ ἄλλα πολλὰ. Οἱ βενζοδιαζεπίνες, ποῦ ἦσαν γνωστὲς

ἀπὸ τὸ 1891, μελετήθηκαν γιὰ πρώτη φορὰ στὸ πανεπιστήμιο τῆς Κρακοβίας τὸ 1930 ἀπὸ τὸν καθηγητὴ Leo Sternbach. Σύντομα δυστυχῶς ἄρχισε νὰ γίνεται γνωστό, ὅτι ἐγκαθιστοῦσαν κι αὐτὲς ἰσχυρὴ φαρμακευτικὴ ἐξάρτηση καὶ φαινόμενα ἀντοχῆς.

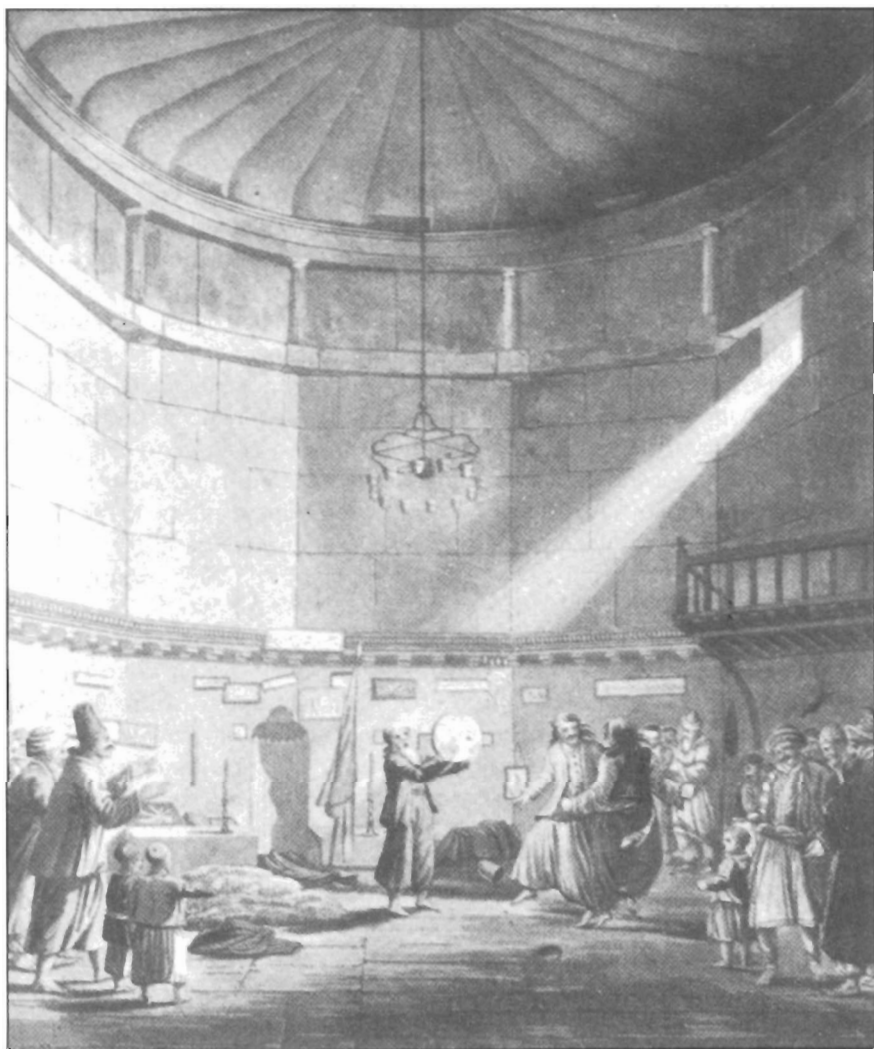
Ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν ἀπὸ τὰ εἶδη τῶν φυτῶν «κακάο» τὰ φυτὰ «κόλα», ποὺ περιέχουν καφεΐνη, ἐκχυλίσματα τῶν ὁποίων περιέχονται σὲ ἀναψυκτικά ὅπως ἡ «κόκα-κόλα» (τὸ πρῶτο συνθετικὸ «κόκα» τὸ διατηρεῖ ἱστορικά, γιὰτὶ κάποτε, προτοῦ ἀπαγορευτεῖ, περιεῖχε καὶ κοκαΐνη). Τὴν κοκαΐνη χρησιμοποιοῦσαν οἱ Ἰνκας τόσο σὲ θρησκευτικὰς τελετουργίες ὅσον καὶ μὲ σκοπὸ νὰ τοὺς ἀνακουφίσαι ἀπὸ τὴν πείνα, νὰ τοὺς ξεκουράσῃ ἀλλὰ καὶ γιὰ λόγους εὐφορικῶν. Προέρχεται ἀπὸ τὸ φυτὸ *Erythroxylon coca*, ὀνομασία ποὺ εἶχε δώσει ὁ Λαμάρκ τὸ 1786. Στὴν Εὐρώπῃ ἔρχεται τὸν 16ο αἰῶνα μὲ τὸν Dr Monardes, ὁ ὁποῖος εἶχε δημοσιεύσει μίαν σχετικὴ μονογραφίαν τὸ 1569. Θὰ πρέπει ἐπίσης νὰ ἀναφερθεῖ, ὅτι ἡ διδακτορικὴ διατριβὴ τοῦ Ζίγκμουντ Φρόυντ ἀφοροῦσε τὴν κοκαΐνη. Στόχος τοῦ Φρόυντ ἦταν ἡ ἀποτοξίνωση μορφινομανῶν μὲ τὴ βοήθεια κοκαΐνης. Τὸν περασμένο αἰῶνα εἶχε παρατηρηθεῖ μεγάλη ἐξάπλωση τῆς κοκαΐνης στὰ φτωχὰ λαϊκὰ στρώματα, γιὰ λόγους ἀνάλογους μὲ αὐτοὺς γιὰ τοὺς ὁποίους τὴν χρησιμοποιοῦσαν οἱ Ἰνκας στὶς Ἄνδεις. Ἀπαγορεύτηκε τὸ 1914. Σήμερα ἡ κοκαΐνη χρησιμοποιεῖται θεραπευτικὰ στὴν Ὀφθαλμολογία.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ τονίσουμε, ὅτι εἶναι πολὺ δύσκολη ἡ χρηματοδότηση ἀπὸ τὸν ΟΗΕ φτωχῶν λαῶν, ὅπως οἱ λαοὶ τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς, ὥστε νὰ μὴν καλλιεργοῦν ναρκωτικά, διότι γιὰ τοὺς λαοὺς αὐτοὺς ποὺ ζοῦν σὲ πολὺ σκληρὰς οἰκονομικὰς συνθῆκες τὰ ναρκωτικά, ὅπως π.χ. ἡ κοκαΐνη, ἀποτελοῦν ἕναν πολὺ σημαντικὸ οἰκονομικὸ πόρο. Γιὰ τὸν σκοπὸ τοῦτο θὰ ἀπαιτοῦντο ἱλιγγιώδη ποσά. Γιὰ τοῦτο ἔχει μᾶλλον προτιμηθεῖ ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴ Ἑμπειρογνομόνων τοῦ ΟΗΕ ἡ ὁδὸς τῆς ἐνημέρωσης καὶ τὰ μέτρα καταστολῆς.

Ἡ σύνθεση τῆς ἀμφεταμίνης ἐγίνετο τὸ 1887 ἀπὸ τὸν Edeleano καὶ τὸ 1927 ὁ Alles ἀνακαλύπτει ὅτι ἔχει παρόμοιες ιδιότητες μὲ τῆς ἐφεδρίνης καὶ τὴν εἰσάγει στὴν ἀντιμετώπιση τοῦ βρογχικοῦ ἄσθματος. Ἐν συνεχείᾳ ἡ ἀμφεταμίνη χρησιμοποιοῦντο κατὰ τῆς ναρκωτικῆς ἐπίσης σὰν ἀνореξιογόνον, κατὰ τῆς κατάθλιψης καὶ σὰν ψυχοδιεγερτικόν. Προκαλεῖ τοξικὴ ψύχωση καὶ μεγάλη ἐξάρτηση. Σύντομα παρατηρήθηκε κατάχρηση, καὶ τὴν δεκαετίαν τοῦ '60-'70 ἡ χρῆσις τῆς πῆρε ἐπιδημικὸν χαρακτήρα σὲ ὀρισμένες χώρες ὅπως: οἱ ΗΠΑ, ἡ Μ. Βρετανία, ἡ Σουηδία καὶ ἡ Ἰαπωνία. Σήμερα δὲν χρησιμοποιεῖται στὴν θεραπευτικὴ ἐκτὸς ἀπὸ ἐλάχιστες περιπτώσεις.

II. — Ἡ Ἰνδικὴ κάνναβις (χασίς)

Μακρὰ συζήτηση γίνεται ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν μεταξὺ τῶν ἐρευνητῶν γιὰ τὴν Ἰνδικὴ κάνναβη, τὸ γνωστὸ χασίς. Ἡ συζήτηση ἀφορᾷ στὸν ἂν τὸ χασίς ἐγκαθιστᾷ σωματικὴ καὶ ψυχικὴ ἐξάρτηση καθὼς καὶ στὸ ἂν παρατηροῦνται σὲ χρήστες φαινόμενα κλιμάκωσης. Ἐὰν δηλαδὴ ἔχει ἐπιβεβαιωθεῖ στὴν πράξιν ἡ «θεωρία τῆς κλιμάκωσης». Φαίνεται, ὅτι σήμερα οἱ περισσότεροι ἐπιστήμονες ἐρευνητὲς συμπίπτουν στὴν ἄποψη, ὅτι ἡ χρῆσις χασίς δὲν συσχετίζεται μὲ τὴν ἐγκατάστασιν σωματικῆς ἐξάρτησης, ἐνῶ ἡ ἐγκατάστασις ψυχολογικῆς ἐξάρτησης

Χορὸς «ἀφιονισμένων» δερβισῶν. Ὁ προϊστάμενος δερβίσης (στὸ κέντρο μὲ τὸ ταμποῦρλο) ἐξωθεῖ συνεχῶς τοὺς ὑπόλοιπους σὲ ταχύτερους χορευτικούς ρυθμούς, μέχρις ὅτου περιπέσουν σὲ κατάσταση καταληψίας καὶ καταπέσουν ἀναίσθητοι. Ἡ λήψη ναρκωτικῶν οὐσιῶν γιὰ λατρευτικούς λόγους ἀποτελεῖ πρακτικὴ καὶ ἄλλων ἀνατολικῶν θρησκειῶν ἐκτὸς τῆς μουσουλμανικῆς. Ὁ Ἀγγλος περιηγητὴς τοῦ 18ου αἰ. Ντόντγουελλ, στὸν ὁποῖον ὀφείλεται ὁ πίνακας, χαρακτηρίζει τὴν τελετουργία αὐτὴ σὰν τὴν πλέον γελοία πού εἶδε.

έχει σχέση με την δόμηση της προσωπικότητας και τὸ περιβάλλον. Ἡ χρήση τῆς ἰνδικῆς κάνναβης γινόταν κατὰ κράτη καὶ κατὰ ἐποχές, ἀπὸ διάφορες ὑπομάδες ἄλλοτε «ἐλίτιστικες», ἄλλοτε περιθωριακές με δικούς τους πολιτιστικούς καὶ ἠθικούς κανόνες. Ὅμαδες με δικούς τους κώδικες συμπεριφορᾶς. Γνωστὲς προσωπικότητες, συγγραφεῖς κ.ἄ. τοῦ παρελθόντος ἀλλὰ καὶ τοῦ παρόντος ὑπῆρξαν καὶ εἶναι χρήστες χασίς. Ἀργότερα ἡ χρῆσις καννάβεως ἐξαπλώθηκε ἀφήνοντας τὰ διάφορα γκέττο καὶ περνώντας στὰ ἀστικά στρώματα τοῦ πληθυσμοῦ καὶ σὲ ὅλες τὶς ἡλικίες. Στὶς Η.Π.Α. εἶχε μεγάλη ἐξάπλωση ὑπὸ τὴν μορφή μαριχουάνας, ποὺ παρασκευάζεται ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ φυτοῦ, ἐπειδὴ δὲ ἔχει πράσινο χρῶμα, ὀνομάζεται καὶ «χόρτο».

Φαίνεται, ὅτι ἡ ποτοαπαγόρευση ἔστρεψε τὸν μέσο ἀμερικανὸ πολίτη σὲ ἀναζήτηση ἄλλων ψυχοτρόπων μέσων, ὅπως καὶ ὁ ἀντιναρκωτικὸς νόμος Harrison τοῦ 1914, ποὺ ἀπαγόρευε τὴν πώληση ναρκωτικῶν χωρὶς ἰατρικὴ συνταγή, στρέφοντας ἔτσι ἀρκετὸ κόσμο, ὅπως ὑποστηρίζουν ὀρισμένοι συγγραφεῖς, στὸ παραεμπόριο, στὰ σκοτεινὰ κυκλώματα καὶ στὴ χρῆση ἡρώινης. Οἱ αὐτοὶ συγγραφεῖς ὑποστηρίζουν, ὅτι τὰ ἴδια ἀποτελέσματα εἶχε καὶ τὸ Narcotic Bureau τοῦ Harry Aslinger στὴν Ἀμερικὴ, ποὺ εἶχε ἐξαπολύσει κύμα τρομοκρατίας κατὰ τῶν μαύρων κοινοτήτων καὶ τῶν μεταναστατῶν ποὺ κάπνιζαν «χόρτο», με ὀλοκλήρωση τὸν νόμο τοῦ 1937. Σὲ ὀρισμένες χώρες, ὅπως ἡ Κίνα, ἡ Νότιος Κορέα καὶ ἡ Ταϊβάν, προβλέπεται μέχρι ἀκόμη καὶ θανατικὴ ποινὴ γιὰ κατοχὴ καὶ χρῆσις χασίς. Ἀντιθέτως σὲ ἄλλες δυτικὲς κοινωνίες, ὅπως ἡ Δανία, ἡ Ὁλλανδία, ἡ Χιλή, ὀρισμένες πολιτείες τῶν Η.Π.Α. κ.ἄ., οἱ νομοθετικὲς ρυθμίσεις προβλέπουν τὴν ἀπαγόρευση τῆς ἐμπορίας, ἀλλὰ δὲν κάνουν καμμία μνεῖα γιὰ τὴ χρῆσις. Ἀπ' ὅ,τι φαίνεται, τελικῶς αὐτὴ ἡ τάση θὰ ἐπικρατήσῃ στὶς περισσότερες δυτικὲς καὶ κυρίως Εὐρωπαϊκὲς χώρες. Ἡ θεωρία τῆς κλιμακώσεως ἐπίσης δὲν ἔχει ἐπιβεβαιωθεῖ κατὰ τρόπο, ποὺ νὰ συγκεντρώνει τὴν γενικὴ ἀποδοχή. Τὸ ὅτι τὸ χασίς ἀποτελεῖ «πύλη εἰσόδου», «κατῶφλι» γιὰ ἄλλα σκληρότερα ναρκωτικὰ δὲν ἀποτελεῖ ὑπόθεση ποὺ μπορεῖ νὰ τὴν ὑποστηρίξῃ κανεὶς ἀδιαμφισβήτητα. Ἀρκετοὶ ἀντιθέτως ὑποστηρίζουν, ὅτι τὰ αὐστηρὰ κατασταλτικὰ μέτρα ἔφεραν τοὺς χρήστες χασίς ἀπὸ ἀντίδραση ἢ περιέργεια κοντὰ σὲ ἄτομα ποὺ διακινοῦν ἢ κάνουν χρῆσις ἰσχυροτέρων ψυχοτρόπων οὐσιῶν, ὅπως ἡ ἡρωίνη, ἡ κοκαΐνη κ.λπ. Συμπληρώνουν ἐπίσης, ὅτι τότε, μ' αὐτὴν τὴν λογικὴ, ἄτομα ποὺ κάνουν χρῆσις ἀλκοὸλ ἢ τσιγάρου θὰ μπορούσαν νὰ μεταπηδήσουν στὴ χρῆσις ναρκωτικῶν οὐσιῶν, ἀλλὰ κατὰ τέτοιο, βεβαίως, δὲν συμβαίνει. Ἐξ ἄλλου εἶναι γνωστὸ —τονίζουν οἱ ἴδιοι—, ὅτι ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς τῶν ἀτόμων ποὺ κάνουν χρῆσις χασίς σ' ὅλο τὸν κόσμο εἶναι 250.000.000 (δηλδὴ τὸ 7-10% τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς), ἐνῶ οἱ ἡρωινομανεῖς ἀνέρχονται σ' ὅλο τὸν κόσμο μόλις σὲ 700.000. Στὴν Ἑλλάδα στὶς ἀρχὲς τοῦ αἰῶνα ἄρχισαν νὰ πρωτοεμφανίζονται χρήστες καὶ χασισοποτεῖα στὴν Ἑρμούπολη τῆς Σύρου καὶ στὸν Πειραιᾶ. Ἦσαν ἄτομα ποὺ εἶχαν τὴν δική τους συμπεριφερειολογικὴ «νόρμα» καὶ τὴ δική τους φιλοσοφία ζωῆς, ἡ ὁποία ἦταν ἂν θὰ μπορούσαμε νὰ τὴν χαρακτηρίσουμε ἔτσι «ρεμπέτικη». Ἀρκετοὶ κοινωνιολόγοι ὑποστηρίζουν, ὅτι τὸ φαινόμενο τοῦτο στὴν Ἑλλάδα ὀφείλεται σὲ κοινωνικοπολιτικὲς μεταβολὲς τῆς ἐποχῆς, ὅπως ἡ Μικρασιατικὴ καταστροφή. Σήμερα διάφορες στατιστικὲς ἀνεβάζουν σὲ ποσοστὸ 5% τὸν μαθητικὸ πληθυσμὸ μέσης ἐκπαίδευσης ποὺ κάνει περιστασιακὴ χρῆ-

ση ινδικῆς κάνναβης καὶ σὲ 1% τοὺς μαθητὲς ποὺ εἶναι μόνιμοι χρήστες. Ἡ ἰνδικὴ κάνναβις προκαλεῖ —μεταξὺ τῶν ἄλλων— εὐφορία, ἐλαφρὰ ἀναλγησία, ἐνῶ εἶναι ἀμφιλεγόμενο τὸ ἐὰν προκαλεῖ ψευδαισθήσεις. Ἐξ ἄλλου μικρὲς δόσεις κάνναβης αὐξάνουν τὴν ὀργανισμικὴ ἱκανοποίηση, ἐνῶ μεγάλες δόσεις μειώνουν σημαντικὰ τὴν λίμπιντο. Κάτι ἀνάλογο δηλαδὴ μὲ αὐτὸ ποὺ συμβαίνει καὶ μὲ τὸ ἄλκοολ. Ἐπίσης εἶναι γνωστὴ ἡ ὀρεξιογόνος δράσις της, γιὰ τοῦτο συνδέεται καὶ μὲ τὴν ὑπερκατανάλωση διαφόρων γλυκισμάτων, ἰδίως γλυκῶν μὲ πολλὰ σιρόπια. «*Ἡ ἰνδικὴ κάνναβις* —ἀναφέρει ὁ καθηγητὴς Μ. Μαρσέλος στὸ βιβλίον του «Ναρκωτικά»— *ἀναφέρεται σὲ ἀρχαῖα Κινέζικα κείμενα ποὺ χρονολογοῦνται ἀπὸ τὸ 8.500 π.Χ., ὅπως ἐπίσης καὶ σὲ συριακὰ τῆς ἴδιας ἐποχῆς. Ἡ φαρμακολογικὴ καὶ τοξικὴ τῆς ἐνέργεια ἀναγράφεται σὲ παλιὸ περσικὸ κείμενο τοῦ 600 π.Χ.*». Ὁ Ἡρόδοτος τὴν ἀναφέρει σχετικὰ μὲ τοὺς Σκύθες νομάδες τὸ 450 π.Χ. Ὁ Διοσκορίδης μερικοὺς αἰῶνες ἀργότερα, σχετικὰ μὲ τὶς θεραπευτικὰς τῆς ιδιότητες. Ὁ Πλούταρχος (46-127 μ.Χ.), παρόμοια μὲ τὸν Ἡρόδοτο σὲ σχέση μὲ τοὺς Σκύθες. Ὁ Γαληνὸς (131-201 μ.Χ.) περιγράφει τὶς εὐφορικὰς τῆς ιδιότητες. Στὴν Εὐρώπῃ τὸ χασὶς διεδόθη ἀπὸ τοὺς Ἀραβες —ἡ λέξις *χασὶς* εἶναι ἀραβικὴ καὶ σημαίνει ξερὸ χόρτο—, στοὺς ὁποίους τὸ *Κοράνιο* ἀπαγορεύει τὴν οἰνοποσία, μὲ ἀποτέλεσμα πιθανῶς νὰ στραφοῦν στὸ ὄπιο καὶ τὸ χασὶς. Χρησιμοποιήθηκε ἐπίσης στὴν βοτανοθεραπευτικὴ ὡς ὑπνωτικὸ καὶ παυσίπονο καθὼς καὶ ὡς ἔκδοχο (χασισέλαιο). Θὰ πρέπει ἐπίσης ἐν κατακλείδι νὰ σημειώσουμε, ὅτι ἡ χρῆσις ἰνδικῆς καννάβεως ἔχει παρατηρηθεῖ σὲ θρησκευτικὰς τελετὰς ἀνατολικῶν χωρῶν, καθὼς καὶ σὲ ἄτομα ποὺ μ' αὐτὸν τὸν τρόπο —μὲ τὴν ἔκστασις ποὺ προκαλεῖ ἡ χρῆσις τοῦ χασὶς— θέλουν νὰ ἀνεβάσουν τὸ ἐπίπεδο αὐτογνωσίας ἢ ἐνστικτώδους δημιουργικότητος, π.χ. καλλιτέχνες, παλαιότερα «ἀναλυόμενοι» κ.λπ.

Κλείνοντας τὸν κύκλο τῶν κυριότερων ναρκωτικῶν οὐσιῶν θὰ ἀναφερθοῦμε στὸ L.S.D., ποὺ εἶναι ὁ γνωστότερος ἐκπρόσωπος τῆς κατηγορίας τῶν ψευδαισθησιογόνων (ψυχοσεομιμητικῶν) φαρμάκων. Ἀνήκει στὰ ἀλκαλοειδῆ τῆς ἐρυσιβώδους ὀλύρας (τῆς προσβεβλημένης σίκαλης ἀπὸ τὸν μύκητα γομφόμορφον πορφυρὸ), τὰ ὅποια ἀναφέρονται στὴν *Παλαιὰ Διαθήκη* ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν «*ἐρυσίβη*». Τὰ συμπτώματα τῆς ἐρυσιβώδους ὀλύρας ὀνομάζονται «*ἐργατισμός*» καὶ καταλήγουν στὸ θάνατο. Τὸ L.S.D. (διαθυλαμίδιο τοῦ λυσεργικοῦ ὀξέος) συνετέθη τὸ 1937 ἀπὸ τὸν Hofmann. Χρησιμοποιήθηκε ἀπὸ τὴν Ψυχιατρικὴ καὶ ἀπὸ τὴν Ψυχανάλυσιν ἀνεπιτυχῶς. Προκαλεῖ ὀπτικὰς κυρίως ψευδαισθήσεις: «*Ἀκούει κανεῖς χρώματα καὶ βλέπει μουσικὴν*». Θὰ πρέπει ἐπίσης νὰ ἀναφέρουμε, ὅτι τὰ ψευδαισθησιογόνα ἔχουν συσχετισθεῖ μὲ θρησκευτικὰς τελετὰς, ὅπως στὴν Κεντρικὴ Ἀμερικὴ ἀπὸ τοὺς Ἀζτέκους καὶ τοὺς Ἰνκας. Στὴν κατηγορίαν τῶν ψυχοσεομιμητικῶν ἀνήκει καὶ ὁ γνωστὸς ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα *μανδραγόρας* μὲ τὴν ἀνθρωπόμορφον ρίζαν καθὼς καὶ ἡ οἰκογένεια τῶν σωλανωδῶν.

III. — Οἱ ναρκομανεῖς καὶ ὁ «κόσμος» τους

Οἱ ἐξαρτησιογόνες ψυχοτρόπες οὐσίαι ποὺ ἀναφέραμε ἀνήκουν σὰν κατηγορίες εἴτε στὰ ναρκωτικὰ ἀναλγητικά, εἴτε στὰ κατασταλτικὰ τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος εἴτε στὰ ψυχοδιεγερτικὰ φάρμακα, καθὼς καὶ στὴν κατηγορίαν τῶν ἄλλων ψυχοτρόπων οὐσιῶν. Ὅλες —ἐκτὸς ἴσως τῆς ἰνδικῆς καννάβεως—

προκαλοῦν σωματική ἢ ψυχολογική ἐξάρτηση ἢ καὶ τὰ δύο, τὸ φαινόμενο ἐπίσης τῆς «ἀντοχῆς», σύνδρομο στέρησης ἐπὶ διακοπῆς, καθὼς καὶ τὸ φαινόμενο τῆς διασταυρούμενης ἐξάρτησης. Μέσα ἀπ' τὰ βάθη τῶν αἰώνων, μέσα ἀπ' τὴ μακραίωνη ἀνθρώπινη ἱστορία ἔρχονται ἄλλοτε σὰν θρησκευτική τελετουργία, ἄλλοτε σὰν εὐφραντικὸ μέσον, ποὺ ὁδηγεῖ κατ' εὐθείαν στὸν οὐρανό, ἄλλοτε σὰν ἀντιμετώπιση τῆς πείνας, τῆς φτώχειας, τοῦ πόνου καὶ τῆς ἀθλιότητος, ἄλλοτε —ὅπως στίς μέρες μας— σὰν μάστιγα, τὰ ναρκωτικά, ποὺ ἀπειλοῦν νὰ συμπαράσρουν στὸν ὀλέθριο δρόμο τους τὰ πάντα καὶ ἰδίως τὰ νέα παιδιά, τὸ αὐριο τῆς ἀνθρωπότητος, στερνὴ ἐλπίδα τοῦ κόσμου.

Ποιὲς εἶναι ὅμως οἱ αἰτίες ποὺ ὁδηγοῦν πολλὰ ἄτομα καὶ ἰδίως νέους στὸν εὐκολο δρόμο τῶν ναρκωτικῶν; Ποιὸ εἶναι τὸ ψυχολογικὸ πορτραῖτο, ἢ συμπεριφεριολογικὴ καὶ κοινωνικὴ ταυτότητα τῶν ἀτόμων αὐτῶν. Θὰ λέγαμε, ὅτι οἱ λόγοι εἶναι πολυσύνθετοι. Ἔχουν σχέση κατ' ἀρχὰς μὲ τὸ οἰκογενειακὸ περιβάλλον, τίς οἰκογενειακὰς συνθῆκες, μέσα στίς ὁποῖες ἀνατράφηκε καὶ ἔζησε ὁ ἄνθρωπος σὰν παιδί, οἱ ὁποῖες μποροῦν νὰ εἶναι διάφορες, σὰν κοινὸ χαρακτηριστικὸ ὅμως ἔχουν ὅτι διατηροῦν τὸ παιδί, τὸ νέο, σ' αὐτὸ ποὺ θάλεγε ἡ ψυχανάλυσή «*πρῶμο στάδιο ἀνάπτυξης*». Ὁ νέος ἀρνεῖται, δυσκολεύεται πολὺ νὰ ἐνηλικιωθεῖ καὶ νὰ ἀναλάβει μὲ ἕναν τρόπο ἐνήλικο τίς εὐθύνες του. Χαρακτηρίζεται, σύμφωνα πάντα μὲ τὴν ψυχαναλυτικὴ θεωρία —ποὺ εἶναι ὅμως γενικῆς ψυχιατρικῆς ἀποδοχῆς—, ἀπὸ τὴν «ἀρχὴ τῆς ἡδονῆς» ἢ «ἀρχὴ τῆς ἄμεσης πραγματοποιήσεως τῶν ἀναγκῶν» καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ἀποδεχτεῖ τὴν «ἀρχὴ τῆς πραγματικότητος», ποὺ χαρακτηρίζει τὸν ἐνήλικο. Χαρακτηρίζεται δηλαδὴ ἀπὸ μίαν ἀνάγκη φυγῆς ἀπὸ τὴν ἐνήλικη ζωὴ καὶ ὑπευθυνότητα, ἀπὸ τὴν κοινωνικὴν πραγματικότητα, ποὺ πολλές φορὲς τὸν πιέζει ἀσφυκτικά. Ἀποκτᾷ «πρεζάκινη» ἀνώριμη συμπεριφορὰ καὶ «πρεζάκιες» συναναστροφές, εἰσέρχεται δηλαδὴ σὲ κάποια τάξη ἀτόμων, σὲ κάποιες ὑποομάδες μὲ δικούς τους κοινωνικοὺς καὶ ἠθικοὺς κώδικες, μὲ μιά δική τους, ἰδιαίτερη, συμπεριφορὰ. Αὐτὴ ἡ «συμπεριφορὰ τῆς πρέζας», ποὺ εἶναι σκληρὴ, ἐγωιστικὴ, ἀδιάφορη γιὰ τοὺς ἄλλους, ναρκισσιστικὴ καὶ ἀγοραία, σὰν σκοπὸ ἔχει νὰ κρύψει τὴν δειλία, τὴν εὐθυνοφοβία, τὴν ἀνωριμότητα τῶν ἀτόμων αὐτῶν. Ἀτόμων, ποὺ γιὰ ἐξασφαλίσουν τὴν πρέζα τους, ὀρισμένες φορὲς μπορεῖ νὰ κλέψουν, νὰ ἐκπορνεύσουν τὴ φιλὴ τους, νὰ γίνουν «βαποράκια» καταστρέφοντας κι ἄλλους ἀνθρώπους, ἀκόμη καὶ νὰ σκοτώσουν. Τελικά, δυνατόν νὰ βρεθοῦν κάπου νεκροί, μὲ μία σύριγγα ἡρωίνης πεταμένη στὸ πλάι τους. Ἄλλοτε, ὅπως προαναφέραμε, χρήστες εἶναι ἄτομα μιᾶς ἄλλης «ἐλιτίστικης» κουλτούρας, μιᾶς ἄλλης τάξεως, μὲ τὰ δικά τους ἐπίσης ἰδεολογήματα καὶ τὴ δική τους συμπεριφορὰ. Δὲν θὰ πρέπει ἐπίσης νὰ παραλείψουμε νὰ σημειώσουμε τὴν πιθανότητα ποὺ ὑπάρχει γιὰ μίαν χρωμοσωμικὴ προδιάθεση.

IV. — Τρόποι ἀντιμετώπισης τῆς μάστιγας

Μέσα ἀπ' τὰ βάθη τῶν αἰώνων φθάνουν καὶ στὰ δικά μας παιδιά τὰ ναρκωτικά. Ποιοὶ εἶναι οἱ τρόποι ἀντιμετώπισης; Πῶς μποροῦν αὐτὰ τὰ παιδιά νὰ γλυτώσουν ἀπὸ τούτῃ τὴ μάστιγα, ἀπ' τὴν ἀνάγκη τῆς φυγῆς καὶ τῆς ἔκστασης, ποὺ τὰ ὁδηγεῖ στὸν ἀπατηλὸ κι ἐπικίνδυνον «οὐρανό» τους; Ὅπως προελέχθη, οἱ τρόποι ἀντιμετώπισης, ποὺ ἀκολουθοῦνται συνήθως, εἶναι ἀπ' τὴ μιά μεριὰ τὰ μέτρα

καταστολῆς καὶ ἡ ἐνημέρωση καὶ ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά ἡ ἐλευθερία στὴν χρῆση τῶν ναρκωτικῶν καὶ ἡ τιμωρία μόνον τῆς ἐμπορίας, ποὺ ἔχουν ἤδη θεσπίσει ὀρισμένα κράτη καὶ ποὺ εὐαγγελίζονται κάποιοι ἐπιστήμονες καὶ ἐρευνητές, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι μ' αὐτὸν τὸν τρόπο θὰ περιοριστεῖ ἡ κατάχρηση τῶν ναρκωτικῶν. Στὸ σημεῖο τοῦτο θὰ πρέπει νὰ ἐπιστήσουμε τὴν προσοχή στὸ γεγονός ὅτι ἡ πράξη ἔχει δείξει, πῶς ἡ ψυχοθεραπεία πολὺ λίγα μπορεῖ νὰ προσφέρει σὲ ἄτομα ἐξαρτημένα ἀπὸ ναρκωτικά. Ὑπὸς θὰ πρέπει νὰ τονίσουμε, πῶς ἡ σωματική ἀποτοξίνωση μπορεῖ νὰ ὁλοκληρωθεῖ σὲ μερικές ἐβδομάδες, ἡ ψυχολογικὴ ὅμως ἀπεξάρτηση εἶναι μία μακρὰ ὑπόθεση, ποὺ δυνατόν νὰ διαρκέσει 2-3 δεκαετίες. Συνήθως δὲ τὰ ἄτομα αὐτὰ ὑποτροπιάζουν. Ὑπ' αὐτὲς τὶς προοπτικές ποὺ ἀναφέραμε μία τρίτη ἐναλλακτικὴ λύση προβάλλει. Αὕτῃ εἶναι οἱ θεραπευτικὲς κοινότητες, ποὺ ὅλο καὶ περισσότερο αὐξάνουν τὴν παρουσία τους σ' ὅλον τὸν κόσμον στὶς μέρες μας.

Οἱ θεραπευτικὲς κοινότητες ἐμφανίστηκαν γιὰ πρώτη φορὰ στὴν Καλιφόρνια τῆς Ἀμερικῆς τὸ 1958 μὲ τὸ «Σύνανον» ποὺ ἦταν τὸ πρῶτο ποὺ χρησιμοποίησε μὲ ἐπιτυχία τὴν πίεση μιᾶς κλειστῆς κοινότητας ὄχι μόνον γιὰ τὴν προσωρινὴ μεταβολὴ τῆς συμπεριφορᾶς καὶ τὴν σωματικὴ ἀποτοξίνωση ἐξαρτημένων ἀπὸ τὰ ναρκωτικά ἀτόμων, ἀλλὰ γιὰ ἀλλαγὴ τῆς συμπεριφορᾶς σὲ πιὸ σταθερὰ πρότυπα καὶ γενικότερα τὴ διαμορφοποίησή τῆς στάσης ζωῆς τους. Αὐτὸ ἐπιτυγχάνετο μὲ τὴν αὐτοβοήθεια σὲ μιὰ κοινότητα πρῶην τοξικομανῶν, ὅπου ζοῦσαν ὅλοι μαζί σὰν ὁμάδα. Τὸ «Σύνανον», ποὺ ἦταν πραγματικά κάτι τὸ ριζοσπαστικὸ γιὰ τὴν ἐποχὴ του, δημιουργήθηκε ἀπὸ τὸν Charles E. Dederich, ἕναν πρῶην ἀλκοολικό. Ἀκολούθησε τὸ χωριὸ «Ντάυτον», ποὺ ἰδρύθηκε τὸ φθινόπωρο τοῦ 1963 κατ' ἀρχὰς σὰν παράρτημα τοῦ Τμήματος Ἐπιτήρησης τοῦ Ἀνωτάτου Δικαστηρίου τῆς Νέας Ὑόρκης, Δεύτερης Δικαστικῆς Περιφέρειας (Μπρούκλιν καὶ νησὶ Στέιτεν). Πρωτεργάτες ἦσαν οἱ: Joseph Shelly, διευθυντὴς Δικαστικοῦ Τμήματος Ἐπιτήρησης στὴ Νέα Ὑόρκη, Alexander Bassin, διευθυντὴς ὁμαδικῆς θεραπείας στὴν Κλινικὴ Ἀστικῆς Βοήθειας τοῦ Μπρούκλιν, Daniel Grasriel, ψυχίατρος καὶ William O' Brien, καθολικὸς ἱερέας. Ἀπὸ τὸ φθινόπωρο τοῦ 1964 τὴν διεύθυνσή του ἀναλαμβάνει ὁ David Deitch, πρῶην διευθυντὴς τοῦ «Σύνανον» στὸ Γουέστπορτ, πρῶην τοξικομανῆς. Μαζί του ἦρθαν τρεῖς συνεργάτες του καὶ ἡ γυναῖκα του, ἡ ὁποία δὲν ὑπῆρξε ποτὲ τοξικομανῆς, ἀλλὰ γνώριζε καλὰ τὶς μεθόδους τοῦ «Σύνανον». Ἀπὸ τὴ στιγμή ποὺ ἀνέλαβε τὴ διεύθυνση ὁ Ντέιτς, ἡ χαλαρότητα στὸ χωριὸ παύει καὶ ἀποκτᾷ τοῦτο ὄργανωση, πειθαρχία καὶ αὐστηρότητα. Ὁ Ντέιτς, σὰν πρῶην τοξικομανῆς ποὺ ἦταν, ξέρεי καλὰ πῶς νὰ ἐπιβληθεῖ σὲ ἐξαρτημένα ἄτομα, ξέρει τὴν ψυχολογία τους, ξέρει τί χρειάζεται γιὰ νὰ ἀλλάξουν. Ἐπιβάλλει σιγὰ-σιγὰ μιὰ προσωπικὴ δικτατορία, ποὺ προκάλεσε πολλὰς ἀντιδράσεις καὶ ποὺ τελικὰ τὸν ἐξανάγκασε νὰ ἀποχωρήσει μαζί μὲ τοὺς δικούς του ἀπὸ τὸ χωριὸ τὸ 1968. Οἱ Grasriel καὶ O'Brien παρέμειναν, ὁ πρῶτος ὡς ἐκτελεστικὸς διευθυντὴς του. Ἐν συνεχείᾳ δημιουργήθηκαν κι ἄλλες κοινότητες, ὅπως τὸ σπιτί «Μάραθον» στὸ Ρόουντ Ἀϊλαντ τὸ 1967 ἀπὸ τὸν Τζίμ Τζεράντο, παλιὸ μέλος τοῦ Νταῖντον, καθὼς καὶ ἄλλες πολλὲς κοινότητες σιγὰ-σιγὰ σ' ὅλο τὸν κόσμον, γιὰ νὰ φθάσουμε στὴν τρίτη γενιὰ θεραπευτικῶν κοινοτήτων, μία ἀπὸ τὶς ὁποῖες εἶναι καὶ ἡ δική μας «Ἰθάκη», δημιουργημένη στὴν Σίνδο τῆς Θεσσαλονίκης τὸ 1983 ἀπὸ τὸν Φοῖβο Ζαφειρίδη καὶ ἄλλους. Ἡ θεραπευτικὴ κοινότητα «Ἰθάκη» ἀπὸ μία ὀρισμένη διαδρομὴ ποὺ διέτρεξε μέσα ἀ-

πὸ διάφορες φάσεις —ἀκόμη καὶ μὲ κίνδυνο κάποτε νὰ κλείσει γιὰ λόγους γραφειοκρατικούς— σήμερα λειτουργεῖ μὲ πολὺ καλὲς καὶ αἰσιόδοξες προοπτικὲς καὶ μὲ δύο ἀκόμα ἐξαρτημένους ἀπ’ αὐτὴν παρεμφερεῖς κοινότητες: τὴν «Ἐξοδο» καὶ τὴν «Παρέμβαση» - κοινότητα τῆς τρίτης γενιᾶς, ἐνῶ ἡ «Ἰθάκη» καὶ ἡ «Ἐξοδος» ἀνήκουν ἀκριβέστερα στὴ δευτέρη γενιά - , ποὺ βρίσκεται στὴν Ἀθήνα. Ἰδίως ἡ κοινότητα «Παρέμβαση» τῆς τρίτης γενιᾶς κομίζει μιὰ νέα πρόταση, μιὰ νέα ἀντίληψη καὶ μιὰ νέα φιλοσοφία. Ὄταν δημιουργήθηκε ἡ πρώτη γενιά στὴν Ἀμερικὴ - ἰδίως τὸ Dayton ὑπὸ τὴν διεύθυνση τοῦ Ντέιτς - ἔχοντας νὰ ἀντιμετωπίσει σκληροὺς χρήστες καὶ καταδίκους τοῦ Μπρόνξ καὶ τοῦ Μπρούκλιν τὸ σύστημα λειτουργίας τῶν κοινοτήτων εἶχε ὀρισμένα ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ ποὺ ἔχει καὶ μιὰ φυλακὴ. Ἡ «ιδέα», ὅπως συνηθίζουν νὰ ἀποκαλοῦν τὸ σύστημα λειτουργίας οἱ τρόφιμοι τῶν θεραπευτικῶν κοινοτήτων, περιελάμβανε —ὅπως καὶ σήμερα ἐξ ἄλλου - «μυχεβιοριστικὲς» μεθόδους ὅπως: τὴν καρέκλα ἀναμονῆς, ἀνάκριση, ἀπαγορεύσεις, κίνητρα, τὸ πρόγραμμα, ποὺ θυμίζει τεχνικὲς πλύσης ἐγκεφάλου, τὴν πρωινὴ συνάντηση, ὅπου διαβάζεται ἡ ἄγραφη «φιλοσοφία» τῆς «Ἰδέας» - τὸ 1968 ἐμφανίστηκε καὶ ἡ «ἐπιπρόσθετη φιλοσοφία» - καὶ ὅπου γίνονται παρατηρήσεις καὶ ἀνακοινώσεις, ὑπάρχει ἐπίσης δουλειὰ καὶ ἐπιτήρηση, ὁμάδες ἐλεγκτῶν, τὰ σεμινάρια μὲ τὴν κατήχησή τους —τὴν Κυριακὴ τὸ σπίτι εἶναι ἀνοικτὸ γιὰ τοὺς ἐπισκέπτες - , ὑπάρχουν κυρώσεις θετικὲς καὶ ἀρνητικὲς, μὲ προνόμια, προαγωγές, διαπομπεύσεις, τὸν «ὑποβιβασμό», τὴν «ἐπισήμανση» καὶ τοὺς «διορισμούς», ποὺ εἶναι πιὸ αὐστηρὲς «μαθησιακὲς ἐμπειρίες», ὅπως λέγονται ἐκεῖ. Ὑπάρχουν ἐπίσης οἱ δηλώσεις ὑποταγῆς καὶ ὁμολογίες ἐνοχῆς καὶ τέλος οἱ «ἀντιπαραθετικὲς ὁμάδες» μὲ τοὺς διάφορους ρόλους, ποὺ εἶναι ἡ κεντρικὴ ἰδεολογία τοῦ Dayton καὶ ὅπου τὰ διάφορα μέλη τοῦ χωριοῦ, παλαιὰ καὶ νεότερα, ἀντιπαρατίθενται ἐλεύθερα μεταξὺ τους. Δὲν θὰ πρέπει νὰ παραλείψουμε νὰ τονίσουμε, ὅτι ἡ ἀποτοξίνωση ποὺ γίνεται στὶς θεραπευτικὲς κοινότητες εἶναι «στεγνὴ». Δηλαδή χωρὶς φάρμακα. Σήμερα ἡ «Ἰθάκη» —ἡ νέα κοινότητα «Παρέμβαση» εἶναι ἡ ἐφαρμογὴ τῆς νέας ἀντίληψης— μὲ τὴ νέα τῆς πρόταση καὶ φιλοσοφία ἀφ’ ἑνὸς ἔχει πολὺ ἀνθρωπινότερη στάση ἀπέναντι στοὺς τροφίμους καὶ χαλαρώτερο τρόπο λειτουργίας - τοῦτο εὐνοεῖται καὶ ἀπὸ τὶς συνθήκες τῆς ἐλληνικῆς κοινωνίας - ἀφ’ ἑτέρου γιὰ πρώτη φορὰ ἴσως φέρνει σὲ ἄμεση ἐπαφὴ τὸ αἷτιο, ποὺ εἶναι ἡ «ἄρρωστη κοινωνία», μὲ τὸ ἀποτέλεσμα, ποὺ εἶναι οἱ χρήστες τῶν ναρκωτικῶν. Ἐπίσης παρεμβαίνει μὲ τὰ μέλη τῆς σὲ προβλήματα οἰκολογικὰ καὶ κοινωνικὰ, ὅπως οἱ «διανθρώπινες σχέσεις», ἡ «ἀνθρώπινη ἀλληλεγγύη», ἡ «κοινωνικὴ προσφορά» κ.ἄ. Οἱ πολέμιοι τῶν θεραπευτικῶν κοινοτήτων καὶ ὑποστηρικτὲς τῆς ἐλεύθερης χρήσης τῶν ναρκωτικῶν κατηγοροῦν τὶς θεραπευτικὲς κοινότητες, ὅτι ἐφαρμόζουν ἕναν πολὺ σκληρὸ «μυχεβιορισμό», ποὺ εἶναι ἡ θεωρία καὶ ἡ μέθοδος ἐλέγχου τῆς συμπεριφορᾶς. Ἐπίσης τὶς κατηγοροῦν, ὅτι δίνουν πολὺ ἐξωπραγματικὰ στατιστικὰ νούμερα θεραπείας τῶν τροφίμων τους. Τὸ Dayton ἐπίσης ἔχει κατηγορηθεῖ -ἐκτὸς τῶν ἄλλων - γιὰ τὸ ὅτι πάρα πολλοὶ τρόφιμοι ἔβρισκαν ἐν συνεχείᾳ ἐργασία ἐκεῖ μετὰ τὴν ἀποφοίτησή τους, πρᾶγμα τὸ ὁποῖο σήμαινε, ὅτι στὴν πραγματικότητα δὲν ἦσαν ἱκανοὶ μετὰ τὴν «θεραπεία» νὰ προσαρμοστοῦν στὴν κοινωνία καὶ νὰ τὴν ἀντιμετωπίσουν. Ἐπίσης ἔχει κατηγορηθεῖ γιὰ τὸ ὅτι ἐλεγχόταν ἐμμέσως ἀπὸ τὸ κράτος καὶ ἀπὸ φορεῖς, ἐνῶ δὲν συνέβαινε τοῦτο στὸ «Σύνανον», ποὺ ἦταν ἐντελῶς ἀνεξάρτητο. Ὅπως καὶ νᾶχει τὸ ζήτημα, φαίνεται πὼς οἱ θεραπευτικὲς

κοινότητες προσφέρουν — ἔστω καὶ σὲ μικροὺς ἀριθμοὺς ἀτόμων, ἔστω καὶ μὲ τὰ ἀρνητικὰ σημεῖα τους — μία ἐναλλακτικὴ λύση πολὺ θετικὴ καὶ ἀξιοπρόσεκτη. Δὲν θὰ πρέπει ἐπίσης νὰ παραλείψουμε νὰ τονίσουμε, ὅτι ὁ Deits στὴν «*ιδέα*» του ἔδωσε τελικὰ ἓνα εὐρύτερο κοινωνικοπολιτικὸ νόημα. Προσπάθησε νὰ ἐμφανίσει ἓνα μοντέλο σωστότερου κοινωνικὰ Ἀμερικανοῦ καὶ ἀνθρώπου, ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ βοηθήσει στὴ διαμόρφωση μιᾶς καλύτερης κοινωνίας.

Μέσα ἀπ' τὰ βάθη τῶν αἰώνων ἔρχονται μέχρι τὶς μέρες μας τὰ ναρκωτικά, αὐτὴ ἡ νοσηρὴ ἀνάγκη γιὰ ἔκσταση τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ ἔχουν πάρει σήμερα τὴ μορφή μιᾶς φοβερῆς μάστιγας. Τί θὰ γίνει στὸ μέλλον; Ὁ χρόνος θὰ τὸ δείξει. Θὰ μπορέσουν νὰ ἀντικατασταθοῦν ἀπὸ κάτι ἄλλο; Ἀπὸ μιὰ ὑγιέστερη μορφή ἐκστάσεως; Θὰ δοῦμε. Γιὰ τὴν ὥρα παρακολουθοῦμε σιωπηλοὶ καὶ τρομαγμένοι τὴ διαδρομὴ πολλῶν ἀνθρώπων καὶ ἰδίως νέων μέχρι τὴν ἔσχατη κατὰπτωση, ἀκόμη καὶ μέχρι τὸν θάνατο. Παρακολουθοῦμε καθηλωμένοι τὴν διαδρομὴ αὐτῶν τῶν «ἀδυσώπητων» οὐσιῶν ἀπὸ τὴν ἱστορία μέχρι τὸν οὐρανό.

Βιβλιογραφία

Κωνσταντίνου Νέστ. Μπάλλα: *Τὸ προφητικὸ παραλήρημα τῆς Πυθίας.*

Ἐκδοτικῆς Ἀθηνῶν: *Ἑλληνικὴ Μυθολογία.*

Μάριου Μαρσέλου: *Ναρκοτικά.*

Guido Blumir: *Ἡρώνη, Ἱστορία καὶ ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια.*

Νίκου Παρασκευόπουλου: *Ἡ καταστολὴ τῆς χρήσης ναρκωτικῶν στὴν Ἑλλάδα.*

Μάρτυ Σούγκαρμαν - Φοίβου Ζαφειρίδη: *Οἱ θεραπευτικὲς κοινότητες: ἀπάντηση στὰ ναρκωτικά.*

Κλεάνθη Γρίβα: *Ναρκοτικά καὶ ἐξουσία.*

Ἀνδρέα Δαβαρούκα - Γιάννη Σουρέτη: *Τοξικομανία, προβλήματα καὶ ἀλήθειες.*

Τ. Τζάφφη, Ρ. Πήτερον, Ρ. Χόντσον: *Ναρκοτικά - Τσιγάρο - Ἀλκοόλ, προβλήματα καὶ ἀπαντήσεις.*

Σπύρου Καρατζαφέρη: *Ἀποκαλύπτω ὅ,τι κρύβουν γιὰ τὰ Ναρκωτικά.*

C. Lamour - M.R. Lamberti: *Ὅπιο, οἱ μεγάλες διαδρομὲς.*

Ἀντρίου Τάιλερ: *Ναρκοτικά.*

Giancarlo Armao: *Τὸ ἀπαγορευμένο χόρτο, μαριχουάνα, κοινωνικὰ προβλήματα. Κοκαΐνη, Ἱστορία καὶ ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια.*

Γιώργη Α. Οἰκονομόπουλου: *Ψυχεδελικά ἢ ψυχοδελωτικά. L.S.D. Mescaline, Hashish.*

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ «ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ» ΧΩΡΙΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

‘Ο οικονομιστής

Οικονομιστής (Homo Oeconomicus) λέγεται, αυτός που για τίποτε άλλο δεν νοιάζεται πέραν του να «τὰ οἰκονομᾷ», ἐμπορευόμενος κι ἐκμεταλλευόμενος τοὺς πάντες καὶ τὰ πάντα. ‘Ο τύπος αὐτὸς *«χρᾶται τῷ βίῳ καθάπερ μαχαίρα, πάντα ποιῶν κατὰ τὴν λαβὴν»*, ὅπως λέει ὁ Διογένης.

‘Ο οικονομιστής, ἂν καὶ σχετίζεται, στενὰ θάλεγα, τόσο μὲ τὸν καπιταλιστὴ ὅσο καὶ τὸν καταναλωτὴ —τύπους, πού ἔχουν ἤδη παρουσιαστεί —, διαφέρει ἐν τούτοις αἰσθητὰ τόσο τοῦ πρώτου ὅσο καὶ τοῦ δευτέρου, ὥστε δίκαια ἀπασχολεῖ τὴ στήλη μας. ‘Ο τύπος αὐτὸς δὲν καίγεται ἀπ’ τὸ πάθος τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας κι οὔτε μπορεῖ νὰ πῇ κανεῖς ὅτι ἀποτελεῖ θύμα τοῦ καταναλωτισμοῦ. Γι’ αὐτὸν ἡ πολιτικὴ ἐξουσία ἀποτελεῖ μέσον πλουτισμοῦ καὶ ὁ καταναλωτισμὸς ἐφεύρεσή του.

‘Ο οικονομιστής εἶναι φορεὺς καὶ ἐκφραστὴς τοῦ φτηνοῦ ὑλιστικοῦ πνεύματος καὶ τῆς ιδιοτέλειας, τῆς καπηλείας καὶ τῆς ἐκμετάλλευσης. ‘Ο κόσμος γι’ αὐτὸν ἀποτελεῖται ἀποκλειστικὰ ἀπὸ ὕλη καὶ ὑλικά ἀγαθὰ, ἡ δὲ ζωὴ δὲν εἶναι παρὰ ἓνα διαρκὲς παζάρι, μιὰ ἀδιάκοπη συναλλαγή. Καὶ τὰ πάντα γι’ αὐτὸν ἀποτελοῦν ἀντικείμενα συναλλαγῆς κι ἀγοπωλησίας: θεσμοὶ καὶ ἰδέες, ὑπηρεσίες καὶ ἄνθρωποι, καταστάσεις καὶ πράγματα. Μὲ κερδοσκοπικὴ διάθεση ἐξετάζει τὰ πάντα καὶ σ’ ὅλα δίνει τιμὲς ἐμπορικές. “Ὅλα πουλιοῦνται κι ὅλα ἀγοράζονται ἀδιακρίτως: ‘Η πατρίδα κι ἡ ἐπιστημονικὴ γνώση, ἡ τιμὴ τῆς οἰκογενείας του κι ἡ φιλία, ἡ οἰκία τοῦ γείτονά του καὶ τὸ σταθμευμένο αὐτοκίνητο στὴν πλατεῖα τοῦ χωριοῦ του...

‘Ο οικονομιστής εἶναι ἀναξιοπρεπής, δουλικὸς καὶ συμβιβασμένος. Δὲν παραδέχεται τὴν ὕπαρξη ἰδανικῶν κι ὑψηλοῦς στόχους δὲν ἔχει ἀρετὴ δὲν τὸν ἀγγίζει καμμιὰ κι οὔτε πού καταδέχεται νὰ μιλήσῃ γι’ ἀξίες. Γι’ αὐτὸν ὅ,τι ἔχει σημασία εἶναι τὸ κέρδος κι ὁ πλουτισμὸς, ὁ εὐδαιμονισμὸς κι ἡ εὐημερία, πού μεταφράζεται στὴν ἀπόκτηση ὑλικῶν ἀγαθῶν καὶ πολλῶν ἀνέσεων.

‘Ο οικονομιστής εἶναι ἀναιδὴς καὶ στερεῖται παντελῶς αἰσθημάτων· δὲν σέβεται τὸν ἑαυτό του οὔτε τοὺς ἄλλους, τοὺς ὁποίους ἀντιμετωπίζει ὡς μέσα καὶ ὄργανα καὶ ποτὲ ὡς αὐτόνομες ὀντότητες κι αὐταξίες. Δὲν δένεται συναισθηματικὰ μὲ τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους εἶναι πρόθυμος νὰ προδῶσῃ καὶ νὰ ἐγκαταλείψῃ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν. ‘Επιδιώκοντας ἀποκλειστικὰ τὸ κέρδος, προσεγγίζει καὶ προσεταιρίζεται μόνον αὐτοὺς πού προσφέρονται γιὰ κάτι τέτοιο, ἐνῶ περιφρονεῖ κι ἀπομακρύνει ἀπ’ τὸ περιβάλλον του ὅσους τοῦ ἀντιστέκονται ἢ τοὺς ἔχει ἤδη «ξεξουμίσει». ‘Ο τύπος αὐτὸς δὲν ἔχει ἀναστολὲς καὶ ἠθικοὺς φραγ-

μούς· είναι ἀνάξιος ἐμπιστοσύνης καὶ ἄφιλος. Οἱ ἀνθρώπινες κοινωνικὲς καὶ οἰκογενειακὲς σχέσεις του εἶναι συμβατικὲς καὶ προσποιητές, ὑπαγορευόμενες ἀπὸ ψυχρὸ ὑπολογισμό καὶ σκοπιμότητα. Ἡ φιλία κι ὁ ἔρωτας, ὁ γάμος κι οἱ σχέσεις του μὲ τοὺς γονεῖς καὶ τὰ παιδιά του ἀποτελοῦν ἐπίπλαστες δεσμεύσεις καὶ θεατρινίστικες ἐκδηλώσεις, πού 'ναι προσαρμοσμένες πρὸς τὸ κέρδος καὶ τὰ συμφέροντά του. Πουλώντας, γιὰ παράδειγμα, τὰ φιλικὰ αἰσθήματά του πρὸς κάποιον, ὑπολογίζει σίγουρα στὸ κέρδος καὶ τὴν ἐξυπηρέτηση τῶν στόχων του, ἢ δὲ στοργικὴ συμπεριφορὰ του πρὸς τοὺς γονεῖς του σίγουρα ἀποσκοπεῖ στὴν κληρονομιά τῆς περιουσίας τους...

Ὁ οἰκονομιστὴς εἶναι ὕβριστὴς κι ἐπικίνδυνος γιὰ τὸ κοινωνικὸ σύνολο· καὶ δὲν ἐννοῶ ὅτι μὲ τὸν τρόπο καὶ τὴν συμπεριφορὰ του εὐτελίζει ἀξίες καὶ θεσμοὺς ἀπογυμνώνοντας ἔτσι τὴ ζωὴ ἀπ' ὅ,τι ὕψηλὸ καὶ ὠραῖο κι ὑποβιβάζοντάς τὴν ἔτσι στὸ ἐπίπεδο τῆς κτηνώδους. Ὁ τύπος αὐτὸς εἶναι ἀδίστακτος καὶ ἱκανὸς γιὰ ὅλα: Ὡς ἔμπορος δὲν διστάζει νὰ τροφοδοτήσῃ τις ἀγορὲς μ' ἄλλοιωμένα προϊόντα —ἀδιαφορώντας γιὰ τὴν ὑγεία καὶ τὴ ζωὴ ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων— ἢ νὰ συμπράξῃ μὲ τοὺς ὁμοίους του —πολιτικούς καὶ ἄλλους παράγοντες— τὴν πρόκληση τεχνητῆς ἔλλειψης ἢ καὶ πραγματικῆς ἀκόμῃ —καταστρέφοντας τὰ ἀφάθα—, ἐφ' ὅσον τοιοῦτοτρόπως ὑπηρετεῖται τὸ συμφέρον του καὶ τὸ συμφέρον τῆς ἀγορᾶς, πού, ὡς γνωστόν, λειτουργεῖ σύμφωνα μὲ τὸ νόμο «τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ζήτησης».

Ὁ οἰκονομιστὴς κοινωνικο-πολιτικά εἶναι ὕλιστὴς καὶ «προοδευτικὸς» ἐξάπαντος, ἀνεξαρτήτως τῆς κομματικῆς τοποθετήσεώς του, πού, ἐννοεῖται, εἶναι ἀσταθὴς, ὑπαγορευόμενη ἀπ' τὰ στυγνὰ συμφέροντά του. Ὁ πολιτικὸς λόγος του, οἱ τοποθετήσεις κι οἱ ἀποφάσεις του μετριοῦνται σὲ χρῆμα κι ὅλα λογαριάζονται ἐμπορικά· σὲ χρήματα μεταφράζεται ἡ παιδεία κι ἡ ἐπιστημονικὴ-φιλοσοφικὴ γνώση· σὲ χρήματα κι ἡ φιλοξενία τοῦ Διὸς· ἀπὸ τὸ κέρδος ἐξαρτῶνται οἱ διενθεῖς σχέσεις καὶ στὰ χρήματα βασίζεται ἡ πολὺπαθὴ εἰρήνη μεταξὺ τῶν λαῶν, γιὰ τὴν ὁποία τάχα κόπτονται οἱ «εἰρηνιστὲς» οἰκονομιστὲς, ἐνῶ ταυτόχρονα διαμοιράζονται τὰ ἐκ τῆς ἐμπορίας ὅπλων κέρδη τους — μὴ μοιρασιά πού ὄχι σπάνια ὁδηγεῖ σὲ πολέμους. Ἐννοεῖται, ὅτι οἱ οἰκονομιστὲς οὐδέποτε ὁμιλοῦν γιὰ τὰ συμφέροντά τους, κρυπτόμενοι πίσω ἀπὸ παραπλανητικὰ συνθήματα — πού τόσο ἀρέσουν στοὺς λαοὺς· ὅπως γιὰ παράδειγμα «ἐθνικὸν συμφέρον», «εὐημερία τοῦ λαοῦ», «ἀνοδος τοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος» καὶ πολλὰ ἄλλα τοιαῦτα ἡχηρὰ καὶ ἀνούσια...

Ὁ οἰκονομιστὴς εἶναι ἄνθρωπος τῆς ἐξ-ουσίας· δὲν δημιούργησε ὅμως ἡ ἐξουσία τοὺς οἰκονομιστὲς, ἀλλ' οἱ οἰκονομιστὲς τὴν ἐξουσία, τὸ κράτος, τὸ ὁποῖο, καθὼς εἶναι φυσικὸ, θεσπίζει τοὺς νόμους πού ἐξυπηρετοῦν «τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα» τῆς ζωῆς τους, πρᾶγμα πού ἀνευθρίαστα τό 'χουν ἀναγάγει εἰς ἀρετὴν κι «ἐξυπνάδα», ἐμπαίζοντας ἔτσι τοὺς λαοὺς, πού «ἄκριτα φῦλα» καθὼς εἶναι κατὰ τὸν Παρμενίδη, τοὺς χειροκροτοῦν «τεθηπότες, εἰδότες οὐδέν»...

Σαράντος Πὰν

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Κ. ΓΑΤΣΙΑΣ

‘Ο μυστικός ἀριθμὸς «72»

1. ‘Η «κουῖστι» ἢ «ζεννάρ» μὲ τὰ 72 νήματα

Ὑπάρχει μιὰ κυρίαρχη συνήθεια στοὺς ὁπαδοὺς τῆς ζωροαστρικῆς θρησκείας. Ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἀπὸ τὴν ἐνηλικίωσή τους καὶ μετὰ, φοροῦν μιὰ πλεκτὴ ἱερὴ ταινία σὰν ζώνη, ποὺ ὀνομάζεται στὴ ζενδικὴ γλῶσσα *κουῖστι*. Ἡ ταινία αὐτὴ εἶναι πλεγμένη μὲ 72 νήματα. Ἀσφαλῶς δὲν εἶναι τυχαία ἡ ἐπιλογή αὐτοῦ τοῦ συγκεκριμένου ἀριθμοῦ νημάτων: 72 ἀκριβῶς. Ἀξίζει νὰ ἀναφέρουμε ἐπίσης, ὅτι καὶ στὰ ἰνδικὰ μυστήρια χρησιμοποιεῖται, ἀκόμα καὶ σήμερα, αὐτὴ ἡ ἴδια ἱερὴ ταινία, μόνο ποὺ οἱ Ἰνδοὶ τὴ λένε *ζεννάρ*. (Δές: Β. Λαμπροπούλου, *Τὸ Μαῦρο Λεξικὸ τῆς Ἑλληνικῆς Μασονίας*, Ἀθήνα 1978, τόμος Β΄, σελ. 215).

Θὰ ἤθελα νὰ ἐπισύρω τὴν προσοχὴ τοῦ ἀναγνώστη στὴν «ἰνδική» λέξη γι’ αὐτὴ τὴν ἱερὴ ζώνη: *ζεννάρ*. Ἀσφαλῶς πρόκειται γιὰ τὴν πανάρχαια ἐλληνικὴ λέξι *ζωνάρι(ον)* (=λουρίδα ἀπὸ ὕφασμα ἢ δέρμα, ποὺ τὴ δένουμε στὴ μέση: ἡ λέξη αὐτὴ χρησιμοποιεῖται καὶ μεταφορικά, π.χ. «ἔχει λυτὸ τὸ ζωνάρι του γιὰ καυγᾶ», δηλ. τοὺς προκαλεῖ ὅλους κ.τ.λ.). Ὅμως οἱ ἐτυμολογικὲς ἀναλύσεις δὲν εἶναι ὁ στόχος μου ἐδῶ. Ἀνέφερα ἀπλῶς τὸ ἰνδικὸ «ζεννάρ» ἢ τὸ ζωροαστρικὸ «κουῖστι», τὴν ζῶνα μὲ τὰ 72 νήματα, γι’ αὐτὸ ἀκριβῶς: Ἐπειδὴ ἔχει 72 νήματα, τὰ ὁποῖα φυσικὰ ἔχουν κάποια μυστικὴ σημασία. Θυμίζω ξανὰ τὸ γεγονός ὅτι τὸ «ζεννάρ» χρησιμοποιεῖται στὰ ἰνδικὰ μυστήρια σήμερα.

2. Τὸ Μέγα Σανχεντρίν μὲ τὰ 72 μέλη

Ἡ «ἐβραϊκὴ» λέξι *σανχεντρίν* εἶναι παραφθορὰ τῆς ἐλληνικῆς λέξης *συνέδριον*. Τὸ Συνέδριο ὑποτίθεται ὅτι τὸ ἱδρύσῃς (δές *«Μαῦρο Λεξ. τῆς Ἑλλ. Μασονίας»*, Β΄ τόμος, σελ. 348). Ἄραγε, ἂν αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια, εἶμαι περίεργος νὰ μάθω «πῶς» τὸ εἶπε ὁ Μωϋσῆς! Στὰ ἐλληνικὰ τὸ εἶπε: Σ-υ-ν-έ-δ-ρ-ι-ο-ν; Τέλος πάντων. Δὲν μᾶς ἐνδιαφέρει καὶ τόσο πρὸς τὸ παρὸν ἢ ἐτυμολογία τοῦ *σανχεντρίν*. Ἐπισημαίνω ἐδῶ ἀπλῶς ὅτι τὸ Σανχεντρίν αὐτὸ εἶναι, ποὺ ἐπικύρωσε τὴν μετάφραση τῆς *Παλαιᾶς Διαθήκης* ἀπὸ τὸ «ἐβραϊκὸ» ἀρχέτυπο στὰ ἐλληνικά, ποὺ ἔγινε τὸν Γ΄ π.Χ. αἰῶνα στὴν Ἀλεξάνδρεια κατόπιν σχετικῆς διαταγῆς τοῦ Μακεδόνα βασιλιᾶ τῆς Αἰγύπτου Πτολεμαίου Β΄. Γι’ αὐτὸ καὶ τὸ κείμενο αὐτὸ τῆς *Παλαιᾶς Διαθήκης* λέγεται «Μετάφρασις τῶν Ἑβδομήκοντα» (γνωστὴ ὡς *Ο΄*, ἐπειδὴ τὸ *Ο΄* στὰ ἐλληνικὰ συμβολίζει «70»). Καὶ λέγεται συνήθως «τῶν Ἑβδομήκοντα», ἐνῶ τὸ σωστὸ εἶναι «τῶν Ἑβδομήκοντα-Δύο», δηλαδὴ προτιμιέται ἡ φράση «τῶν Ἑβδομήκοντα» χάριν συντομίας. Τέλος, αὐτὸ τὸ Μέγα Σανχεντρίν εἶναι, ποὺ δίκασε καὶ καταδίκασε σὲ θάνατο τὸν Χριστό. Σημασία ἔχει ὅτι εἶχε 72 μέλη. (Δές π.χ. *Λεξικὰ διάφορα τῶν Ἀγίων Γραφῶν*, ὅπως Γ. Κωνσταντίνου, σελ. 948).

3. Στὸν κόσμὸ τοῦ μαγικοῦ 72

Πρὶν μερικὰ χρόνια (1986 ἦταν νομίζω) στὴν Περσία τοῦ Χομεϊνὶ ὑπῆρξε σὲ μιὰ

πόλη ἕνας μεγάλος ἀριθμὸς θυμάτων ἀπὸ βομβιστικὴ ἐνέργεια. Οἱ ἐφημερίδες γράψανε γιὰ 72 νεκροὺς στὴν ἱερὴ πόλη Κόμ. Τὶς ἐπόμενες μέρες διαπιστώθηκε, ὅτι οἱ νεκροὶ ἦσαν περισσότεροι. Ἀλλὰ 10 ἄτομα περίπου. Ὡστόσο οἱ ἐφημερίδες συνέχιζαν νὰ μιλοῦν γιὰ τοὺς 72 νεκροὺς, διότι αὐτὸς ὁ συγκεκριμένος ἀριθμὸς «72» εἶχε μιὰ βαθύτατη ἐπίδραση στὰ πλήθη. Κάτι δηλαδὴ τὸ πολὺ σημαντικὸ συμβολίζει ὁ ἀριθμὸς 72 στὸν μουσουλμανικὸ κόσμο. Μόνο;

Στὴν σελίδα 449 τοῦ «Λεξικοῦ τῆς Μυστικῆς Γνώσεως» τοῦ Χόρστ Ε. Μήρς, 4η ἔκδοση 1981, Γερμανία, λέγονται τὰ ἐξῆς ἐνδιαφέροντα σχετικὰ μὲ τὸν ἀριθμὸ 72: «Τὸ 72 ἀντιστοιχεῖ στίς 72 συναγωγές, στοὺς 72 ἐξηγητὲς τῆς Π.Δ., στίς 72 γλώσσες καὶ στοὺς 72 μαθητὲς τοῦ Χριστοῦ. Στὴν Καμπάλα ἔχουμε 72 ὀνόματα τοῦ Θεοῦ. Ὁ Αἰγύπτιος ἱερέας τῆς Σάιδος εἶχε 72 κουδουνάκια στὸν μανδύα του. Ὁ Πυθαγόρας ἔγραψε 72 χρυσοὺς στίχους. Ὁ ναὸς τοῦ Γκράαλ εἶχε 72 ἀψίδες καὶ ὁ βασιλικὸς πύργος στὴν Περσέπολη εἶχε 72 στύλους. Οἱ ἀρχαῖοι Κινέζοι πίστευαν σὲ 72 ἀγίους καὶ ὁ Κομφούκιος ἔζησε 72 χρόνια». Αὐτὰ τὰ στοιχεῖα, ἐπαναλαμβά- νω, τὰ παραθέτει ὡς ἀξιοπεριέργα τὸ λεξικὸ τοῦ Μήρς.

4. Οἱ 72 συνωμότες τοῦ Τυφῶνος

Ὁ Πλούταρχος στὸ 13 κεφάλαιο τοῦ ἔργου τοῦ «Περὶ Ἰσιδος καὶ Ὀσίριδος» λέει πολὺ περιέργα πράγματα. Συγκεκριμένα κάνει λόγο γιὰ τὸν Ὀσιρι, ὁ ὁποῖος ἦταν βασιλεὺς τῶν Αἰγυπτίων τὴν πανάρχαια ἐποχὴ καὶ ὁ ὁποῖος ἐξεπολίτισε ὅλο τὸν κόσμο· ὅχι τόσο μὲ τὴν δύναμη τῶν ὀπλῶν ἀλλὰ μὲ τὸ λόγο καὶ τὴ μουσικὴ. Μαρτυρεῖ ἀκόμα ὁ Πλούταρχος τὴν ταύτιση τοῦ Αἰγυπτίου Ὀσιρι μὲ τὸν Διόνυσο τῶν Ἑλλήνων: «Βασιλεύοντα δ' Ὀσirin Αἰγυπτίους μὲν εὐθύς ἀπόρου βίου καὶ θηριώδους ἀπαλλάξαι, καρπούς τε δεῖξαντα, καὶ νόμους θέμενον αὐτοῖς, καὶ θεοὺς δεῖξαντα τιμᾶν· ὕστερον δὲ γῆν πᾶσαν ἡμερούμενον ἐπελθεῖν, ἐλάχιστα μὲν ὀπλῶν δεηθέντα, πειθοῖ δὲ τοὺς πλείστους καὶ λόγῳ μετ' ᾧ δῆς πάσης καὶ μουσικῆς θελγόμενους προσαγόμενον. Ὅθεν Ἑλλῆσι δόξαι Διονύσω τὸν αὐτὸν εἶναι».

Καὶ μέχρις ἐδῶ «πάει καλά». Στὴν συνέχεια ὁ Πλούταρχος ἀναφέρει μιὰ μεγάλη συνωμοσίαν ἐκ μέρους τοῦ κακοῦ Τυφῶνος (σατανᾶ), μὲ στόχο νὰ καταστραφῇ, νὰ δολοφονηθῇ ὁ Ὀσιρις. Ἡ συνωμοσία πέτυχε μὲ τὴν συνεργίαν «72 συνωμοτῶν»!.. («Τυφῶνα δέ, ἀπόντος μὲν οὐθέν νεωτερίζειν, διὰ τὸ τὴν Ἴσιν εὖ μάλα φυλάττεσθαι καὶ προσέχειν ἐγκρατῶς ἔχουσιν, ἐπανελθόντι δὲ δόλον μηχανᾶσθαι, συνωμότας ἄνδρας ἐβδομήκοντα καὶ δύο πεποιημένον, καὶ συνεργὸν ἔχοντα βασιλίσσαν ἐξ Αἰθιοπίας παροῦσαν, ἣν ὀνομάζουσιν Ἀσώ»).

Ῥωτάω: — Γιατὶ εἶναι 72 οἱ συνωμότες. Τί εἶναι αὐτοὶ οἱ συνωμότες, οἱ 72;

5. Τὰ 72 ἱερὰ ὀνόματα τοῦ Θεοῦ

Εἶδαμε προηγουμένως (δὲς ἐνότητα 3), ὅτι ὁ Μήρς στὸ γνωστὸ λεξικὸ τῆς μυστικῆς γνώσης μεταξὺ ἄλλων κάνει λόγο γιὰ τὰ 72 ὀνόματα τοῦ Θεοῦ ποὺ ἐνέχει ἡ Ἑβραϊκὴ Καμπάλα. Στὸ ἀποκρυφιστικὸ ἔργο «Δονητικὴ τῶν γραμμάτων. — Ἡ δύναμη τοῦ ἀπολεσθέντος λόγου», ἐκδόσεις ΔΙΟΝ, Θεσσαλονίκη 1986, σελ. 23 κ.έ., μπορούμε νὰ ἔχουμε περισσότερα στοιχεῖα σχετικῶς. Τὸ ἔργο αὐτὸ ἰσχυρίζεται, ὅτι «ὑπάρχουν στὴν Καββάλα 72 ἱερὰ ὀνόματα, ποὺ εἶναι θεραπευτικὰ μάντραμ. Οἱ Μωαμεθανοὶ θεραπευτὲς συνηθίζουν νὰ τὰ μεταχειρίζονται. Ἀνάλογα —λέει— μὲ τὸ φωνῆεν(;) μπορεῖ νὰ ἀσκηθῇ μιὰ δράση. Τέτοια ὀνόματα δὲ εἶναι τὰ παρακάτω

72 (σύμφωνα με τοὺς Καββαλιστὲς ῥαββίνους)»:

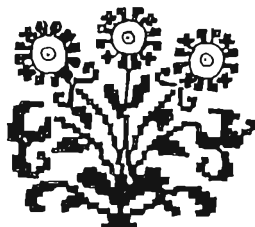
1. Βερουγιάχ	25. Νουμάχ	49. Γιαχχέλ
2. Γιελιέλ	26. Ῥελιέλ	50. Ἀναέλ
3. Σιτάσελ	27. Ὀμαέλ	51. Μεχιέλ
4. Ἐλεμίαχ	28. Λεκαμπέλ	52. Νταμαμπίαχ
5. Μεχασίαχ	29. Ἀμιέλ	53. Μανακέλ
6. Λεχαχέλ	30. Χααμίαχ	54. Ἐγιαέλ
7. Ἀκαγιάχ	31. Ῥεχαχέλ	55. Μαχαχέλ
8. Καχατέλ	32. Γιεγιαγέλ	56. Χαριέλ
9. Χαζιέλ	33. Χαχαχέλ	57. Ντανιέλ
10. Ἀλαντίαχ	34. Μικαέλ	58. Χαχασίαχ
11. Λαουβίαχ	35. Βούα	59. Χακαμίαχ
12. Χαμπαγιάχ	36. Λίαχ	60. Λανογιάχ
13. Ζοζαμπέλ	37. Γκελαχίαχ	61. Καλιέλ
14. Λεουβίαχ	38. Σεαλιέχ	62. Βαζανίαχ
15. Παχαλιαχ	39. Ἀριέλ	63. Γιομίαχ
16. Μελκαέλ	40. Ἀζαλίαχ	64. Λαχαγιάχ
17. Γιοκαγιέλ	41. Βεχουέλ	65. Τσαβακίαχ
18. Μελεχέλ	42. Μεχαγιάχ	66. Μεναντέλ
19. Χαχιμάχ	43. Πιέλ	67. Ναναέλ
20. Νιθ	44. Νεμανίαχ	68. Νιτβαέλ
21. Χέϊγκ	45. Γιεγιαλδλ	69. Ναμπουγιάχ
22. Χααγιάχ	46. Χαζαέλ	70. Ροχέλ
23. Γιεραθέλ	47. Μιζραέλ	71. Γιεμπαμίαχ
24. Σεεγιάχ	48. Ούμεμπέλ	72. Γιαγιαέλ

Ρωτάω: --- Γιατί συγκεκριμένα «72» ὀνόματα;

6. Ἡ φλεγόμενη καρδιά με τίς 72 ἀκτῖνες

Σε διάφορα βιβλία ἀρχαιολογίας, θρησκευολογίας, διαστημολογίας κ.τ.λ. βρίσκει κανείς συχνὰ διάφορες φράσεις, πού ἔχουν νὰ κάνουν με τὸν ἀριθμὸ «72». Μιὰ ἀπ' αὐτὲς εἶναι καὶ ἡ παρακάτω, πού τὴν παίρνω ἀπ' τὸ βιβλίο τοῦ συνταγματάρχου Θ. Ἀξιώτη *«Νέο φῶς στὰ μεγαλύτερα μυστήρια τοῦ κόσμου»*, Ἀθήνα 1985, σελ. 345. Λέει: «... Ὁ ἀριθμὸς 144 εἶναι διπλάσιος τοῦ ἀριθμοῦ 72, πού κι αὐτὸς εἶναι πολλαπλάσιο τοῦ 9, πού κι αὐτὸς εἶναι τριπλάσιο τοῦ 3. Τὸ 72 ἔπαιζε μεγάλο ρόλο στό χρόνο τῆς μύησης καὶ στὰ ὀνόματα ἐπικλήσεως τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἀναφέρουν γραπτὲς πηγές. Ἡ φλεγόμενη καρδιά με τίς 72 ἀκτῖνες, σύμβολο τῆς ζωῆς, διατηρήθηκε μέχρι τὰ νεότερα χρόνια...».

Ῥωτάω: — Τί εἶναι ἡ «φλεγόμενη καρδιά» καὶ γιατί νᾶχη «72» ἀκτῖνες;

“Ελληνες και Έλληνοειδῆ

Πέρασε ἀλήθεια πολὺς καιρὸς ἀπὸ τότε πὺ κατοικήθηκε ὁ χῶρος τῆς σημερινῆς Ἑλλάδας. Αἰῶνες ὁ ἕνας πίσω ἀπὸ τὸν ἄλλο καὶ ἄνθρωποι μαζί, ἀπλοὶ συνοδοὶ τοῦ χρόνου καὶ τοῦ τόπου, πὺ θυμίζουν τὰ μικρὰ ψάρια πὺ ζοῦν παρασιτικά, ἀκολουθῶντας τὸν καρχαρία γιὰ νὰ τραφοῦν κι αὐτὰ λειτουργῶντας σὰν ὀδοντογλυφίδες καθαρίζοντας τὰ ὑπολείμματα τῆς τροφῆς πὺ μένουν ἀνάμεσα στὰ δόντια του.

Ἀνθρώπινες ὀδοντογλυφίδες λοιπὸν ἔχουμε καταντήσει νὰ εἴμαστε. Ἐνας συρφετὸς ἀπὸ παράσιτα, συνοδοὶ τοῦ αἰώνιου χρόνου καὶ τοῦ αἰώνιου ὀνόματος. Αὐτοαποκαλούμαστε Ἕλληνες, ἀλλὰ τελικὰ εἴμαστε μόνο λαὸς πὺ ζῇ εἰς βάρος ἑνὸς ὀνόματος. Πιστεύουμε ὅτι εἴμαστε οἱ συνεχιστές, ξεχνώντας ὅτι κυττῶντας πίσω μας στὴν οὐρὰ δὲν ὑπάρχουν ἄλλοι τελευταῖοι. Καταντήσαμε οἱ οὐραγοί, ἐμεῖς, πὺ κάποτε εἴμασταν οἱ ταγοί...

Χαιρόμαστε νὰ ἀκοῦμε γιὰ τὰ κατορθώματα τῶν κατ’ ὄνομα δυστυχῶς προγόνων μας, φουσκώνοντας χωρὶς ντροπὴ τὰ ἄδεια πιά στήθια μας ἀπὸ βαρβαρική χαρὰ, καπηλευόμενοι ἕναν πολιτισμὸ πὺ δυστυχῶς μέσα ἀπὸ τὶς καθημερινές μας πρακτικὲς φαντάζει τόσο μακρυνός. Εἴμαστε ἐτοιμοὶ νὰ πουληθοῦμε στὸν πρῶτο εὐρωπαῖο τυχόντα, πὺ θὰ ἐκθειάσει τὰ κατορθώματα τῶν «προγόνων» μας, παραμένοντας στὸ σκοτάδι κατὰ τὰ ἄλλα ἀνυποψίαστοι νεοἝλληνες βαρβαρίσκοι. Ἑλληνοειδῆ μαθημένα νὰ ζοῦν στὸν αἰώνιο λήθαργο τῆς κολακειᾶς. Πιστέψαμε, ὅτι εἶχαν δίκιο οἱ ξένοι. Κυτταζόμεσταν στὸν καθρέφτη καὶ ἀναρωτιόμασταν, ἐὰν κάτω ἀπὸ τὶς φουστάνелλες, τὰ τσαρούχια καὶ τὰ φέσια κρύβονταν τὰ καθαρὰ γυμνὰ κορμιὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ Σπαρτιατῶν ἐφήβων. Ἡ κούφια ματαιοδοξία μας μᾶς ἔκανε νὰ βλέπουμε τὸν караγκιόζη-μαραθωνομάχο. Καὶ μέσα ἀπὸ τὸν ροῦ τῶν γεγονότων στὸν πόλεμο τῆς φθορᾶς νικητῆς βγῆκε τὸ Ἕλληνοειδές. Κυρίαρχος πιά μεταμορφώθηκε ἀνάλογα μὲ τὶς συνθήκες, προσαρμόστηκε στὶς ἀνάγκες τῆς ἐποχῆς, καὶ τὸ χειρότερο ἀπὸ ὅλα, ἐπέζησε. Ἰσως καμμιά φορὰ ὁ ἔντιμος θάνατος εἶναι προτιμότερος ἀπὸ τὴν ἀτιμωτικὴ συνθηκολόγησι.

Στὰ πρῶτα χριστιανικὰ χρόνια, ὅταν ὁ Ἑλληνισμὸς ἔπνεε τὰ λοίσθια ἔχοντας χάσει τὸν πόλεμο πὺ πολέμησε ἔντιμα καὶ μὲ ἀξιοπρέπεια, οἱ καταστροφεῖς του δὲν τὸν ἄφησαν νὰ πεθάνει. Τοῦ ἔδωσαν ψεύτικες ἐλπίδες νὰ πιστέψει, τοῦ μίλησαν γιὰ ἀναβίωσι καὶ εὐμερία, τὸν σήκωσαν σιγά σιγά στὰ πόδια του, ἕναν νεκροζώντανο πολιτισμὸ, ἕνα χαμαιλεοντικὸ κατασκευάσμα, αὐτοὶ οἱ ἴδιοι πὺ τὸν γκρέμισαν. Ἐτσι εἶχαν καὶ τὸν πλήρη ἔλεγχον καὶ τὴν κηδεμονία τῶν Ἑλλήνων. Πίστεψαν, ὅτι ἡ δική τους ἐξουσία θὰ μπορούσε νὰ διαβρῶσει τοὺς πραγματικοὺς Ἑλληνες.

Ὅμως γελάστηκαν. Κάποιος πὺ ἔχει μάθει νὰ μὴν προδίδει τὰ ἰδανικά του καὶ νὰ ἀγωνίζεται γιὰ τὴν ἰδέα τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ, κάποιος πὺ οἱ πρόγονοί του πέθαναν στὶς Θερμοπύλες καὶ στὸν Μαραθῶνα γιὰ νὰ σταματήσουν τοὺς βαρβάρους τοῦ πνεύματος, δὲν συνθηκολογεῖ. Προτιμᾷ νὰ μείνει Ἑλληνας στὸν δικό του κόσμον, στὴν ἠθελημένη ἀπομόνωση καὶ στὸ πνευματικὸ ἀδιέξοδο πὺ τὸν οδηγεῖ ἡ ἀντίληψή του γιὰ ὀρισμένες ἱερὲς ἀξίες καὶ προπάντων στὸν σεβασμὸ πὺ κλείνει μέσα του αὐτὴ ἡ λέξι, παρὰ νὰ ἔρπει ἀνάμεσα στὰ διάφορα Ἕλληνοειδῆ ὁσμίζόμενος τὴν δυσωδία τῆς ντροπῆς πὺ θὰ ἀναδίδεται γιὰ πάντα ἀπὸ τοὺς τάφους τους.

Γιὰ τὸ θάνατον δὲν εἶναι τὸ πᾶν. Ἀπλᾶ κατὰ τὸ στιγμιαῖο. Ἡ ντροπὴ πὺ στιγματίζει τὶς ἀνθρώπινες πράξεις ὅμως εἶναι αἰώνια.

Νέμεσις

ΠΑΝΟΣ ΤΣΙΝΑΣ*

Αἱ θρησκεῖαι τῆς ἐρήμου

Εἰς βιβλίον ἐκδοθὲν τὸ ἔτος 1953 τῇ ἐπιμελείᾳ τοῦ Ν.Ι. Λούβαρι καὶ ὅπερ φέρει τὸν τίτλον «Οἱ μεγάλοι μύσται» καὶ εἶναι οὐσιαστικῶς ἐπανεκδόσις τοῦ μὲ τὸν ἴδιον τίτλον βιβλίου τοῦ Ed. Schure, περιελήφθησαν καὶ τινὰ κεφάλαια περιλαμβάνοντα ἀντιστοιχῶς ὡς μεγάλους μύστας ἄνδρας πέραν ἐκείνων, οὓς περιλαμβάνει τὸ βιβλίον τοῦ Ed. Schure. Μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν τούτων συγκατελέχθη καὶ περιελήφθη καὶ ὁ Μωάμεθ, παρατεθείσης αὐτουσίας τῆς μελέτης τοῦ C.F. Potter ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ Μωάμεθ, ὁ ἰδιότυπος ἰδρυτῆς τοῦ Ἰσλάμ».

Ἄν ἐξαιρέσωμεν τὸν Ὀρφέα, ὅστις ἄλλωστε εἶναι μυθικὸν πρόσωπον καὶ τοὺς Ὀρφικοὺς καὶ τὸν Πυθαγόραν καὶ τοὺς Πυθαγορείους, ἡμεῖς φρονοῦμεν, ὅτι ὅλοι οἱ ἀναφερόμενοι ὡς μεγάλοι μύσται εἰς τὴν συμπληρωμένην αὐτὴν ἐκδοσιν τοῦ ἔτους 1953 τοῦ βιβλίου τοῦ Schure εἶναι πολιτικοὶ ἡγέται, ἄλλοι μετρίου καὶ ἄλλοι μεγάλου ἀναστήματος. Βεβαίως οὔτε οἱ Ὀρφικοὶ οὔτε οἱ Πυθαγόρειοι ὑπῆρξαν ἀμέτοχοι τῆς πολιτικῆς, ἀλλὰ προεῖχεν ἐν αὐτοῖς εἰς τοὺς μὲν ὁ θρησκευτικὸς, εἰς τοὺς δὲ ὁ φιλοσοφικὸς χαρακτήρ εἰς τὴν ὅλην δρᾶσιν αὐτῶν, ὅστις ἔθετε εἰς δευτέραν μοῖραν τὴν πολιτικὴν. Ὁ Μωάμεθ λοιπὸν εἶναι εἰς πολιτικὸς ἡγέτης, ὅστις δύναται ἀνενδοιάστως νὰ καταταγῇ μεταξὺ τῶν πολιτικῶν ἡγετῶν μεγάλου ἀναστήματος, διότι ἐκκινήσας ἀπὸ τὸ μηδὲν κατώρθωσε καὶ διῆ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του νὰ ἐνώσῃ τὸν Ἀραβικὸν κόσμον καὶ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν ὑπόστασιν. Δὲν ἐξετάζομεν ἐνταῦθα, ποίας ἐπιπτώσεις εἶχεν ἡ ἐνωσις αὕτη, ἀλλὰ τὸ γεγονὸς αὐτὸ καθ' ἑαυτό.

Ἐλέχθη ἤδη, ὅτι ὁ Μωάμεθ εἶναι ἐν ταυτῷ καὶ ἡ Θρησκεία τῆς Ἐρήμου. Ἡ ἔρημος ὡς τοπίον ἐξάπτει τὴν φαντασίαν τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ἀπεραντοσύνη, ἣν δίδει εἰς τὰ ὄμματα τοῦ ἀνθρώπου ἡ ἄμμος, ἡ δίψα κατὰ τὰ πορείας ἐντὸς τοῦ ἀμμάδους τοπίου, ἡ ὑπερβολικὴ θερμοκρασία κατὰ τὴν ἡμέραν καὶ τὸ ὑπερβολικὸν ψυχρὸς κατὰ τὴ νύκτα, ὁ πόθος νὰ εὑρεθῇ κάπου μία ὄασις κατὰ τὰς μεγάλας πορείας κάμνουν τὸν ἄνθρωπον νὰ ἔχῃ ὑπερβολικὸν πάθος ἐντὸς αὐτοῦ, ὅπερ μετατρέπεται εὐκόλως εἰς μόνιμον κατάστασιν νοσηρότητος δημιουργοῦσαν παραισθησιακὰς καταστάσεις, αἱ ὁποῖαι, εἰς τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐρήμου, δημιουργοῦν τὸν πλήρως ἐξουθενωμένον τύπον ἀνθρώπου, τὸν διακατεχόμενον ἀπὸ μοιρολατρείαν. Ἄν ὅμως τὰ ἀνωτέρω ἀποτελοῦν τὸν κανόνα, δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιον μὲ τὰς ἐξαιρέσεις. Ὁλόκληρος ὁ Ἰουδαϊκὸς λαὸς λ.χ. ἦτο καὶ εἶναι καὶ σήμερον μία ἐξαιρέσις εἰς τοὺς ἀνθρώπους τῆς περιοχῆς. Οἱ Ἀραβες, οὔτινες εἶναι συγγενῆς πρὸς αὐτοὺς λαὸς, δὲν εἶναι τὸ ἴδιον μὲ τοὺς Ἰουδαίους, ἐν τούτοις ὡς ἄτομα, ἅτινα παρουσιάζουν ἰδιορρυθμίαν, δὲν ὑστεροῦν τῶν Ἰουδαίων. Κλασσικὸν παράδειγμα ἐν προκειμένῳ εἶναι ὁ Παῦλος, ὅστις δὲν ἦτο Ἰουδαῖος, ὡς τὸν θέλει ὁ Χριστιανισμός, ἀλλὰ Ἀραψ.

* Ὁ κ. Π. Τσ. εἶναι νομικὸς, συγγραφεὺς πολλῶν ἔργων καὶ τ. Διευθυντῆς τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης.

Τὰ ἄτομα αὐτά, βοηθοῦντος καὶ τοῦ περιβάλλοντος, ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη, μεταδίδουν ἐνίοτε μετὰ περισσῆς εὐκολίας τὰς φαντασιώσεις των εἰς τοὺς ἀνθρώπους τῆς περιοχῆς καὶ ἐφόσον συμβῇ νὰ διαθέτουν ἢ νὰ ἀποκτήσουν ἐξουσίαν, ὁδηγοῦν αὐτοὺς ἐκεῖ ὅπου οἱ ψευδαισθήσεις των κατὰ περίστασιν κελεύουν. Ἐκ τοῦ λόγου τούτου οἱ κατὰ καιροὺς ἡγέται τοῦ χώρου αὐτοῦ ἀπετέλεσαν καὶ ἀποτελοῦν καὶ σήμερον μέγαν κίνδυνον διὰ τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Δύσιν γενικώτερον, ὡς ἐκ τῶν κατακτητικῶν διαθέσεων αὐτῶν.

Ὁ Μωάμεθ ἔχων ἐντὸς τοῦ ἰσχυρὸν πάθος καὶ ἀνήκων εἰς τὰς ὡς ἀνωτέρω ἐξαιρέσεις, κατὰ τὰ μακρυνὰ ταξίδια αὐτοῦ ἐντὸς τῆς ἐρήμου, ὅπου αἱ ἐμπορικαὶ δραστηριότητες τοῦ θείου τοῦ Ἀμποῦ Ταλίμπ, ὃν ἀρχικῶς ὑπηρετεῖ καὶ μετέπειτα τῆς πλουσίας χήρας Καντιτζᾶ, ἦν καὶ ὑπανδρεύθη ἀργότερον, τὸν ἔφεραν εἰς ἐπαφὴν, κατὰ τὴν Ἱστορίαν, μὲ τοὺς Χριστιανοὺς καὶ τοὺς Ἰουδαίους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐπληροφορήθη περὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Μωϋσέως. Ἦτο ὅμως ἄραγε τυχαία ἢ πληροφόρησις αὕτη ἢ ἐσκεμμένως οἱ Ἰουδαῖοι προσηλύτισαν αὐτὸν εἰς τὰς δοξασίας αὐτῶν; Οἱ Ἰουδαῖοι εἶναι ἄριστοι ψυχογνώσται καὶ ἀσφαλῶς διείδον τὰς ἰκανότητας τοῦ ἀνδρός, ὡς καὶ τὴν ιδιότυπον ψυχοσύνθεσιν αὐτοῦ, ἀλλὰ ποῖον συμφέρον εἶχον νὰ κατασκευάσουν ἓνα ἀρχηγὸν τῶν Ἀράβων; Οὔτε τὴν μίαν οὔτε τὴν ἄλλην περίπτωσιν δυνάμεθα νὰ ἀποκλείσωμεν, δεδομένου ὅμως ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι, ὅπου καὶ ἂν εὐρίσκωνται, προσπαθοῦν νὰ μεταδώσουν τὰς ἀπόψεις αὐτῶν εἰς οἰονδήποτε ἄνθρωπον ποῦ συναντοῦν, δυνατόν νὰ ἐγένετο ὁ προσηλυτισμὸς τοῦ Μωάμεθ καὶ τυχαίως.

Ὅπως ὅμως καὶ ἂν ἔχη τὸ θέμα τοῦ προσηλυτισμοῦ τοῦ Μωάμεθ εἰς τὰς Ἰουδαϊκὰς ἀπόψεις, ἢ θρησκεία αὐτοῦ, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ἀποτελεῖται ἀπὸ ἓν καθαρὸν χειρόγραφον τῆς Ἰουδαϊκῆς θρησκείας καὶ ἀπὸ ἓν κακέκτυπον χειρόγραφον τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας εἰς ἓνα ἄριστον συνδυασμὸν καθαρῶ καὶ κακεκτύπου χειρογράφου μὲ τὴν Ἀραβικὴν πραγματικότητα καὶ τὴν ψυχολογίαν τῶν ἀνθρώπων τῆς Ἐρήμου, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ὁ Μωάμεθ εἰς τὸ ἀρχικὸν στάδιον τοῦ κηρύγματός του ὑπεχρέωσε τοὺς ὁπαδοὺς, ὅταν προσεύχωνται, νὰ στρέφουν τὸ πρόσωπόν των πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ, ἢ δημιουργία τῆς θρησκείας τοῦ Μωάμεθ ἔχει περισσότερον παραλληλισμὸν πρὸς τὴν δημιουργίαν καὶ τὴν ὑφὴν τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας, παρὰ τὴν δημιουργίαν τῆς Ἰουδαϊκῆς.

Τὸ γεγονός αὐτὸ ἐπέτρεπεν ἀργότερον, ὅταν οἱ Τοῦρκοι κατέλαβον τὸ μέγιστον μέρος τοῦ περιμεσογειακοῦ χώρου, τὴν σύμπλευσιν τῶν δύο τούτων θρησκειῶν — τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ δὴ τοῦ Ὁρθοδόξου λεγομένου Χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ Μωαμεθανισμοῦ — χωρὶς νὰ συγκρουσθοῦν. Οὔτω, ἂν ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι ἡ θρησκεία τῶν πτωχῶν τῷ πνεύματι, τῷ ἡθελί καὶ τοῖς χρήμασι, ὁ Μωαμεθανισμὸς ἢ Ἰσλαμισμὸς, ὡς ὠνομάσθη — *Ἰσλάμ* σημαίνει ἀπόλυτος ὑποταγὴ εἰς τὸν Θεόν, «δοῦλος Θεοῦ», ὡς ἔλεγον οἱ Χριστιανοὶ διὰ τοὺς ἰδικούς των ὁπαδοὺς —, εἶναι ἡ θρησκεία τῶν πλουσίων, ἀλλ' ἀγραμμάτων βοσκῶν τῆς ἐρήμου.

Εἴπομεν ἀνωτέρω, ὅτι ἡ δημιουργία τῶν δύο αὐτῶν θρησκειῶν εἶναι ἓν τι νὰ τὴν τρόπον παράλληλος. Δὲν εἶναι βεβαίως δυνατόν νὰ ἀναφερθῇ ἐνταῦθα τὸ σύνολον τοῦ παραλλήλου βίου τῆς δημιουργίας τῆς θρησκείας τοῦ Παύλου μετὰ τῆς θρησκείας τοῦ Μωάμεθ, ἀλλὰ θὰ ἀναφέρωμεν μερικὰ παράλληλα σημεῖα, διὰ νὰ σταθῶμεν εἰς ἓν ἐξ αὐτῶν, ὅπερ ἔχει ἰδιάζουσαν σημασίαν διὰ τὴν δημιουργίαν τῆς θρησκείας τῆς Ἐρήμου. Οἱ δημιουργοὶ ἀμφοτέρων τῶν θρησκειῶν, ὁ Παῦλος καὶ ὁ Μωάμεθ, ἦσαν ἄτομα ἰδιοτύπου ψυχοσυνθέσεως. Αἱ θρησκείαι ἀμφοτέ-

ρων συνεπληρώθησαν καὶ ἔλαβον τὴν ὀριστικὴν αὐτῶν μορφήν μετὰ τὸν θάνατον των ὑπὸ πολυμελῶν ἐπιτελείων. Ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία, ἰδίως τὸ τμήμα αὐτῆς ἐκεῖνο, ὅπερ ὠνομάσθη «Καθολικὴ Ἑκκλησία», στηρίζεται ἐπὶ μιᾷ πέτρας, συμβολικῆς βεβαίως. «*Σὺ εἰ Σίμων Πέτρος καὶ ἐπὶ τῆς πέτρας ταύτης οἰκοδομήσω μου τὴν Ἑκκλησίαν*». Ὁ θεμέλιος λίθος τῆς Ἰσλαμικῆς Θρησκείας εἶναι ἐπίσης μία πέτρα, πραγματικὴ αὐτὴν τὴν φορὰν, ἡ Καάμπα. Αὐτὸ εἶναι τὸ σημεῖον, ὅπου, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, θὰ σταθῶμεν:

Ὁ λίθος οὗτος ἦτο εἰς μετεωρίτης, ὅστις ἐπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου τὰ πάντα φαίνονται αἰώνια καὶ ἐνεποίησε καὶ φόβον καὶ θαυμασμόν εἰς τοὺς παρατυχόντας, διὰ τοὺς ὁποίους ἐν γεγονόσι ὡς αὐτὸ ἦτο περισσότερο σημαντικόν ἀπὸ τὴν κατάκτησιν τῆς Ρώμης. Ὅταν ἡ Μέκκα κατεστράφη ὑπὸ τινος πλημμύρας, ἡ ἡ τύχη ἡ εἰς ἔξυπνος χειρισμὸς ἔφερε τὸν Μωάμεθ εἰς τὴν ὄντως ζηλευτὴν θέσιν νὰ εἶναι αὐτὸς ἐκεῖνος ὅστις θὰ τοποθετήσῃ τὸν ἱερὸν λίθον ἐπὶ τοῦ βάθρου, ὅπερ κατεσκευάσθη, ὅταν ἀνοικοδομήθῃ ἡ καταστραφεῖσα πόλις καὶ ἐκτίσθῃ νέος περικαλὴς ναὸς εἰς τὸν τόπον εἰς ὃν παρεσύρθη κατὰ τὴν πλημμύραν ὁ Λίθος. Ἀφοῦ τὰ πάντα ἡτοιμάσθησαν μέσα εἰς τὸν νεόδμητον ναὸν, ἐγένετο ἔρις μεταξὺ τῶν φυλάρχων καὶ τῶν καθ' οἰονδήποτε τρόπον καταστάτων ἰσχυρῶν, ποῖος ἐξ αὐτῶν θὰ τοποθετήσῃ τὸν λίθον ἐπὶ τοῦ κατασκευασθέντος εἰς τὸ μέσον τοῦ ναοῦ νάρθηκος. Τοῦτο, διότι ὅστις θὰ ἐτοποθέτῃ τὸν λίθον ἐπὶ τοῦ νάρθηκος, αὐτὸς θὰ ἦτο ὁ ἄνθρωπος τῆς εὐνοίας τῆς τύχης, ὁ ἄνθρωπος τοῦ ἔτους ἐκεῖνου, ὁ ἄνθρωπος τοῦ αἰῶνος. Τότε, ἐνῶ ἡ ἔρις εὐρίσκετο εἰς τὸ κορύφωμα αὐτῆς, ἄτομόν τι προφανῶς διατεταγμένον ἀπὸ τὸν Μωάμεθ, ἠγέρθη καὶ μὲ στεντορειάν τὴν φωνὴν εἶπεν, ὅτι οὐδεὶς τῶν παρόντων εἶναι ἄξιος νὰ ἔχῃ αὐτὴν τὴν καλὴν τύχην, νὰ τοποθετήσῃ τὴν Καάμπα ἐπὶ τοῦ νάρθηκος, διότι πάντες μετέχουμεν τῆς Ἑριδος, θὰ εἶναι δὲ ἄξιος ὁ ἄνθρωπος ὅστις οὐδόλως μετέσχε τῆς Ἑριδος αὐτῆς καὶ αὐτὸς θὰ εἶναι ἐκεῖνος ὅστις πρῶτος θὰ προσέλθῃ εἰς τὸν ναὸν μετὰ τὴν παῦσιν τῆς Ἑριδος. Οὐδεὶς δὲ θὰ ἐξέλθῃ τοῦ ναοῦ, ἵνα μὴ νομισθῇ ὅτι αὐτὸς εἰδοποίησεν αὐτόν. Ἐγινε τότε παῦσις τῆς Ἑριδος, καὶ ἰδοὺ, μετ' ὀλίγον εἰσῆλθε εἰς τὸν ναὸν ὁ Μωάμεθ. Ἦρεμος καὶ σιωπῶν κατηυθύνθη εἰς τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο ὁ λίθος καὶ ἔρριψε παραπλεύρως αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἀνοικτὸν τὸν λευκὸν μανδύαν, ὃν ἐφόρει, ἀκολούθως ἐξέλεξε ἀπὸ τοὺς καθημένους ἐν τῷ ναῷ τρεῖς, ἵνα βοηθήσουν αὐτόν διὰ τὴν τοποθέτησιν τοῦ λίθου ἐπὶ τοῦ νάρθηκος. Τότε ἐκύλισε τὸν λίθον καὶ ἤλθεν αὐτὸς ἐπὶ τοῦ λευκοῦ μανδύου, καὶ ἀκολούθως ἔλαβον αὐτὸς καὶ οἱ βοηθοὶ του τὰ τέσσαρα ἄκρα τοῦ μανδύου καὶ ἀνέβασαν τὸν λίθον ἐπὶ τοῦ νάρθηκος.

Τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἔδωκε ἔναυσμα εἰς τὸν Μωάμεθ νὰ διεκδικήσῃ τὴν ἀρχηγίαν, καὶ τοῦ ἔδωκε εἰσέτι τὴν δυνατότητα νὰ καταστῇ ἀρχηγὸς τῶν Ἀράβων, διὸ καὶ ὅταν τὰ κηρύγματά του ἐπεκράτησαν, ἥλλαξε προσανατολισμὸν εἰς τοὺς πιστοὺς του καὶ ὥρισεν, ὅταν οὗτοι προσεύχωνται, νὰ στρέφουν τὸ πρόσωπόν των πρὸς τὴν Μέκκαν καὶ οὐχὶ πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ, ὡς εἶχεν ἀρχικῶς ὀρίσει.

Ὁ Ἰσλαμισμὸς εἶναι περισσότερον ἀφελὴς θρησκεία ἀπὸ τὰς δύο προηγουμένας αὐτῆς, τὸν Ἰουδαϊσμὸν καὶ τὸν Χριστιανισμόν, ἀλλὰ εἶναι περισσότερον σκληρὰ, διότι προστάζει τοὺς πιστοὺς τῆς νὰ φονεύουν τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Προφήτου, ὑποσχομένη ὡς ἀμοιβὴν διὰ τὸν φόνον τῶν ἐχθρῶν τοῦ Προφήτου τὸν Οὐράνιον Παράδεισον, ἐπεβλήθη δε, τόσον ζῶντος τοῦ Μωάμεθ ὅσον καὶ μετέπειτα, διὰ τῆς ρομφαίας. Τοῦτο ἐγένετο καὶ ὡς ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἰδρυτοῦ, ἀλλὰ

καὶ ἐκ λόγων πρακτικῶν. Οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐρήμου δὲν διέθετον τὴν ἀτέρμονα πολυλογίαν τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν Χριστιανῶν, οὔτε τὴν ὑπομονὴν οὔτε τὴν ἐπιμονὴν αὐτῶν, ἀλλὰ μόνον τὴν ρομφαίαν. Ἐν τούτοις, μολονότι εἶναι μία δοξασία ποὺ ἐπιβάλλεται διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου καὶ ὄχι εἰς ἀσκητισμὸς ὡς ὁ Χριστιανισμός, εἶναι ταυτοχρόνως μία πρακτικὴ καὶ κοντὰ εἰς τὴν ζωὴν θρησκεία, ἣν ζωὴν καταφάσκει καὶ διὰ τὸν λόγον αὐτόν, καὶ δι' ἄλλους βεβαίως, ἐπιτρέπουσα εἰς τοὺς πιστοὺς τῆς τὴν λῆψιν πολλῶν συζύγων. Οἱ ἡγέται τῆς θρησκείας τῆς ἐρήμου, θρησκευτικοὶ καὶ πολιτικοί, ἔχουν τὴν τάσιν πρὸς κατάκτησιν τῶν ἄλλων λαῶν, τόσον διότι ἐπιζητοῦν νὰ ἰδιοποιηθοῦν τὸν πλοῦτον αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ διότι ἔχουν ἐντὸς αὐτῶν διακαῇ πόθον νὰ ἐπιβάλλουν τὸν Ἰσλαμισμόν, εἰ δυνατόν εἰς ὅλην τὴν γῆν. Ἡ ἔλλειψις ὅμως τῶν ὑλικῶν μέσων καὶ ὁ μυστικοπαθὴς χαρακτήρ των ἐκράτησαν αὐτοὺς ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας σχετικῶς ἀδρανεῖς, μολονότι πολλοὺς λαοὺς κατάρθρωσαν νὰ ὑποτάξουν. Σήμερον ὅμως μετὰ τὴν ἀξιοποίησιν τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν τοῦ ὑπεδάφους τῆς περιοχῆς, τοῦ πετρελαίου, καθίστανται συνεχῶς ἐπικινδυνέστεροι, δοθέντος ὅτι ἡ περιοχὴ αὕτη γειτνιάζει πρὸς τὴν Ἀσίαν, ἡ ὁποία εἶναι ἡπειρος γίγας ἔχων ἀπροσδιόριστον σχῆμα καὶ ἀκαθόριστον παρουσίαν, ἀλλὰ καὶ διότι ἀπὸ καιροῦ ἤρχισαν προσκείμενοι ἰκανότητος διὰ τῆς εἰσαγωγῆς στελεχῶν εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τὴν ἀφορῶσαν εἰς τὰ νέα ὅπλα καὶ εἰς τὴν τεχνολογίαν. Παραθέτομεν νῦν κατωτέρω ἕν ἀπόσπασμα ἐκ τῆς μελέτης τοῦ Potter ἐπὶ τοῦ χαρακτήρος τοῦ Μωάμεθ, ἐκ τοῦ ὁποίου διαφαίνεται καὶ ὁ χαρακτήρ τῆς θρησκείας τῆς Ἐρήμου.

«Ὁ χαρακτήρας τοῦ Μωάμεθ:

Ἡ γυναῖκα αὐτὴ — ἡ Αἰσά, ἡ νεαρὴ εὐνοουμένη σύζυγος τοῦ Μωάμεθ — γνώρισε καλὰ τὸν προφήτη καὶ σὲ μιὰν ἐπιγραμματικὴν φράσιν μᾶς ζωγραφίζει τὴν φιληδονίαν ποὺ τὸν χαρακτήριζε. Νὰ τὴν ἀναφέρει σχετικὰ: “Ὁ προφήτης ἀγαποῦσε τρία πράγματα: τὶς γυναῖκες, τὰ ἀρώματα καὶ τὴν ἐκλεκτὴν τροφήν. Τὰ δύο πρῶτα τὸν ἱκανοποιοῦσαν ἀπόλυτα, δὲν συνέβαινε ὅμως τὸ ἴδιο καὶ μετὰ τὸ τρίτον”. Ὅσον ἀφορᾷ τὶς γυναῖκες, ἡ ὁρεξὴ τοῦ στρεφόμενου μονάχα πρὸς τὶς γυναῖκες τοῦ χαρεμιοῦ του. Ἀπὸ ὅλα τὰ ἀρώματα προτιμοῦσε τὸν μόσχο καὶ ἀπὸ τὰ φαγητά, ἐκεῖνα ποὺ ἔτρωγε μετὰ μεγαλύτερη εὐχαρίστηση, ἦταν: τὸ κρέας τοῦ ἀρνιοῦ, οἱ χουρμάδες, τὸ μέλι, τὰ ἀγγούρια καὶ τὰ κολοκύθια. Ἡ ἀγαπημένη του διασκέδαση ἦταν νὰ ἐπιδιορθῶναι παπούτσια.

» Καὶ δὲν δοκίμασε ποτὲ μεγαλύτερη χαρὰ, ἀπὸ αὐτὴν ποὺ αἰσθάνθηκε, ὅταν εἶδε τὰ κομμένα κεφάλια τῶν ἐχθρῶν του. Οἱ ἀντιπάθειές του ἦσαν ἐπίσης πολλὰ καὶ ποικίλεις. Δὲν τοῦ ἄρεσαν τὰ μεταξωτὰ ὑφάσματα, ἀποστρεφόμενος τὰ ψέμματα ποὺ ἔλεγον οἱ ἄλλοι, καὶ ἀντιπαθοῦσε τοὺς Ἰουδαίους καὶ τοὺς Χριστιανούς. Εἶχε ἐπίσης μεγάλην ἀντιπάθεια στοὺς σκύλους. Μισοῦσε τοὺς ποιητὲς καὶ ἔλεγε: “Ὅλοι οἱ ποιητὲς θὰ πᾶνε στὴν κόλαση!”. Μιὰ ποιήτρια, ποὺ ἔγραψε μερικoὺς σατιρικοὺς στίχους ἐναντίον του, σκοτώθηκε κατὰ διαταγὴν του, τὴν ὥρα ποὺ κοιμόταν, κρατώντας στὴν ἀγκαλιά της τὸ παιδάκι της, καὶ ὁ δολοφόνος πῆρε τὰ συγχαρητήρια τοῦ ἐκδικητικοῦ Μωάμεθ. Ἐφθασε μιὰν ἡμέραν στὸ σημεῖο, νὰ βασανίσῃ ὁ ἴδιος ἕναν Ἰουδαῖο, γιὰ νὰ τὸν κἀνὴ νὰ ὁμολογήσῃ ποὺ εἶχε κρυμμένους τοὺς θησαυροὺς του. Κατόπιν τὸν σκότωσε καὶ πῆρε στὸ χαρέμι του τὴ χήρα τοῦ θύματός του... Ὁ Μωάμεθ, ἐξ ἄλλου, ἦταν τρομερὰ ματαιόδοξος.

» Ὁ χαρακτήρας τοῦ προφήτη ἦταν, πραγματικά, πολὺ παράξενος. Ἀναρωτιέται κανεὶς, πῶς αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος κατόρθωσε νὰ ἐμπνεύσῃ τὸν βαθὺ σεβασμὸ καὶ

νὰ πετύχη τὴν ἀπόλυτη ἀφοσίωση πού ἔτρεφαν γι' αὐτὸν οἱ ὁπαδοί του. Εἶναι καὶ αὐτὸ ἓνα ἀπὸ τὰ ἄλυτα αἰνίγματα τῆς ἱστορίας. Δὲν μπορεῖ νὰ πῇ κανεὶς, ὅτι ἡ ἐπιρροή πού ἀσκοῦσε προερχόταν ἀπὸ τὴ θεολογικὴν ἱκανότητά του, γιὰ τὰ θεολογικὰ στοιχεῖα, πού ἀξίζαν πραγματικὰ τὸν θαυμασμὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ πού περιέχονται στὴ μωαμεθανικὴ θρησκεία, προστέθηκαν σ' αὐτὴν πολὺ ἀργότερα, ὕστερα ἀπὸ τὸν θάνατο τοῦ προφήτη».

Εἰς τὸ παρατεθὲν ἀνωτέρω κείμενον ὑπάρχει καὶ ἡ φράσις ὅτι «Ὁ προφήτης δὲν δοκίμασε ποτὲ μεγαλύτερη χαρὰ ἀπὸ αὐτὴν πού αἰσθάνθηκε, ὅταν εἶδε τὰ κομμένα κεφάλια τῶν ἐχθρῶν του». Βεβαίως ὁ Μωαμεθανισμὸς παρουσιάζεται τουλάχιστον εἰλικρινής, δεικνύων, σὺν τοῖς ἄλλοις, ὅτι ὅσον καὶ ἂν προσπαθῶμεν νὰ ἐξωραϊσῶμεν τὸ ὄν αὐτὸ πού ὠνομάσθη ἄνθρωπος, οὗτος, ὁ ἄνθρωπος, εἶναι εἰς τὸ βάθος του ἓν ὃν ἄδυσωπῆτως μαιτιόδοξον, μισαλλόδοξον καὶ ἐκδικητικόν.

Θὰ κλείσωμεν τὸ παρὸν κείμενον παραθέτοντες κατωτέρω μία περικοπὴν ἀπὸ ἓν ἄλλο κείμενον λησμονημένον κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς σήμερον, ἀλλὰ ὑπερβολικῶς ἐπικαιρον καὶ ὑπερβολικῶς εὐγλωττον δι' αὐτὰς ἀκριβῶς, τὰς ἡμέρας τῆς σήμερον. Τὸ κείμενον αὐτὸ ἐγράφη κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς δουλείας τῶν Ἑλλήνων εἰς τοὺς Τούρκους, ὀλίγα ἔτη πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως, καὶ ἔφερε τὸν τίτλον: Ἀνωνύμου τοῦ Ἑλληνοῦ «Ἑλληνικὴ Νομαρχία». Σήμερον τὸ κείμενον αὐτὸ ἀποδίδεται εἰς τὸν Ἰωάννην Κωλέτην:

«Ἀφοῦ, λέγω, τὸ Ἱερατεῖον ἠθέλησε νὰ ἐνώσῃ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἐντάλματα μὲ τοὺς πολιτικοὺς νόμους, διὰ νὰ τιμᾶται ἐν ταυτῷ καὶ νὰ ὀρίζῃ, χωρὶς δυσκολίαν ἐκατάλαβεν ὅτι ἀναγκαῖον ἦτο πρότερον νὰ τυφλώσῃ τὸν λαὸν μὲ τὴν ἀμάθειαν, διὰ νὰ στερεώσῃ καλλιότερα τὸν σκοπὸν του. Καὶ οὕτως ἐπροσπάθησεν νὰ ἐσβῇσῃ καθ' ἐσπουδὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ὑπερασπίσῃ τὴν ἀμάθειαν. Αἱ ἐπιστῆμαι, ὅπου πρότερον ἦνθιζον, ἄρχισαν νὰ μαρανθῶσι, τὰ σχολεῖα ἐσφαλίσθησαν, οἱ διδάσκαλοι ἐμωράνθησαν καὶ ἡ ἀλήθεια μὲ τὴν φιλοσοφίαν ἐξωρίσθησαν. Ἄλλο βιβλίον δὲν εὐρίσκετο εἰμὴ τὰ πονήματα τῶν ἱερέων. Κάθε φιλόλογος ἄλλο δὲν ἤμποροῦσε νὰ ἀναγνώσῃ εἰμὴ τὰ θαύματα καὶ τοὺς βίους τῶν ἁγίων. Καὶ οἱ ταλαίπωροι Ἕλληνες, ἀγκαλὰ καὶ φιλελεύθεροι, ὑστερημένοι ὅμως ἀπὸ τὸ φῶς τῆς φιλοσοφίας, ἐγίναν σχεδὸν δοῦλοι κατὰ συνήθειαν, μεθυσμένοι δὲ ἀπὸ τὴν ἀμάθειαν καὶ δεισιδαιμονίαν ὑπῆκουον καὶ ἐφοβοῦντο τοὺς τυράννους τῶν χωρὶς νὰ ἡξεύρουν τὸ διατί. Ἐνας ἀφορισμὸς τοῦ ἀρχιερέως ἐτρόμαζεν τόσα μυλλιούνια ἀνθρώπων. Ὁ δεισιδαιμονία, πόσον φοβερὰ εἶσαι ἀνάμεσα εἰς τὰ ἀνθρώπινα πάθη καὶ πόσον οὐτιδανώνεις τὴν ἀνθρωπότητα ὅταν κυριεύσῃς τὰς ψυχὰς τῶν ἀπλῶν καὶ ἀμαθῶν λαῶν· οἱ ὅποιοι τόσον ἀπομωρῶνονται, ὅπου τρέμουν εἰς τὴν ψευδῇ λαλίᾳ σου, καθὼς τὰ βρέφη φοβοῦνται ἓνα ὄφιν ξύλινον ἢ ἓνα χαλκοῦν λέοντα. Εἰς τοιαύτην κατάστασιν, ἀδελφοί μου, εὐρίσκετο ἡ Ἑλλάς ὅταν πρὸ 453 χρόνων ἀπὸ τὴν σήμερον ἡ αὕτῃ δεισιδαιμονία καὶ ἡ ἀμάθεια εἶχον ἀναβιβάσει εἰς ὑψηλὸν θρόνον ἓνα ἀχρεῖον αἰθίοπα, ὁ ὁποῖος ὥρμησε μὲ τὰ ἄρματα τοῦ ψεύδους καὶ τῆς πλάνης καὶ ἐκυρίευσεν σχεδὸν τὸν τέταρτον τῆς γῆς.

» Ἡ Ἑλλάς δὲν ἠμπόρεσεν βέβαια νὰ ἀποφύγῃ τὸν ζυγὸν τοῦ οὕτως προητοιμασμένη. Ὅθεν καὶ εἰς βραχύτατον διάστημα ἐκλίνε τὸν αὐχένα εἰς τὴν τυραννικὴν ράβδον τοῦ Μωάμεθ. Ἡ εὐκαρπὸς γῆ τῆς Ἑλλάδος ἐγέμισεν ἀπὸ βαρβάρους ἀλλοτρίου ὀρίζοντος καὶ τοιούτης λογῆς ὁ οὐτιδανὸς καὶ ἀχρεῖος θρόνος τῶν ὀθωμανῶν ὑψώθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ εὐρίσκεται μέχρι τῆς σήμερον».

Τὰ ἐπιδέξια σκέλη

Τώρα ἡ μεγαλοφυΐες εἴμαστε ἡ ἄλλο τι σπουδαιότερο! Γιατί δὲν ἐξηγείται διαφορετικὰ ἢ τόσο σοφὴ στάσις μας ἀπέναντι στοὺς κυρίους Φαῖκογλου καὶ Σαδίκ. Καθόσον ἔχουμε δεῖ, κι ἂν ἔχουμε δεῖ, ἐπιδέξιους χειρισμούς στὴν Νεο-ελληνικὴ πολιτικὴ ἱστορία· ἀλλὰ τέτοιο πρᾶγμα δὲν ματαείδαμε...

Καὶ κάθονται καὶ συζητοῦν ἐμβριθῶς ἐδῶ καὶ καιρὸ οἱ σεβαστοὶ μας ἔθνοπατέρες μὲ ἐντελῶς δημοκρατικὲς διαδικασίες, ἂν οἱ ἐν λόγῳ δύο κύριοι ἀποτελοῦν ἐπίορκους τοῦ βουλευτικοῦ τοῦς ὅρκου. Δηλαδή, τί ἔπρεπε νὰ κάνουν οἱ δύο αὐτοὶ λαμπροὶ "Ἕλληνες; "Αξιότιμοι πολιτικοὶ μας ἀρχηγοί, εἴπαμε νὰ μὴ μετῶτε τὰ «κουκκιά» σας, γιὰ νὰ μᾶς καθίσετε στὸν σβέρκο. Καὶ εἶναι βέβαιον, ὅτι οὐδέποτε προσαρμόζετε τὸν ἐκλογικὸ νόμο στὰ μέτρα σας καὶ ὅτι θυσιάζετε πάντοτε τὸ κομματικὸ σας συμφέρον. "Αὐ ἐδῶ, σεβαστοὶ μου φωστήρες, συνεργήσατε αὐτοθυσιαζόμενοι σὲ ἔθνικὸ θρίαμβο. Γιατί, ἀκριβῶς, σ' αὐτὴ τὴ νομοθετικὴ σοφία σας καὶ ἀνυστεροβουλία σας ὀφείλουμε τοὺς δύο αὐτοὺς ὑποδειγματικούς ἐθνοπατέρες μας.

"Ἦταν ἐκείνη ἡ μακάρια ἐποχὴ, πού ὁ τότε πρωθυπουργὸς ἔφαχνε ἐναγωνίως νὰ καταρτίσῃ ἕνα ἐκλογικὸ σύστημα πού θὰ ἀπέφερε μίαν καθαρῶς ἐθνικὴ ἡγεσία καὶ ὁ νῦν ὑπερθεμάτιζε: «"Εκλογὲς μόνο μὲ σύστημα πού θὰ ἀναδείξῃ τοὺς ἀξιους!» Πάρτε, λοιπόν, τοὺς κυρίους Φαῖκογλου καὶ Σαδίκ καὶ κάντε τοὺς ἀγάλματα. Διότι, μεταξύ μας, πολλὰ καλὰ μᾶς ἔκαναν, μιὰ πού οἱ ἄνθρωποι τὸ ἔδειξαν καθαρὰ καὶ ξάστερα, σχεδὸν ἀπὸ τὴν πρώτη ἡμέρα πού ἐξελέγησαν, ὅτι εἶναι ὑπερ-"Ἕλληνες! Καὶ εἰς ἀπόδειξιν ἀλωνίζουν ἐλευθέρως καὶ μὲ τὴν βουλευτικὴ ἀσυλία τὴν Θράκη καὶ κάνουν ὅ,τι κάνουν, μόνο χάριν τῆς ἐθνικῆς μας σωτηρίας.

Μπορεῖ ἡ εὐφυΐα νὰ εἶναι βουλευτικὸ προσὸν καὶ μόνον ἡ ἐθνικὴ εὐθύνη νὰ χαρακτηρίσῃ ἰδιαίτερα τοὺς πολιτικούς μας κύκλους, ὅμως τὸ δόγμα «Σφάζε με, ἀγᾶ μου, ν' ἀγιάσω» ἔ, ὅπως καὶ νὰ τὸ κάνουμε, εἶναι λίγο πιὸ ὑπεύθυνο ἀπὸ τὴν πολιτικὴ εὐθύνη καὶ πιὸ εὐφρὲς ἀπὸ τὴν εὐφυΐα. Καὶ ἐπιμένουμε ὀρθῶς σ' αὐτό, σεβόμενοι ἀπόλυτα τοὺς ἀγᾶδες, ἀφοῦ τώρα πιά οἱ ἑκατὸ παραβιάσεις τοῦ ἐναέριου μας χώρου οὔτε ἐνοχλητικὴ εἰδηση ἀποτελοῦν, οὔτε κανένα ἐκπλήσσουν. "Αριστοτεχνικώτερος δὲ χειρισμὸς θὰ ἦτο, νὰ παρακαλᾶμε τὰ ἀλιευτικὰ τῶν Μεμέτηδων νὰ ψαρεύουν μέσα στὸ λιμάνι τῆς Σάμου, καὶ ἡ μωφτεία τῆς Θράκης νὰ κληθῇ νὰ ἐκλέγῃ καὶ νὰ ὀρκίσῃ τὸν πρωθυπουργό. Αὐτὸ θὰ εἶναι τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς πολιτικῆς μας μεγαλοφυΐας καὶ εὐθύνης.

"Αλλὰ κι αὐτοὶ οἱ Τοῦρκοι, βρὲ παιδί μου, ντίπ ἀχάριστοι εἶναι! Τί συνομοσπονδίες τοὺς τάξαμε, τί μορατόρια ὑπογράψαμε, τί νὰ μὴ ἐκμεταλλευτοῦμε τὰ πετρέλαια τοῦ Αἰγαίου, γιὰ νὰ μὴ τοὺς στεναχωρήσουμε. Μέχρι καὶ δυὸ κατσαρόλες ἱμᾶμ μπαῖλντι ἔφαγε κάθε Νεοέλληνας, γιὰ νὰ εἶναι μέσα στὸ πνεῦμα τῆς Ἑλληνοτουρκικῆς φιλίας. Αὐτοὶ τίποτε. Δὲν κάθονται στὸ τραπέζι τῶν διαπραγματεύσεων γιὰ τὸ Κυπριακὸ οὔτε μὲ σφαῖρες. Κι ἂν δὲν ἔβαλαν ἀκόμη φωτιά στὸ Πατριαρχεῖο, θὰ τὸ κάνουν κάποια ἄλλη φορὰ, ὅταν θὰ θεωρήσουν αὐτὸ τὸ χαρτί καμμένο καὶ ἄχρηστο. "Αλλὰ ἐμεῖς, ὡς συνήθως, θὰ τοὺς ἀποστομώσουμε μὲ τὶς διπλωματικὲς διαμαρτυρίες μας, καταντροπιάζοντάς τους.

Σεβαστοὶ μου ἔθνοπατέρες, ὁ Λαὸς μας λέει, ὅτι «τὰ μεταξωτὰ βρακιά θέλουν ἐπιδέξια σκέλια». Καὶ σεῖς συνεχίζετε νὰ ἀποδεικνύετε ὅτι δικαίως τὰ ἀποκτῆσατε, διότι πράγματι διαθέτετε τὰ ἀνάλογα σκέλη.

Γιῶργος Πετρόπουλος

Τὸ τεῖχος τοῦ νέφους

Πῆγα μιὰ νύχτα τὸ καλοκαίρι πού πέρασε μὲ ἓνα μηχανόβιο φίλο μου μὲ ἓνα θηρίο (650 κυβικά) στὸν ἀδελφὸ τοῦ Ἀγαμέμνονα στὸ Μαρούσι. Ὁ ἀδελφὸς τοῦ φίλου μου, ὁ Ἀγαμέμνων, μοῦ φάνηκε ἐνδιαφέρουσα περίπτωση: Διπλασίασε τὸν πληθυσμὸ τῆς Ἑλλάδας (εἶχε 4 παιδιά), ἦταν ἑλλογο ὄν, ἐμπειρὸς μηχανικὸς-ἀντιπρόσωπος μὲ λαμπρὲς σπουδὲς στὴν Ἀμερική.

Δὲν ξέρω πῶς τὸ ἔφερε ἡ συζήτηση μετὰ τὸ φαί καὶ μιλήσαμε γιὰ τὸ νέφος καὶ τὸ δρόμο Σταυροῦ-Ἑλευσίνας πού θὰ ἔλυνε τὸ πρόβλημα, καθὼς καὶ τὰ καταλυτικὰ αὐτοκίνητα. Ὁ Ἀγαμέμνων μοῦ εἶπε πολλὰ ἐκπληκτικὰ πράγματα, πού, ἂν τὰ συνοψίσουμε, ἔχουν ὡς ἐξῆς:

«Ὁ κύριος λόγος πού δημιουργεῖται σήμερα τὸ νέφος στὴν Ἀθήνα εἶναι τὰ παραφινούχα πετρέλαια. Γύρω στὸ 1978, ὅταν δημιουργήθηκε πρόβλημα διεθνῶς μὲ τοὺς Ἀραβες γιὰ τὰ πετρέλαια, ἡ τότε ἐλληνικὴ κυβέρνησις, γιὰ νὰ περικόψει τὶς δαπάνες, παρήγγειλε φτηνὸ πετρέλαιο ἀπὸ τὴ Λιβύη, πού δὲν τὸ ἔπαιρνε σχεδὸν κανεὶς, ἐπειδὴ ἦταν παραφινούχο. Καὶ ἐπέτρεψε καὶ τὴν πετρελαιοκίνηση τῶν ταξί. Ἀργότερα ἡ ἐπόμενη κυβέρνηση ἔκανε 20ετὲς συμβόλαιο μὲ τὴ Ρωσία, γιὰ νὰ προμηθεύεται ἀπὸ ἐκεῖ πετρέλαιο πού περιεῖχε θεῖο. Οἱ Ρῶσοι ὅμως σκέφτηκαν, “γιατὶ νὰ πουλᾶμε πετρέλαιο; μπορεῖ κάποτε νὰ τὸ χρειαστοῦμε” καὶ πουλοῦσαν ὅπλα στὴ Λιβύη ἀγοράζοντας ἀπὸ αὐτὴν πετρέλαιο, τὸ ὁποῖο μεταπουλοῦσαν στὴν Ἑλλάδα. Ἔτσι ἔχουμε πάλι παραφινούχο πετρέλαιο. Τὸ πρόβλημα τοῦ νέφους στὴν πρωτεύουσά μας εἶναι ἡ αἰθαλομίχλη. Ἡ παραφίνη κρυσταλλώνεται σὲ ἓνα ὀρισμένο ὕψος στὴν ἀτμόσφαιρα πάνω ἀπὸ τὴν πόλη καὶ συγκρατεῖ τὴν αἰθαλομίχλη. Ὅταν φυσάει βοριάς ἀπὸ τὰ βουνὰ περνάει πάνω καὶ δὲν διώχνει τὴν παραφίνη. Μόνο ὅταν φυσάει νοτιάς ἀπὸ τὴ θάλασσα πιὸ χαμηλὰ τὴν διασκορπίζει καὶ χάνεται».

«Καὶ τὰ καταλυτικὰ αὐτοκίνητα...» ρώτησα ἐγώ.

«Ὅσο κι ἂν φαίνεται περίεργο αὐτὰ αὐξάνουν τὸ πρόβλημα. Δὲν παράγεται βέβαια μόλυβδος καὶ αὐτὸ εἶναι καλὸ, ἀλλὰ γιὰ πόλεις σὰν τὸ Λονδίνο ἢ τὴ Νέα Ὑόρκη, ὅπου δὲν χρησιμοποιεῖται παραφινούχο πετρέλαιο. Τὰ καταλυτικὰ αὐτοκίνητα ὅμως γιὰ νὰ λειτουργήσουν, καταναλώνουν περισσότερο καύσιμο, ὁπότε ἐδῶ θὰ αὐξάνουν τὴν ἐκκυσση παραφίνης, πού δημιουργεῖ τὸ πρόβλημα. Ἐπίσης τὰ αὐτοκίνητα μὲ καταλύτη παράγουν περισσότερο ὄζον, ὅπως ἐπισήμαναν περιβαλλοντολόγοι στὴν Καλιφόρνια».

Τότε τὸν ρώτησε ὁ ἀδελφὸς του:

«Καὶ ὁ δρόμος ταχείας κυκλοφορίας Σταυροῦ-Ἑλευσίνας, πού ἀναγγέλθηκε καὶ προγραμματίζεται; Δὲν ἐλαττώνει, ὅπως λένε, τὸ πρόβλημα μὲ τὶς μεγάλες ταχύτητες;».

Ὁ Ἀγαμέμνων τοῦ ἀπάντησε:

«Ὁ δρόμος αὐτὸς εἶναι ἑτεροχρονισμένος. Ἦταν ἓνα Ἀμερικανικὸ σχέδιο τοῦ 1956. Οἱ Ἀμερικανοὶ τότε, ἐπειδὴ φοβόντουσαν μὴν κατέβουν οἱ Ρῶσοι στὴ Μεσόγειο ἀπὸ τὰ Δαρδανέλλια, ἤθελαν νὰ ἐνώσουν τὰ πλοῖα τους ἀπὸ τὴν Ἑλευσίνα μὲ τὴν ἐνδοχώρα καὶ συνέλαβαν τὸ σχέδιο αὐτοῦ τοῦ δρόμου, πού θὰ ἦταν ἀνοιχτὸς μὰ σκαμμένος κάτω ἀπ’ τὸ ἐπίπεδο τῆς γῆς, γιὰ νὰ μὴν βομβαρδίζεται εὐκόλα καὶ νὰ μποροῦν νὰ προσγειώνονται τὰ ἀεροπλᾶνα τους, τὰ ὁποῖα μὲ τὴν τότε τεχνολογία δὲν μπορούσαν νὰ ἀνεφοδιάζονται στὸν ἀέρα. Τώρα τὸ Ὑπουργεῖο Δημοσίων Ἔργων (ΥΠΕΧΩΔΕ) βρυκολάκισε αὐτὸ τὸν δρόμο-τάφρο, γιὰ νὰ γλυτώσουμε δῆθεν ἀπὸ τὸ νέφος καὶ τὸ κυκλοφοριακὸ. Ἐχει λεφτὰ ὅμως μόνο γιὰ τὶς ἀπαλλοτριώσεις. Γιὰ νὰ δελεάσει τὸν ὑποψήφιο χρηματοδότη-κατασκευαστὴ, τοῦ παρέχει σὰν ἀντισταθμιστικὰ ὀφέλη ἀκίνητα στοὺς τρεῖς-τέσσερις κόμβους, πού μόνο αὐτοὶ θὰ ὑπάρχουν, γιὰ νὰ χτίσει ἐκεῖ ἐμπορικὰ κέντρα καὶ νὰ τὰ ἐκμεταλλεύεται καὶ ὅπου θὰ γίνεται φοβερὸς συνωστισμὸς. Ἡ πολυεδομικὴ συγκοινωνιακὴ κίνησις ὅμως στὴν Ἀθήνα εἶναι βασικὰ ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότο καὶ ἀνάποδα καὶ μ’ αὐτὸ

τὸν σκαμμένο δεινόσαυρο ἢ πόλη ὅχι μόνο δὲ θὰ κερδίσει τίποτα, ἀλλὰ θὰ χωριστεῖ στὰ δύο. Τώρα ποὺ γκρεμίζονται τὰ τεῖχη, θὰ χτίσουμε ἐμεῖς ἐδῶ ἓνα τεῖχος τοῦ αἵσχους».

«Τί πρέπει νὰ γίνει;» ἀναρωτήθηκα.

«Ὁ δρόμος Σταυροῦ-Ἑλευσίνας πρέπει νὰ γίνει, ἀλλὰ ὅχι σκαμμένος σὰν τάφρος. Πρέπει νὰ εἶναι ἐπίγειος, ὥστε νὰ ἀποκτήσουν ἀξία τὰ περὶ τὸν δρόμο ἀκίνητα σὰν ἀποζημίωση γιὰ τὴ φασαρία ποὺ θὰ γίνεται καὶ νὰ τέμνεται σὲ ἀρκετὰ σημεία, ὥστε νὰ ὑπάρχει ἐπικοινωνία. Νὰ γίνει κατὶ δηλαδὴ σὰν τὴ λεωφόρο Συγγραῶ, ποὺ εἶναι ἓνας ἐπιτυχημένος δρόμος ταχείας κυκλοφορίας. Ἄν σκάψουν, ὅπως τώρα λένε, τὸ δρόμο σὲ σχῆμα τάφρου, τὰ χώματα ἀπὸ τὴν ἐκσκαφὴ θέλουν νὰ τὰ βάλουν στὸ Θριάσιο πεδίο (γιὰ νὰ θάψουν σὲ μεγάλο βάθος καὶ ὀριστικά τίς ἐκεῖ ἀρχαιότητες!) ἢ στὴν Ψυττάλεια, γιὰ νὰ ἐνώσουν τὴ Σαλαμίνα μὲ τὴν Ἀττικὴ. Μὰ εἶναι λογικὰ πράγματα αὐτά; Πρέπει νὰ σεβόμαστε τὴν ἀρχαία οἰκολογία στὴν λεπτόγειο Ἀττικὴ».

«Δὲν θὰ γλυτώσουμε ὅμως ποτὲ ἀπὸ τὸ νέφος;» εἶπα ἀπελπισμένως ἐγώ.

«Ἡ λύση εἶναι ἀπλούστατη. Θὰ πάψουμε νὰ ἀγοράζουμε φτηνὸ παραφινούχο πετρέλαιο. Ἄν ὅμως πρέπει γιὰ τὸν Α ἢ Β λόγο νὰ ἀγοράζουμε λιγυρὸ παραφινούχο πετρέλαιο ἀπὸ τὴ Ρωσία, τότε νὰ πληρώνουμε 30% παραπάνω, γιὰ νὰ βγάλουμε τὴν παραφίνη καὶ νὰ τὴν πετάμε ἢ νὰ τὴ χαρίζουμε. Λιγότερο θὰ στοιχίσει αὐτὸ παρὰ ὅλα τὰ ἄλλα μεγαλεπήβολα σχέδια. Γιατὶ καὶ τὰ καταλυτικὰ αὐτοκίνητα νὰ μὲν δὲν φορολογούνται, ἀλλὰ καὶ νὰν περισσότερη βενίζην, ὅποτε φτάνουμε στὸν ἴδιο παρονομαστή γιὰ τὸν καταναλωτὴ».

Ἔστερα ὁ Ἀγαμέμνων συνέχισε:

«Πῆγα στὸ σταθμὸ τοῦ ΠΕΡΠΑ στὸ Μαρούσι καὶ τοὺς ρώτησα: “Ἀφοῦ τὸ συνεργεῖο εἶναι κινητὸ, γιατί καρφωθήκατε, φυτρώσατε καὶ ριζώσατε στὸ Μαρούσι; Μόνο ἐδῶ ἔχει νέφος;”. Θὰ πᾶνε βέβαια καὶ κάπου ἄλλου. Ὁ λόγος ἀπλῶς εἶναι ὅτι χρησιμοποιοῦν “σοσιαλιστικὴ” μεθόδευση. Ὅπως τότε μὲ τὸ ΕΣΥ ποὺ γράφανε κατευθυνόμενα μῆνες πρὶν οἱ ἐφημερίδες γιὰ τὰ φακελλάκια τῶν γιατρῶν καὶ τὸ στίψιμο τῶν ἀσθενῶν, ἔτσι, ὅταν ἐξαγγέλθηκε ἐπίσημα τὸ ΕΣΥ, κανεὶς δὲν τόλμησε νὰ διαμαρτυρηθεῖ ἔντονα. Οὔτε ἀκόμα καὶ οἱ γιατροί, ποὺ αἰσθανόντουσαν εὐάλωτοι, τρωτοί. Ἔτσι καὶ ἡ νῦν κυβέρνησις δρομολογεῖ σύνδρομο νέφους, ἔτσι, ὥστε, ὅταν ξεκινήσει ὁ δεινόσαυρος-ὄρυγμα Σταυροῦ-Ἑλευσίνας, ἂν πᾶει νὰ ἀντιδράσει κάποιος, νὰ τοῦ ποῦν μ’ ἓνα στόμα ὅλοι οἱ ἄλλοι, συμπολιτευόμενοι καὶ ἀντιπολιτευόμενοι μαζί: “Μὰ τί εἶναι αὐτὰ ποὺ λές; Δὲ βλέπεις τί γίνεται στὸ Μαρούσι ἀπὸ τὸ νέφος;”».

«Εἶσαι βλέπω νεοφιλελεύθερος», εἶπα στὸν Ἀγαμέμνονα ἐγὼ σκεπτικὸς.

«Μᾶλλον πραγματιστής», μὲ διόρθωσε ἐκεῖνος. «Δὲν μοῦ ἀρέσει νὰ δημιουργοῦνται εἰκαστικὲς ψευδαισθήσεις στοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ μὴν προτιμοῦν τίς ρεαλιστικὲς λύσεις, ὅπως π.χ. αὐτὴ ποὺ σᾶς ἀνέφερα πρὶν γιὰ τὰ παραφινούχα πετρέλαια. Ὅλες οἱ μεγάλες ἐφευρέσεις καὶ ἀνακαλύψεις ἔγιναν ἥσυχα καὶ δραματικά. Θυμηθεῖτε, ἄς ποῦμε, τὸν Ἀρχιμήδη ἢ τὸν Νεύτωνα. Τὸ σαφὲς εἶναι καὶ σοφὸ. Αὐτὸ εἶναι ἀπλᾶ μαθηματικά. Τὰ μαθηματικά κανεὶς ὥς τώρα δὲν τὰ ἀμφισβήτησε. Ἐνα καὶ ἓνα ἴσον δύο. Τέρμα».

Καθὼς φεύγαμε μὲ τὸ φίλο μου ἀπὸ τὸ σπίτι, τοῦ εἶπα:

«Χρήσιμη ἢ ἐπίσκεψη στὸν ἀδελφὸ σου. Θὰ βγάλω ἀπὸ αὐτὴν χρονογράφημα».

«Τί εἶπες; Πορνογράφημα; Δὲν ντρέπεσαι λίγο;... Πρέπει νὰ προσέχω τί λέω, γιατί στὸ τέλος θὰ μὲ κάνεις κι ἐμένα χρονογράφημα».

«Αὐτὸ φοβάται κι ὁ πατέρας μου. Νομίζει ὅτι θὰ μᾶς βάλουν ὅλους φυλακὴ ἀπὸ τὰ χρονογραφήματά μου».

Ὅθων Μ. Δέφνερ

ΓΙΑΝΝΗΣ Ν. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ

4.*

Η ΛΕΞΙΚΟΛΟΓΙΑ

Ἡ **Λεξικολογία** εἶναι κλάδος τῆς Γλωσσικῆς Ἑπιστήμης, πού μελετᾷ τὸ **Γενικὸ Λεξιλόγιο τῆς Γλώσσας**. Ἡ Λεξικολογία ἐξετάζει τὸ Γενικὸ Λεξιλόγιο τῆς Γλώσσας (Γ.Λ.Γ.), πρῶτον, σὲ πλάνο διαχρονικόν, ὡς **Ἱστορικὴ Λεξικολογία**, δεύτερον, σὲ πλάνο συγχρονικόν, ὡς **Περιγραφικὴ Λεξικολογία** (ὄγκος καὶ δομὴ τοῦ Γενικοῦ Λεξιλογίου τῆς Γλώσσας, σημασία καὶ ὑφολογικὰ χαρακτηριστικά τῶν λέξεων).

Ἀπὸ τὸ Γ.Λ.Γ. ξεχωρίζει ἓνα στρώμα λέξεων, πού ἀποτελοῦν τὸν πυρῆνα τῆς γλώσσας, ἀντέχουν στὸν χρόνον πολὺ περισσότερον ἀπὸ τίς ἄλλες λέξεις, χρησιμοποιοῦνται δὲ τόσο ἀπὸ τὴν πανελλήνια γλώσσα, ὅσο καὶ ἀπὸ τίς γεωγραφικὰς διαλέκτους καὶ τίς κοινωνικὰς ἢ ἐπαγγελματικὰς «ἀργαί». Τὸ σταθερὸ αὐτὸ στρώμα τῶν λέξεων ἂς ὀνομασθῇ **Βασικὸ Λεξικολογικὸ Κεφάλαιο**.

Τὸ Βασικὸ Λεξικολογικὸ Κεφάλαιο (Β.Λ.Κ.) τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας περιλαμβάνει:

α) τὰ **ἄρθρα**, τὰ **ἀριθμητικά**, τίς **ἀντωνυμίες**, τίς **προθέσεις**, τοὺς **συνδέσμους**, τὰ **μόρια** καὶ τὰ κυριώτερα **ἐπιρρήματα** (τοπικά, χρονικά, τροπικά κ.ἄ.).

β) τὰ **οὐσιαστικά**, πού σημαίνουν: @ οὐράνια σώματα (ἥλιος, σελήνη, γῆ), φυσικά φαινόμενα (ἄνεμος, ἀστραπή, βροντὴ, βροχή), γεωγραφικά στοιχεῖα (ἡπειρος, νησί, πέλαγος). @ ζῶα καὶ φυτὰ (ἄνθρωπος, ἵππος, λύκος, ὄρνιθα, μέλισσα, ψάρι κ.λπ., ἐλιά, ἔλατο, ἄνθος, σιτάρι). @ μέρη τοῦ σώματος τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ ζώου (κεφάλι, χέρι, πόδι, στόμα, μάτι, αὐτί, δόντι). @ ἐργαλεῖα παραγωγῆς (ἀλέτρι, μαχαίρι, σφυρί, τσεκούρι). @ ἀντικείμενα τῆς καθημερινῆς ζωῆς (σπίτι, στέγη, πόρτα, παράθυρο, κάθισμα, τραπέζι). @ εἶδη διατροφῆς (ψωμί, βούτυρο, ἄλας, κρέας, μέλι, κρασί). @ συγγενικά πρόσωπα (πατέρας, μητέρα, ἀδελφός, γιός, θυγατέρα, παππούς, γιαιά, θεῖος). ἐπαγγελματίες (μαραγκός, ράπτης, σιδερεᾶς, τσομπάνος).

γ) τὰ **ρήματα**, πού δείχνουν παραγωγικὰς ἢ ἄλλες δραστηριότητες τοῦ ἀνθρώπου, καταστάσεις κ.λπ. (ἐργάζομαι, ὀργώνω, σκάβω, μιλάω, σκέπτομαι, κάθομαι, κοιμᾶμαι).

δ) τὰ **ἐπίθετα**, πού σημαίνουν ιδιότητα, ποιότητα ἢ χαρακτηριστικά προσώπων, ζώων, ἀντικειμένων (ἄσπρος, μαῦρος, μικρός, μέγας, κοντός, ψηλός, ἔξυπνος, κουτός).

Τὸ Βασικὸ Λεξικολογικὸ Κεφάλαιο τῆς σύγχρονης ἐλληνικῆς γλώσσας προέρχεται κυρίως ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἐλληνική.

* Ἡ τέταρτη συνέχεια τῆς μελέτης τοῦ κ. Γ.Ν.Γ. μετ' ἐπίτ. «Σύγχρονη Ἑλληνικὴ Γλώσσα». Ἡ πρώτη δημοσιεύθηκε στὸ τεῦχος 109, ἡ δευτέρα στὸ 111 καὶ ἡ τρίτη στὸ 112.

Τὰ ὕφη τῶν διαφορῶν εἰδῶν τοῦ λόγου

Τὸ ὕφος τοῦ λόγου ἔχει σχέση μετὰ τὴν ἐπιλογή, τὴ σύνθεση καὶ τὴν ὀργάνωση τῶν καταλληλοτέρων ἐκφραστικῶν μέσων τῆς γλώσσας καὶ ἀποβλέπει στὴν πραγμάτωση τῆς ἐπιστημονικῆς, καλλιτεχνικῆς ἢ ἄλλης ἐπικοινωνίας μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Τὸ ὕφος τοῦ λόγου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν βαθμὸ καλλιτεργείας τῆς γλώσσας, μπορεῖ δὲ νὰ ἐκφράζει τὸ πνεῦμα μιᾶς ἱστορικῆς ἐποχῆς (νὰ χαρακτηρίζει γενικῶς τοὺς συγγραφεῖς τῆς δεδομένης περιόδου), εἶναι ὅμως ἰδιότητα προσωπική, δὲν μεταφέρεται ἀπὸ ἓνα συγγραφέα σὲ ἄλλον χωρὶς ἀρνητικὴς συνέπειες. (Ἀπὸ τὴν ἄποψη αὕτῃ τὸ ὕφος τοῦ λόγου συγγενεῖ μετὰ τὸ γλωσσικὸ αἶσθημα). Κάθε πεζογράφος, ποιητὴς ἢ θεατρικὸς συγγραφέας ἔχει τὸ δικό του ὕφος, ἀλλὰ καὶ κάθε εἶδος λόγου χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὸ προσιδιάζον σὲ αὐτὸ ὕφος.

Ἰδοὺ σὲ γενικὴς γραμμὲς τὰ ὕφη τοῦ λόγου: 1) τὸ **ἐπίσημο** ὕφος, 2) τὸ **ἐπιστημονικὸ** ὕφος, 3) τὸ **λογοτεχνικὸ** ὕφος, 4) τὸ **δημοσιογραφικὸ** ὕφος καὶ 5) τὸ **ὕφος τοῦ προφορικῶς λόγου** (τῆς καθημερινῆς ὁμιλίας).

Τὸ βασικὸ ὕλικὸ τοῦ γραπτοῦ καὶ τοῦ προφορικῶς λόγου ἀποτελεῖται ἀπὸ λέξεις, οἱ ὁποῖες πέραν τοῦ λεξιλογικοῦ περιεχομένου τοὺς (τῆς σημασίας) μπορεῖ νὰ ἔχουν καὶ συναισθηματικὴ φόρτιση.

Μέρη τοῦ λόγου	Συνώνυμες λέξεις		
	Οὐδέτερες	Συναισθηματικὲς	
		Θετικὰ	Ἀρνητικὰ
Οὐσιαστικὰ Ρήματα	πρόσωπο μιρίζει	προσωπάκι μοσχοβολάει	μοῦτρο βρωμάει

1. Στὸ **ἐπίσημο ὕφος** γράφονται τὸ Σύνταγμα καὶ οἱ Νόμοι τοῦ Κράτους, οἱ ἀποφάσεις τῆς Κυβερνήσεως, ἡ ἀλληλογραφία τῆς Πολιτείας. Οἱ συντάκτες τῶν κειμένων αὐτῶν ὀφείλουν νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν πλήρη σαφήνεια τοῦ λόγου, γι' αὐτὸ, **πρῶτον**, ἀπὸ τὴν ἄποψη τοῦ ὕφους χρησιμοποιοῦν λέξεις οὐδέτερες στὴν κυριολεξία τοὺς (καμμιά παραχώρηση στὸ συναισθηματικὸ λεξιλόγιο), ἐπίσης ἀποφεύγουν τοὺς νεολογισμοὺς: **δεύτερον**, ἀπὸ τὴν ἄποψη τῆς γραμματικῆς ἀξιοποιοῦν ὅλα τὰ καθιερωμένα μορφολογικὰ γνωρίσματα τῶν λέξεων: α) διατηροῦν τὴ συλλαβικὴ αὐξηση τῶν παρελθόντων χρόνων τῆς ὀριστικῆς τῶν ρημάτων, γιὰ νὰ κάνουν τὴ διάκρισή τους ἀπὸ τοὺς χρόνους τῆς προστακτικῆς: *ἐπότιζε-ἐπότισε, πότιζε-πότισε*. β) ἀποφεύγουν τὴ λαϊκιστικὴ κατὰληξη σὲ -όντουσαν: *ἐρχόταν* (ἑνας), *ἔρχονταν* (πολλοί), **ἐρχόντουσαν*. γ) ἀποφεύγουν τὸν ἀκρωτηριασμὸ κάποιων ὀνομάτων, λόγου χάριν, διὰ τῆς ἀπαλείψεως τοῦ τελικοῦ -ν, ἢ ὁποῖα (ἀπάλειψις) παραμορφώνει γραμματικὰ (μορφολογικὰ) τίς λέξεις αὐτὲς καὶ «ἐξουδετερώνει» τὸ γένος τους: τὸν *λαό*, **τὸ λαό*. **τρίτον**, γράφουν σύμφωνα μετὰ τὴν ἱστορικὰ παραδεδειγμένη φωνητικὴ ἐκφορὰ τῶν λέξεων: *δίσεκτος*, **δίσεχτος*, *συντακτικὸ*, **συνταχτικὸ*, *ἐνδέκατος*, **ἐντέκατος*. **τέταρτον**, ἀποφεύγουν λέξεις ἀμφισβητούμενης σημασίας: *γιατί* (*διὰτί*), **γιατί* (αιτιολογικὸ)· *πέμπτον*, χρησιμοποιοῦν τὰ ἐπίσημα ὀνόματα τῶν ἀνθρώπων *Ἀθανάσιος*, **Θανάσης*, *Ἀλέξανδρος*, **Ἀλέκος*... Τὸ ἐπίσημο ὕφος χρησιμοποιεῖ καὶ καθιερωμένους ἐκφράσεις: *δεσμὰ τοῦ ὕμεναίου*, *πεδίον τῆς μάχης*, *ἐλευθε-*

ρία συνειδήσεως, κατάθεση στεφάνων κ.λπ., χωρίς νά τις ἀλλοιώνῃ «ἐπὶ τὸ λαϊκώτερον». Ἡ σύνταξη τῶν ἐπισήμων κειμένων εἶναι συνθετική.

2. Τὸ **ἐπιστημονικὸ ὕφος** ἀποσκοπεῖ στὴν ὑπεύθυνη πληροφόρηση τοῦ κοινοῦ ἐπὶ θεωρητικῶν ἐρευνῶν καὶ ἄλλων πνευματικῶν δραστηριοτήτων, χρησιμοποιοῦν δὲ τὴν προσήκουσα ὀρολογία, οὐδέτερο λεξιλόγιο καὶ ἀφηρημένες ἔννοιες. Τὸ ἐπιστημονικὸ ὕφος ἀπὸ κάθε ἀποψη (λεξιλογίου, μορφολογίας, σύνταξης κ.λπ.) πλησιάζει πρὸς τὸ ἐπίσημο ὕφος, ἀλλὰ δὲν ταυτίζεται μὲ ἐκεῖνο εἶναι ὀλιγότερον αὐστηρό.

3. Τὸ **λογοτεχνικὸ ὕφος** χρησιμοποιοῦν ὅλο τὸν πλοῦτο τῆς παλλαϊκῆς γλώσσας (στὸν ἐσωτερικὸ μονόλογο τοῦ συγγραφέα, στοὺς διαλογισμούς του, στὶς περιγραφές), ἀλλὰ καὶ λέξεις ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἀπὸ τὶς σύγχρονες διαλέκτους, τὶς κοινωνικὲς ἢ ἐπαγγελματικὲς «ἀργαῶ» ἢ ἀπὸ ξένες γλώσσες (προκειμένου νὰ χαρακτηρίσῃ τοὺς ἥρωες τοῦ ἔργου ἢ νὰ δώσῃ τὴν εἰκόνα μιᾶς ἱστορικῆς ἐποχῆς ἢ ἐνὸς γεωγραφικοῦ χώρου). Ὁ λογοτέχνης «δικαιοῦται» νὰ πλουτίσῃ τὴν γλῶσσα, νὰ προτείνῃ νεολογισμούς. Τὰ λογοτεχνικὰ ἔργα ἐπιδροῦν πάνω στὸν ἀναγνώστη μὲ τὴν ἐπικοινωνιακὴ καὶ τὴν αἰσθητικὴ δύναμη τῆς γλώσσας (σχήματα λόγου κ.λπ.), μορφώνουν καὶ ψυχαγωγοῦν τὸν λαό.

4. Τὸ **δημοσιογραφικὸ ὕφος** χρησιμοποιοῦται ἀπὸ τὸν Τύπο, γιὰ νὰ φέρῃ εἰς γνῶσιν τοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ τὰ γεγονότα τῆς καθημερινῆς ζωῆς (πολιτικά, οἰκονομικά, πολιτιστικά-καλλιτεχνικά, φιλοσοφικά, παιδαγωγικά κ.ἄ.), προκειμένου νὰ ἐπηρεάσῃ τὸν κόσμον πρὸς τὴ μιὰ ἢ τὴν ἄλλη κατεύθυνση. Τὰ δημοσιογραφικὰ κείμενα περιέχουν λέξεις καὶ ἐκφράσεις κοινωνικο-πολιτικοῦ περιεχομένου, συναισθηματικὸ λεξιλόγιο, νεολογισμούς, ρητορικὲς ἐρωτήσεις, ἐπαναλήψεις, χαρακτηρίζονται κάποτε ἀπὸ ἀνορθόδοξη σύνταξη, χρησιμοποιοῦν ὅλα τὰ μέσα τῶν ἄλλων ὑφῶν.

5. Τὸ **ὕφος τοῦ προφορικοῦ λόγου** (τῆς καθημερινῆς ὁμιλίας) πραγματοποιεῖ λειτουργία ἀμέσου ἐπικοινωνίας, εἶναι ἀφρόντιστο, χωρίς προηγούμενη ἐπιλογὴ τοῦ γλωσσικοῦ ὕλικου, χρησιμοποιοῦν τὸν τόνο τῆς φράσης (καὶ τὸν παρατονισμό), τὴν παύση, τὴ μιμική, τὶς χειρονομίες, λαϊκὲς ἐκφράσεις (σὰν στὸ σπίτι σου, ἔχει χρυσὰ χέρια, πῆρε τὸ καπέλλο του καὶ ἔφυγε, χώνει παντοῦ τὴ μύτη του, νὰ χαρῆς τὰ μάτια σου κ.λπ.), ἐλλειπτικὲς προτάσεις, ἐπαναλήψεις, διάλογο κ.λπ.

Ἐνεργὸ καὶ παθητικὸ λεξιλόγιο

Τὸ **ἐνεργὸ λεξιλόγιο** ἀρχίζει ἀπὸ 300-400 λέξεις καὶ φτάνει ὡς τὶς 1500-2000, ἀναλόγως μὲ τὴν πνευματικὴ ἀνάπτυξη τοῦ συγκεκριμένου ἀτόμου, περιλαμβάνει δὲ λέξεις τοῦ προφορικοῦ, τοῦ δημοσιογραφικοῦ καὶ τοῦ λογοτεχνικοῦ λόγου, καθὼς καὶ ὀρισμένους ἐπιστημονικοὺς καὶ τεχνικοὺς ὅρους (ιατροφαρμακευτικὴ περίθαλψη, ὀγκολογία, ἐλικόπτερο, ἠλεκτρονικὸς ὑπολογιστής, προσγείωση κ.λπ.). Κατὰ τὴν ἐκμάθηση ξένων γλωσσῶν ἐνεργὸ λεξιλόγιο εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖο χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τὸν ἐνδιαφερόμενον αὐτομάτως, χωρίς πνευματικὴ προσπάθεια.

Τὸ **παθητικὸ λεξιλόγιο** περιλαμβάνει λέξεις, ποὺ ἔπαυσαν νὰ εἶναι ἀπαραίτητες γιὰ τὴν ἐπικοινωνία μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων (ἀρχαϊσμοί, ἱστορισμοί), καθὼς καὶ νεόπλαστες λέξεις, ποὺ δὲν ἔχουν μπεῖ ἀκόμη σὲ κοινὴ χρῆση. Στὴν περίπτωσιν τῶν ξένων γλωσσῶν γίνεται μὲν κατανοητὸ ἀπὸ τὸν ἐνδιαφερόμενον κατὰ τὴν ἀκρόαση ἢ τὴν ἀνάγνωσιν, χρησιμοποιεῖται δὲ ἀπ' αὐτὸν μὲ κάποια πνευματικὴ προσπάθεια.

Η ΦΡΑΣΕΟΛΟΓΙΑ

Φρασεολογία λέγεται: α) ὁ κλάδος τῆς Γλωσσολογίας, πού μελετάει τῖς σταθερές μονάδες τοῦ λόγου (αὐτὲς ἔχουν ὀλοκληρωμένη ὀνομαστικὴ ἀξία), β) τὸ σύνολο τῶν φρασεολογικῶν μονάδων: ἀδέσποτη σφαῖρα, ἀθάνατο νερό, ἀμελητέα ποσότης, ἐθνικὴ ὁμοψυχία, τὸ ἕτερον ἡμῖς, θανάσιμος κίνδυνος, θέτω ἐπὶ τάπητος, καισαρική τομή, μήνας τοῦ μέλιτος, οἶκος ἀνοχῆς, πεδῖον τῆς μάχης, ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ, πῦρ καὶ μανία, τελευταία κατοικία, τεχνικὴ ἐπανάσταση, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ (τάδε) κ.λπ.

Στὶς ἐκφράσεις ἀνήκουν καὶ τὰ κατὰ τὸν "Ὀμηρο «ἔπεα πτερόεντα» (δὲν κομίζει γλαῦκα εἰς Ἀθήνας, ὀλύμπια γαλήνη, σὺν Ἀθηνᾶ καὶ χεῖρα κίνει!), τὰ εὐαγγελικὰ ρητὰ (μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ), ἀποφθέγματα ἱστορικῶν προσώπων (πάταξον μὲν, ἀκουσον δέ!), ὀνόματα μυθολογικῶν ἡρώων (Ἡρακλῆς), ἄλλα στοιχεῖα ἀπὸ τῆς μυθολογίας (κλίνη τοῦ Προκρούστη, ἀχίλλειος πτέρνα, ἀπὸ τῆς Σκύλλα στὴ Χάρυβδη), χαρακτηρισμοὶ ἱστορικῶν προσώπων (ὁ Ἡρόδοτος εἶναι πατὴρ τῆς ἱστορίας), σύγχρονες λαϊκὲς παροιμίες (κάλλιο γαῖδουρόδε, παρὰ γαῖδουρογύρευε!), ἐπίσης λογοτεχνικὰ ἀποφθέγματα (Τάδε ἔφη Ζαρατούστρας) κ.λπ., κ.λπ.

Οἱ ἐκφράσεις χρησιμοποιοῦνται μὲ τὴν ἀρχικὴ τους μορφή, δὲν ἐκδημοτικίζονται, γιὰ νὰ γίνουν «κατανοητὲς» ἀπὸ τὸν λαό. (Ἀπὸ τηλεοπτικὸ κανάλι ἐλέχθη τὸ τραγελαφικόν: «Δὲν κουβαλάω κουκουβάγια στὴν Ἀθήνα»).

[Συνεχίζεται]

ΑΝΤΩΝΗΣ ΠΙΛΛΑΣ

Ὁ Δαίμων τοῦ Κακοῦ

Στὴν ὄχθη πού σταθήκαμε γιὰ λίγο
ἀπὸ τὸ φῶς ἀγκαλιασμένοι
θὰ σεργιανᾶ μι' ἀνάμνηση θλιμμένη.

Νιώθω τὸ φῶς λευκὸ φτερόν ἀγάπης,
πού πάει ψηλὰ πολὺ κι ἀράζει,
μὰ καὶ μαχαίρι πού αἷμα στάζει.

Ὁ κόσμος λάμπει τῆς ἀγάπης μου τὸ σῶμα,
ἄχρονων ἡλιων βέλη ὡς τὸ χτυποῦνε,
τοῦ πόνου ὅμως τῇ μνήμῃ δὲν τὴν σβηθοῦνε.

Καὶ πίσω ἀπ' τὸν ἀρράγητο ἀκούω καθρέφτη
τῆς ἡσυχίας καὶ τοῦ φωτός τὸ χαμογέλιο,
τοῦ ἀρχαίου πτερνιστῆ τὸ μαῦρο γέλιο.

A.N. ΖΟΥΜΠΟΣ

ἀ.μ. τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν

Διαφορὰ ἐπιστήμης καὶ φιλοσοφίας

Ἡ ἐπιστήμη εἶναι εἰδικὴ σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν καθολικότητα τῆς φιλοσοφίας.

Ἡ ἐπιστήμη ἐρευνᾷ ἓνα μέρος τοῦ ἐπιστητοῦ, ὅπως ἡ ἀστρονομία ἐρευνᾷ τὰ οὐράνια, ἡ βοτανικὴ τὰ φυτὰ κ.τ.λ., ἐνῶ ἡ φιλοσοφία ἐξετάζει τὸ σύνολο τῶν ὄντων καὶ τῶν φαινομένων. Ἐπομένως, ἀφοῦ ὁ κόσμος παρουσιάζεται σὰν ἐνιαῖο σύνολο τῶν ὄντων καὶ τῶν φαινομένων, γι' αὐτὸ πρέπει νὰ ὑπάρχει καὶ μιὰ ἐπιστήμη, ποὺ πρέπει νὰ λαμβάνει τὰ πορίσματα τῶν ἐπὶ μέρους ἐπιστημῶν καὶ νὰ προσπαθεῖ νὰ δημιουργήσῃ μιὰ ἐνιαία περὶ κόσμου καὶ περὶ βίου θεωρίαν ἀπαλλαγμένη ἀπὸ ἀντιφάσεις· ἡ ἔννοια λοιπὸν τῆς φιλοσοφίας ἔχει καθολικὸν χαρακτήρα, εἶναι δηλαδὴ κατὰ τὸν Πλάτωνα ὁ «*διαλεκτικὸς συνοπτικὸς*» (Πολ. 53)· ὁ Spenceer γράφει, ὅτι ἡ ἐπιστήμη εἶναι γνῶσις μερικῶς ἐνωμένη, ἐνῶ ἡ φιλοσοφία εἶναι γνῶσις ὁλοκληρωτικὰ ἐνωμένη· ὁ Bontoux ὀρίζει τὴν προσπάθειαν ἐρευνᾶς τῶν πραγμάτων ἀπὸ τὴν ἄποψιν τῆς καθολικότητος καὶ ὁ Abel Rey θεωρεῖ τὴν φιλοσοφικὴν ἔρευνα γενικώτερη ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην. Ὁ Γουλιέλμος Dilthey δέχεται τὴν φιλοσοφίαν σὰν σύλληψιν τῆς ἐνότητος τοῦ «εἶναι»· στίς διαφορὰς ἐμπειρίας καὶ στίς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς μας· τέλος ὁ Jaspers δέχεται ὅτι ἡ ἐπιστήμη ἀναφέρεται σὲ ὀρισμένα ἀντικείμενα, ἐνῶ ἡ φιλοσοφία πραγματεύεται περὶ τοῦ συνόλου τοῦ «εἶναι».

Ἀπὸ τὰ παραπάνω διακρίνουμε τὴ διαφορὰ ἐπιστήμης καὶ φιλοσοφίας κατὰ πλάτος, ἐνῶ κατὰ βάθος ἡ διαφορὰ βρίσκεται στὸ ὅτι ἡ ἐπιστήμη ἐξετάζει φαινόμενα, ἡ δὲ φιλοσοφία ἐρευνᾷ τὰ νοούμενα, δηλαδὴ ἐπιζητεῖ νὰ βρεῖ τὴν ἀληθεῖ οὐσίαν τῶν πραγμάτων, τὸ «ὄντως ὄν»· ἡ φυσικὴ π.χ. ἐξετάζει τοὺς νόμους τῶν φυσικῶν φαινομένων, ἡ χημεία τίς ιδιότητες τῶν ὑλικῶν σωμάτων, ἡ φιλοσοφία ἐξετάζει τὴν σύστασιν καὶ τὴ φύσιν τῆς ὕλης, ἡ ὁποία εἶναι ὁ φορέας τῶν χημικῶν καὶ φυσικῶν φαινομένων. Ἔτσι ἡ βιολογία ἐξετάζει τοὺς νόμους τῶν βιολογικῶν φαινομένων, ἡ γεωμετρία τὰ σχήματα τοῦ χώρου, ἡ ψυχολογία τὰ ψυχικὰ φαινόμενα, ἐνῶ ἡ φιλοσοφία τὴν οὐσίαν τῆς ζωῆς, τὴ φύσιν τοῦ χώρου, τὴν φύσιν τῆς ψυχῆς· ἡ ἔρμηνεία τῆς ἐπιστήμης γιὰ τὰ πράγματα δὲν μᾶς ἀποκαλύπτει τὸ ἐνδόμυχο τῶν πραγμάτων, δὲν μπορεῖ νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὸ νοητό· γιὰ ὅσα μπορεῖ νὰ βρεῖ ἡ γνῶσις, ἀρκεῖ ἡ ἐπιστήμη, ἡ φιλοσοφία ὅμως ὑπάρχει γιὰ ὅσα δὲν μπορεῖ νὰ συλλάβῃ ἡ γνῶσις. Ὁ Bergson χωρίζει τὴν φιλοσοφίαν ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην ἀπὸ τὴν ἄποψιν μεθόδων· ἡ ἐπιστήμη χρησιμοποιοῖ ἐμπειρικὴν μέθοδον ἐρεύνης, ἐνῶ ἡ φιλοσοφία τὴν ἐνόρασιν ἢ τὴν διαίσθησιν· ἡ ἐπιστήμη εἶναι πάντοτε γνῶσις σχετικὴ, δηλαδὴ γιὰ νὰ ἐρμηνεύσῃ κάτι καὶ νὰ τὸ συσχετίσῃ μὲ κάτι ἄλλο, τὸ συγκρίνει, τὸ ζυγίζει, τὸ μετρεῖ τὸ ταξινομεῖ· ἐνῶ ἡ διαίσθησις εἰσέρχεται στὰ πράγματα μὲ ἄμεσο συλλογισμό. Ὁ Jaspers δέχεται ὅτι ἡ φιλοσοφία σὲ καμμιὰ ἀποδεδειγμένη γνῶσις καταλήγει ὅπως ἡ ἐπιστήμη.

Ἡ ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια εἶναι μὲν καθολικὴ, ἀλλὰ σχετικὴ ὡς συνδεομένη μὲ τίς μεθόδους καὶ τίς ὑποθέσεις τῆς· ἡ φιλοσοφικὴ ἀλήθεια εἶναι ἀπόλυτος δι' ἐκείνον ὁ ὁποῖος τὴν ἔζησε στὴν ἱστορικὴν τῆς πραγματικότητά, ἀλλὰ δὲν εἶναι καθολικὴ στὴν ἐκφράσιν τῆς. Ἡ ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια εἶναι πολλαπλὴ κάτω ἀπὸ τίς ἱστορικὰς μορφάς, τίς ὁποῖες προσέλαβε.

Λευκό τὸ ἄλλογο. Ἀνάστημα τετράψηλο, ἐπιβλητικό, λυγρό. Ὑπερήφανος ὁ λαιμός του, σὰν νὰ γνῶριζε ποιὸς ὁ ἀναβάτης.

Ὁ ἀναβάτης. Ὁ αὐτοκράτορας Ἰωάννης Η΄ Παλαιολόγος. Ὁραῖος αὐτός, ἂν καὶ ἤδη σαρανταεπτὰ χρονῶν. Εὐγένεια ξεχυνόταν ἀπὸ τὸ πρόσωπό του, οἱ σκέψεις του ὅμως θολές, πικρές. Γιατὶ ὅλο καὶ χάνονταν οἱ ἐλπίδες του, φίδι σὰν νὰ τὶς κατάρωγε ὑπούλα.

Οἱ ἐλπίδες. Αὐτὲς φτερούγισαν. Αὐτὲς τὸν ξεσήκωσαν ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη. Καὶ ὅπως ὁ πατέρας του, ὁ Μανουὴλ Β΄ Παλαιολόγος, τράβηξε γιὰ τὴν Εὐρώπη. Προστασία ζητώντας.

Βοήθεια! Βοήθεια! Οἱ Τούρκοι προχωροῦν. Θηρία εἶναι! Ἀκαταμάχητα! Θὰ καταβροχθίσουν ἐμᾶς! Ἀλλὰ κι ἐσᾶς! Δὲν θ' ἀργήσουν!

Οἱ Τούρκοι. Προχωροῦσαν! Τείχη, φρούρια τὰ κατέτρωγαν! Κυρίαρχοι ἔμπαιναν στὶς πόλεις!

Νά! Ἡ Θεσσαλονίκη. Ἀδελφὸς τοῦ αὐτοκράτορα ὁ δεσπότης Θεσσαλονίκης. Καὶ τὴν πούλησε αὐτὸς τὴν πόλη στὴν Ἑνετία, γνῶριζε, τὸ ἔβλεπε, ἡ σειρὰ της εἶχε φθάσει, ἀδύνατο ἀπὸ τοὺς Τούρκους νὰ τὴν σώσει. Καὶ θὰ ἄφηνε ὁ Μουράτ, θὰ ἄφηναν οἱ Τούρκοι ἔναντι τόσο ἐμπορικό λιμμένα στὴν κατοχὴ τῶν Ἑνετῶν; Τὴν πολιόρκησαν (1430), τὴν κυρίευσαν ἔτσι αἰφνιδιαστικά, καὶ τὸν πληθυσμό, χωρὶς διάκριση, τὸν κατέσφαξαν, ὄχι λίγοι οἱ αἰχμάλωτοι, ἐνῶ ὁ Μουράτ μὲ ἑλαφρὰν καρδίαν προχώρησε στὴ Γενιτζά «ἐπὶ θήραν ζώων ἀγρίων».

Ἐξακολουθοῦσε ὁ πόλεμος μὲ τοὺς Τούρκους — βασιλεία τοῦ Μανουὴλ Β΄ Παλαιολόγου—, ὅταν ὁ Ἰωάννης ἀνέβηκε στὸ θρόνο (1425). Καὶ ἔσπευσε νὰ δεχθεῖ τοὺς ὅρους τοῦ Μουράτ Β΄. Βαρύτατοι οἱ ὅροι. Μὰ γιὰ τὴν εἰρήνη... τὴν εἰρήνη... Ὅφειλε ὁ αὐτοκράτορας: Νὰ παραδώσει τὶς θρακικὲς πόλεις στὴν Προποντίδα καὶ τὸν Εὐξείνιο Πόντο, πόλεις ποὺ τόσο ἐπιδέξια τὶς εἶχε ὁ πατέρας του, ὁ Μανουὴλ Β΄, μὲ τὴ σωστὴ του πολιτικὴ ἀποκτήσει. Νὰ

μὴν ἀνοικοδομήσει τὸ τεῖχος τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου. Καὶ ὀφείλε νὰ καταβάλλει φόρο ἐτήσιο: 300.000 ἄσπρα.

Ὅροι δυσβάστακτοι. «... Πῶς ὅμως νὰ μὴν τοὺς δεχθῶ; Τί νὰ «ἔκανα»; Ἔτσι εἶναι ποὺ «ἔχουμε εἰρήνη... ἄς τὴν ποῦμε εἰρήνη... ἄχ, ὁ κίνδυνος ἀπειλητικός... ἐπικείμενος! Καὶ οἱ ὑπὴκοοί μου ἐλπίζουν... σ' ἐμένα ἐλπίζουν... κι ἐγὼ τρέχω...».

Εἶχε ἐπωφεληθεῖ ὁ Ἰωάννης Η΄ ἀπ' αὐτὴν τὴν εἰρήνη, ἀκόμα στὴν ἀρχὴ τῆς αὐτοκρατορίας του. Καὶ τὰ τεῖχη εἶχε ἐπισκευάσει, καὶ στὴν Πελοπόννησο πῆγε (1427) τὶς διαφορὲς τῶν ἀδελφῶν του νὰ ἐξομαλύνει, ὁμόνοια, σύνεση ἔλειπαν ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς του, πάντα ἐρίζοντες αὐτοί. Καὶ μερικὲς πόλεις κατέλαβε τῆς Πελοποννήσου, ποὺ τὶς κατεῖχαν οἱ Φράγκοι.

Πόση ἡ ἔκταση τῆς Αὐτοκρατορίας μὲ τὴν ἀνάρρηση τοῦ Ἰωάννη Η΄; Ἡ Κωνσταντινούπολη καὶ οἱ γύρω ἀπ' αὐτὴν κοινὲς περιοχές. Καὶ μερικὲς ἀκόμα σκόρπιες πόλεις τῆς Θράκης. Ἡ Πελοπόννησος; Στὴν ἐξουσία τῶν ἀδελφῶν του. Μικρά, ἀνεξάρτητα πριγκιπάτα. Αὐτὴ ἡ περιοχὴ τῆς Αὐτοκρατορίας. Τὴν ἀπέραντη προτερინὴ τῆς ἔκτασης τὴν εἶχαν καταφάγει οἱ Τούρκοι.

Προχωροῦσε λοιπὸν στὸ ἄλλογό του ὁ Ἰωάννης Η΄ Παλαιολόγος. Καὶ ὅσο πλησίαζε πρὸς τὴν Φλωρεντία, τόσο τὸν βασάνιζαν οἱ σκέψεις, καὶ πῶς νὰ χαρεῖ τὴ διαδρομὴ; «... νὰ μπορούσα, νὰ μοῦ γινόταν δυνατό, αὐτὴν τουλάχιστο, αὐτὴν τὴ μικρὴ ἔκταση τῆς Αὐτοκρατορίας, αὐτὴν νὰ κρατήσω... Νὰ τὴν σώσω, ὥσπου ἐρθεῖ ἡ βοήθεια...».

Ἔτος 1437, ὅταν ὁ Ἰωάννης Η΄ ἀποφάσισε νὰ φύγει, νὰ τραβήξει πρὸς τὴ Δύση· ὁ πάπας, ὁ Εὐγένιος Δ΄, εἶχε ὑποσχεθεῖ νὰ βοηθήσει. «... Κι ἐγὼ; Τί εἶχα ὑποσχεθεῖ; Τὰ ἅγια τῶν ἁγίων νὰ τοῦ παραδῶσω, τὴν ἔνωση τῶν Ἐκκλησιῶν. Μά, ἂν δὲν γίνει ἡ ἔνωση αὐτὴ... ἂν δὲν γίνει..., σβήνει ἡ ζωὴ τῆς Αὐτοκρατορίας! Καὶ μὲ τὴν ἔνωση, ἡ Σταυροφορία τῶν Δυτικῶν κατὰ τῶν Τούρκων. Ἡ ἔνωση..., ἂν δὲν γίνει, σβήνει, χάνεται ἡ Αὐτοκρατορία...».

Ξετινάχθηκε στο ἄλογό του ὁ αὐτοκράτορας τώρα, ἐνῶ προχωροῦσε: «... Ὑψιστε! Τί ξεστόμισα; Ὑψιστε!..».

Ὁ πάπας Εὐγένιος Δ΄ ἔστειλε τὰ πρεπούμενα πλοῖα καὶ ἔτσι εἶναι πού ἀποβιβάσθηκε ὁ αὐτοκράτορας, καὶ ὁ πατριάρχης Ἰωσήφ, καὶ ἄλλοι κληρικοὶ καὶ θεράποντες καὶ στρατιῶτες καὶ τράβηξαν πρὸς τὴ Δύση.

Ὁ Μουράτ Β΄ καὶ βέβαια τὸ εἶχε ἀντιληφθεῖ, ὅχι γιὰ ἐκκλησίαν - ἄστικους καὶ μόνο λόγους— ἔφευγε ὁ αὐτοκράτορας, ὅπως τὸν βεβαίωσε. Μὰ δὲν ἔφερε ἀντίρρηση. Καὶ ἀπέπλευσε ὁ Ἰωάννης. Στὴν Κωνσταντινούπολιν ἄφησε τὸν ἀδελφό του Κωνσταντῖνο γιὰ τὴ διαχείριση τῆς ἐξουσίας.

Στις 3 Φεβρουαρίου 1438 ἔφθασε αὐτὴ ἡ μεγαλόπρεπη καὶ πολυάριθμη ἀκολουθία στὴν Ἑνετία. Τόσο ἐγκάρδια ἡ ὑποδοχή! Δὲν τὸ περίμενε ὁ αὐτοκράτορας. Χάρηκε. Ἐλπίδες ἔνιωσε, νὰ τὸν παρηγοροῦν.

Ἡ αὐτοκρατορικὴ τριήρης δὲν εἶχε καλὰ-καλὰ φθάσει στὴν προκυμαία τοῦ Ἀγίου Νικολάου, καὶ πλεούμενα πλῆθος ἔσπευσαν τόσα πολλὰ, ὥστε θάλασσα δὲν φαινόταν. Καὶ πλησίασαν στὴν αὐτοκρατορικὴ τριήρη ὁ δόγης καὶ τὸ συμβούλιό του, νὰ χαιρετίσουν τὸν ἐπίσημο ξένο.

Πορφυρὴ ἡ γαλέρα τοῦ δόγη, χρυσὰ λεοντάρια φτερωτὰ τὴ στόλιζαν. Πορφυρὰ καὶ τὰ δώδεκα πλοῖα, καὶ μὲ σημαῖες χρυσές, ὅπου ἐπέβαιναν οἱ Ἑνετοὶ πατρίκιοι, καὶ σάλπιγγες, καὶ μουσικὴ.

«Ἡ ὑποδοχὴ σ' αὐτὴν τὴ μεγάλη καὶ λαμπρὴ Ἑνετία θαυμάσια ἦταν. Ὅσοι εἶδαν αὐτὴν τὴν ὑποδοχὴ καὶ τὴν πόλιν, δὲν θὰ μπορέσουν ποτὲ νὰ περιγράψουν τὴν ὁμορφιά. Τὴ φιλοκαλία τῶν ἀνδρῶν, τὴν κοσμιότητα τῶν γυναικῶν, τὴν προθυμία τοῦ κόσμου, γιὰ νὰ χαιρετίσουν τὸν αὐτοκράτορα».

Ἀπὸ τὴ Μεγάλῃ Διώρυγᾳ ἡ πομπὴ προχώρησε πρὸς τὸν λιμένα Ριάλτο, ζητωκραυγές, μουσικὴ, χειροκροτήματα, σάλπιγγες, παντοῦ τὸ οἰκόσημο τῶν Παλαιολόγων μὲ τὸ οἰκόσημο τοῦ Ἀγίου Μάρκου συναδελφωμένο, καὶ ἔφθασε στὸ παλάτι τοῦ μαρκησίου ντὲ Φερράρ, ὅπου εἶχε ἐτοιμασθεῖ διαμέρισμα γιὰ τὸν αὐτοκράτορα.

Στὴ Φερράρα θὰ δεχόταν ὁ πάπας τοὺς ξένους στὸ παλάτι του, γιὰ τὶς προκαταρκτικὲς συζητήσεις τοῦ ζητήματος τῆς ἑνώσεως. Μὰ ξεφύτρωσε τὸ ζήτημα τοῦ ἀσπασμοῦ. Θὰ ἀσπασθοῦν οἱ ὀρθόδοξοι κληρικοὶ τὸ πόδι τοῦ πάπα; Ὁ Πατριάρχης Ἰωσήφ δὴλωσε κατηγορηματικά: Ὁχι!

Ὁχι!

Τέλος δέχθηκε ὁ πατριάρχης Ἰωσήφ νὰ βγεῖ ἀπὸ τὴ γόνδολα, καὶ ἔφιππος, ὅπως καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἱεράρχαι, καὶ μὲ συνοδεία καρδινάλιων καὶ ἐπισκόπων τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας ἔφθαναν στὸ παλάτι τοῦ πάπα. Ἀπέφυγαν τὸν ἀσπασμὸ τοῦ ποδιοῦ. Μ' αὐτὸ δὲν σημαίνει, ὅτι ἡ ὑποδοχὴ ἔγινε ὡς ἴσων πρὸς ἴσους.

Τὴν ἐπομένη, Κυριακὴ, μὲ τὴν ἄδεια τοῦ πάπα ἐτελέσθη ἡ θεία μυσταγωγία, ὅχι ὅμως σὲ ἐκκλησία, ἀλλὰ ὅπου ἔμενε ὁ πατριάρχης Ἰωσήφ. Ὡστόσο, παρόντες οἱ ἐπισημότατοι τῆς Φερράρας, ἀκόμα καὶ ὁ μαρκήσιος, καὶ ὅλοι μὲ εὐλάβεια ἔλαβαν τὸ ἀντίδωρο ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ πατριάρχου Ἰωσήφ.

Ὁ πάπας ἐπιθυμοῦσε ν' ἀρχίσουν οἱ συνδιαλέξεις γιὰ τὴν ἑνωσὴ τῶν Ἐκκλησιῶν. Μὲ τὴν δικαιολογία ὅτι ὁ πατριάρχης Ἰωσήφ ἀνήμερος ἦταν, δὲν ἦταν δυνατό ν' ἀρχίσουν ἀμέσως. Καὶ βρῆκε τὴν εὐκαιρία ὁ Ἰωάννης, μὲ τὴν ἀναβολὴ αὐτῇ, νὰ προσπαθῇ καὶ πάλιν νὰ πείσει τὸν ὀρθόδοξο κληρὸ, μὲ ἐπιχειρήματα πού τὰ νόμιζε ἀκαταμάχητα, νὰ δεχθοῦν τοὺς ὁρους τοῦ πάπα. Νὰ ὑπογράψουν. Ἔτσι μονάχα θὰ δοθεῖ βοήθεια. Ἔτσι μονάχα θὰ γίνῃ Σταυροφορία κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ δὲν θὰ καταβροχθίσουν αὐτοὶ τὸ ὅτι εἶχε ἀπομείνει ἀπὸ τὴν ἄλλοτε περιφανῇ καὶ παμμέγιστη Αὐτοκρατορία.

Ἀλλὰ καὶ μὲ τὸν πάπα ἄδραξε τὴν εὐκαιρία νὰ συζητήσῃ ὁ Ἰωάννης Η΄. Νὰ τοῦ ὑπενθυμίσει, ὅτι δὲν πρόκειται μόνο γιὰ τὴν Ἐκκλησιαστικὴ Σύνοδο. Ἀλλὰ καὶ γιὰ τὶς διαπραγματεύσεις γιὰ βοήθεια. Νὰ προσκληθοῦν στὴ Φερράρα οἱ ἡγεμόνες τῆς Ἰταλίας, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων χωρῶν τῆς Εὐρώπης, νὰ συμφωνηθεῖ ἡ Σταυροφορία.

Ὁ πάπας τοῦ ὑπενθύμισε, οἱ ἡγεμόνες τῆς Ἰταλίας ἀντιμάχονταν, ἐμφύλιος πό-

λεμος τοὺς χώριζε. "Ἐπρεπε νὰ περιμένει.

Μὰ καὶ ἄλλο ζήτημα ξεφύτρωσε. Ἡ διατροφή. Γλίσχρο τὸ σιτηρέσιο, πὺ παρὰ χωροῦσε ὁ πάπας στοὺς ξένους του. Ἀκόμα καὶ τοῦ αὐτοκράτορα, ἀκόμη καὶ τοῦ πατριάρχου. Ἦρθαν στὴν ἀνάγκη, κληρικοὶ καὶ μὴ, νὰ πουλοῦν ὅ,τι πολὺτιμο κατεῖχαν, γιὰ νὰ τραφοῦν. Ὁ Ἰωάννης τοὺς χάρισε τὰ ἐπιμανίκιά του, νὰ τὰ πουλήσουν, ἀλλὰ καὶ δικά του χρήματα τοὺς ἔδωσε. Μήπως ὁ πάπας ὀρισμένον σκοπὸ ἀκολουθοῦσε καὶ περιορίζε τὸ σιτηρέσιο; Ν' ἀναγκάσει τοὺς ἀνεπιθύμητους ξένους νὰ ὑπογράψουν τὰ τῆς Συνόδου, χωρὶς πολλὰ συζητήσεις, καὶ νὰ φύγουν, νὰ γλυτώσουν ἀπὸ τὴ στέρηση;

Ἀλλὰ καὶ ἄλλη ἀφορμὴ γιὰ δυσἀρεσκεία. Ὁ πατριάρχης Ἰωσήφ ζήτησε μιὰ ἐκκλησία, νὰ ἐκκλησιαζόνται οἱ ὀρθόδοξοι. Ἡ ἀπάντησις ἦταν, ἂν δοθεῖ μεγάλη ἐκκλησία, θὰ τὴν στερηθοῦν οἱ ντόπιοι ἐκκλησιαζόμενοι. Ἄν δοθεῖ μικρή, δὲν θὰ εἶναι ἀρκετὴ, νὰ περιλάβει τοὺς ὀρθοδόξους. Τέλος ἀνοιξαν οἱ πύλες τῆς μητροπόλεως τῆς Φερράρας. Ὁ θρόνος τοῦ πάπα ὑψηλότερος ὅλων, καὶ μὲ οὐρανὸ. Ὁ θρόνος τοῦ αὐτοκράτορα χωρὶς οὐρανὸ. Ὁ θρόνος τοῦ πατριάρχου Ἰωσήφ ἀκόμα χαμηλότερος. Στὶς ὀρισμένες θέσεις τοὺς καὶ οἱ λοιποὶ, κληρικοὶ καὶ μὴ. "Ἐτσι δυσἀρεσκεία ξεφύτρωσε ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀντιπαράταξι, ὑποδέσμετοι οἱ τῆς Ὀρθοδοξίας; "Ὅχι ἴσοι πρὸς ἴσους; Καὶ παράπονα καὶ πίκρα καὶ ὀρισμένα σκάνδαλα.

Διαβάστηκε τέλος τὸ διάταγμα γιὰ τὴν ἐναρξὴ τῆς Συνόδου. Ἐλάχιστοι, ὅσοι εἶχαν ἀπὸ τίς ξένες χώρες προσέλθει. Δόθηκε διορίσις τεσσάρων μηνῶν, γιὰ νὰ προσέλθουν: «... ὅστις βούλεται οὖν ἐλθέτω, ἕως τοῦ διωρισμένου καιροῦ καὶ ὅστις καταφρονήσῃ τὴν ἁγίαν Σύνοδον καὶ οὐδὲ ἔλθῃ ἐντὸς τοῦ διωρισμένου καιροῦ, ἵνα μὲν ὑπὸ κανόνα ἀφορισμοῦ, ἐὰν μὴ στερῇ ὅσα ποιήσῃ ἡ Σύνοδος αὕτη ἡ νενομοθετημένη».

Καὶ ἄλλη παράτασις δόθηκε ἄλλων δύο μηνῶν. Ἀλλὰ διαφορὰς μέγιστες μεταξὺ τοῦ πάπα καὶ ἄλλων πατέρων τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας. Πόλεμος - ὁ Ἐκατονταετής - μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας. Ὁ

βασιλεὺς τῆς Γαλλίας, ὁ Κάρολος Στ', πού ὑπέφερε ἀπὸ διαλείψεις τοῦ λογικοῦ, τώρα «Κάρολος Στ' ὁ Τρελλὸς» ἐπονομάζεται. Στὴν Ἰταλία οἱ αἰώνιες διαφορὰς καὶ συμπλοκὰς τῶν ἡγεμόνων καὶ ἡ Γερμανία διχασμένη ἀπὸ θρησκευτικὰς μεταρρυθμίσεις. Ἐτσι ἐλάχιστοι οἱ ἡγεμόνες ἢ ἀντιπρόσωποι ἡγεμόνων πού προσήλθαν στὴ Φερράρα. Καὶ τίποτα, κανένα σημάδι, γιὰ Σταυροφορία κατὰ τῶν Τούρκων.

Ὁ Ἰωάννης Η', γιὰ νὰ διασκεδάσει τὴ θλίψις του, «διεξήγαγεν ἐν κυνηγεσίᾳ τοὺς ἐξ αὐτοῦ μῆνας». Μὰ τὸ κυνήγι, ὅσο ἀγαπητὴ παιδιὰ καὶ ἂν ἦταν, δὲν τὸν βοηθοῦσε νὰ ἡρεμήσει, νὰ ξεχάσει γιὰ ποιοὺ σκοποῦ εἶχε ξεκινήσει ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη. Νὰ ξεχάσει ἐπίσης, ὅτι ἀγαπημένη σύζυγος τὸν περιέμενε. Ἡ Μαρία.

Ἦταν ἡ τρίτη σύζυγός του. Μόλις εἰκοσιτεσσάρων χρονῶν εἶχε παντρευτεῖ τὴν Ἄννα τῆς Ρωσίας, ἓνα κοριτσάκι ἑνδεκα χρονῶν. Τὴν ἄρπαξε ὅμως, τὴν τελευταία, μετὰ τέσσαρα χρόνια ὁ «μαῦρος θάνατος», πού εἶχε ἔρβει ἀπὸ τὰ βάθη τῆς Ρωσίας καὶ προχωρώντας ἔσπερνε τὸ χαμὸ στὰ γύρω τῆς Μεσογείου.

Δεύτερη σύζυγός του (1420) ἡ Ἰταλίδα Σοφία ντὲ Μονφερρά. Ὅχι μονάχα δὲν τὴν ἀγαποῦσε ὁ Ἰωάννης, ἀλλὰ τὴν ἀποστρεφόταν αὐτὴν τὴν ἄμοιρη Σοφία. Πάμπολλα τὰ προτερήματά της. Μὰ τόσο ἄσχημη!

Ἄσχημη; Ὅχι ὁλότελα. Κορμὶ κυπαρίσσι, μαλλιά κοκκινόξανθα, ὥς τὸ δάπεδο ἔφθαναν, ἂν τὰ ἄφηνε ἐλεύθερα, καὶ πανέμορφο στεφάνι, ὅταν στὸ κεφάλι της τὰ ἐπλεκε. Καὶ τορνευτὸς ὁ λαιμὸς της, χέρια, πόδια. Ἄσχημη ὅμως στὸ πρόσωπο ἡ Σοφία, πολὺ ἄσχημη.

Ἄχαρη ἡ συζυγικὴ ζωὴ τοῦ Ἰωάννη, μὰ δὲν ἦταν ἄχαρη καὶ τῆς Σοφίας;

Ὅταν λοιπὸν πέθανε ὁ αὐτοκράτορας Μανουὴλ Β', πῆρε ἡ Σοφία τὴ μεγάλη ἀπόφασι. Ἐνα πρῶι τάχα θὰ πῆγαινε μὲ τὴν ἀκολουθίαν της στὸν κῆπο τοῦ παλατιοῦ· μῆκε σὲ πλοῖο τῶν Γενοβέζων. Καὶ πέρασε στὸν Γαλατᾶ, ὅπου οἱ κάτοικοι - Γενοβέζοι - τὴν ὑποδέχθηκαν μὲ ἀγάπη καὶ σεβασμὸ. Κι ἔτσι εἶναι, πού ξαναβρέθηκε ἡ Σοφία στὴν πατρίδα της, ἡ μόνη πριγκίπισσα τῆς Δύσης, πού εἶχε ἀγαπήσει καὶ τὴ

χώρα καὶ τοὺς κατοίκους, ἡ μόνη πού παρακολουθοῦσε, ὡς θρησκευτικὴ τῆς πίστη, τὰ τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἐφυγε ἡ Σοφία πικραμένη, ἀπογοητευμένη.

Περιχαρῆς ὅμως ὁ Ἰωάννης. Μετὰ πολλὰς ἀναζητήσεις παντρεύτηκε τὴ Μαρία Κομνηνὴ ἀπὸ τὴν Τραπεζοῦντα. Τὸ ἑλληνικὸ αὐτὸ βασίλειο τῆς Τραπεζοῦντας, στὸ βάθος τῆς Μαύρης Θάλασσας, κάποια δόξα εἶχε ἀκόμα καὶ κάπως-κάπως εὐημεροῦσε. Ἦταν καὶ ἓνας πολιτικὸς δεσμὸς αὐτῇ ἡ ὡραία Μαρία. Ὀνομαστὲς δὲ γιὰ τὴν ὁμορφιά τους οἱ γυναῖκες τῆς Τραπεζοῦντας. Μὰ αὐτὴ ἡ πεντάμορφη! Ὅχι λίγοι Βυζαντινοὶ καὶ Βυζαντινὲς ἐπιθυμοῦσαν νὰ τὴν δοῦν καλὰ. Πολὺ καλὰ. Τὴν περίμεναν, νὰ βγεῖ ἀπὸ τὸ Παλάτι. Νὰ ἔρθει στὴν Ἁγία Σοφία. Νὰ βγεῖ ἀπὸ τὴν Ἁγία Σοφία. Νὰ βεβαιωθοῦν, ἂν μεταχειρίζεται ἡ ὄχι «ψιμύθιον». Νὰ παρακολουθήσουν πῶς ἀνεβαίνει στὸ ἄλογο, μὲ ἐπιδειξίότητα ἢ ὄχι. Πῶς ρίχνει πάνω τῆς ὁ ἐντεταλμένος τὸν ἐπενδύτη. Naί. Καὶ ἡ ἀγαπημένη σύζυγος στὴ σκέψη τοῦ αὐτοκράτορα.

Καὶ ἀτελείωτες οἱ συζητήσεις τῶν θεολόγων ἐδῶ, στὴ Φερράρα. Διαφωνοῦσαν οἱ δύο Ἐκκλησίες. Γιὰ τὴν προσθήκη ἢ ὄχι στὸ σύμβολο τῆς πίστεως, τῶν λέξεων «καὶ ἐκ τοῦ Ὑιοῦ». Γιὰ τὶς ποινὲς τοῦ Καθαρτηρίου, καὶ τὶς καταστάσεις τῶν ψυχῶν πρὸ τῆς Δευτέρας Παρουσίας. Γιὰ τὰ ἄζυμα. Καὶ πρὸ πάντων γιὰ τὴν κυριαρχία τοῦ Πάπα.

Καὶ συνεκροτήθη ἡ δεύτερη συνεδρίαση τῆς Συνόδου. Ἀντικρυστά, σὲ δύο βάθρα, ἔξ λατῖνοι θεολόγοι, ἔξ Ἑλλήνες, καὶ συζητοῦσαν αὐτὰ τὰ ζητήματα. Παρακολουθοῦσαν καὶ ἄλλοι κληρικοί.

Ἀλλὰ «ὁ μαῦρος θάνατος», ἡ πανώλης, ἔφθασε καὶ στὴ Φερράρα. Ἡ Σύνοδος θὰ ἐξακολουθοῦσε τὶς ἐργασίες τῆς στὴ Φλωρεντία.

Κι ἔτσι εἶναι, πού στὴ Φλωρεντία βρέθηκε ἔφιππος νὰ πορεύεται ὁ αὐτοκράτορας Ἰωάννης Η΄ Παλαιολόγος. Ἀκολουθοῦσε ὁ πάντα ἀνήμερος πατριάρχης Ἰωσήφ στὸ μουλάρι του καὶ οἱ ἄλλοι τῆς πολυάριθμης πομπῆς, πού εἶχαν ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη ξεκινήσει.

Ἡ Φλωρεντία, ἀρχὴ τώρα τῆς Ἄνοι-

ξης. Ἡ καλύτερὴ τῆς ἐποχῇ. Δὲν τὸ ἐβλεπε ὁ αὐτοκράτορας τὸ τοπίο. Δὲν τὸν συγκινοῦσε. Δὲν τὸ χαιρόταν. Μαῦρες οἱ σκέψεις του, καμμιά πρόοδος στὸ ζήτημα τῆς Σταυροφορίας. Εὐτυχῶς ὁ πατριάρχης Ἰωσήφ, ἐνῶ τόσες ἀντιρρήσεις εἶχε φέρει γιὰ τοὺς τύπους, τὴν ἰσοτιμία, συμφωνοῦσε μὲ τὸν Ἰωάννη. Naί! Ἡ ἔνωση τῶν Ἐκκλησιῶν! Δὲν ὑπῆρχε ἄλλος τρόπος, ἄλλη διέξοδος, γιὰ νὰ σωθεῖ ἡ χώρα.

Πικρὲς καὶ οἱ σκέψεις τῆς ἀκολουθίας. Ποῦ θὰ καταλήξει αὐτὴ ἡ Σύνοδος; Στὸ νὰ ὑπογράψουν; Νὰ ἀπαρνηθοῦν τὴν πίστη τους;

Χαρούμενο ὅμως τὸ τοπίο. Ὁμορφο. Πανέμορφο, ἡ πάντα πανέμορφη περιοχὴ τῆς Φλωρεντίας. Καταπράσινη. Καὶ λόφοι καταπράσινοι κάθε τόσο ὑψώνονταν, ὁ Ἄρνος ἔρρεε ἀνάμεσά τους, καὶ τὰ μέγαρα τῶν ἀρχόντων, παμμέγιστα κοσμήματα — ἅς ποῦμε — ριχμένα σὲ παμμέγιστο βελούδο, σὲ ὅλες τὶς ἀποχρώσεις τοῦ πράσινου.

Τὸ ἀεράκι ἔπαιζε μὲ τοῦ αὐτοκράτορα τὰ βοστρυχωτὰ μαλλιά, ἀνέμιζε τὰ δυό φτερά σ' ἐκεῖνο τὸ περίεργο κάλυμμα τῆς κεφαλῆς του. Ὅλα τ' ἄνθη τοῦ Θεοῦ στὴ γῆ. Ὅλα τ' ἄνθη τῆς Τέχνης κεντημένα στὸν μακρότατο ἐπενδύτη τοῦ αὐτοκράτορα.

Προχωροῦσε ἡ πομπή. Ὁ αὐτοκράτορας, ὁ ἀδελφὸς του Δημήτριος, κληρικοί, μοναχοί, θεράποντες, στρατιῶτες. Οἱ ντόπιοι πού συναντοῦσαν, ἄνθρωποι ἅπλοϊ, χωρικοί, εὐγενεῖς, ἡγεμόνες, τοὺς ζητωκραύγαζαν, καὶ ἐντυπωσίαζε τὸ χλωμό, εὐγενικὸ πρόσωπο τοῦ Ἰωάννη, πού μικρὸς μαῦρος πῶγων τὸ πλαισίωνε.

Προχωροῦσε ἡ πομπή. Τὸν αὐτοκράτορα τὸν ἀπασχολοῦσε ἡ σκέψη, πῶς θὰ πείσει τὸν μητροπολίτη Ἐφέσου, τὸν Μάρκο, νὰ ὑπογράψει. Ἀνένδοτος αὐτός! Καὶ ὅμως, ὀφείλε νὰ ὑπογράψει! Ὁφείλε! Ὁ μόνος τρόπος, γιὰ νὰ γίνεῖ ἡ κατὰ τῶν Τούρκων Σταυροφορία. Ἡ μόνη σωτηρία γιὰ τὸν τόπο!

Στὴ Φλωρεντία πιά (5 Ἰουλίου 1439) στὸ ἀνάκτορο πού ἔμενε ὁ Ἰωάννης, ἦρθαν οἱ κληρικοὶ πού τὸν συνόδευαν. Ἦρθαν γιὰ τὴν ὑπογραφή. Ὁ ὅρος γιὰ τὴν ἔνωση τῶν Ἐκκλησιῶν εἶχε γραφεῖ λατινικὰ στὴ

μιὰ μεριά τῆς μεμβράνης. Ἑλληνικά στὴν ἄλλη.

Πρῶτος ὑπέγραψε ὁ αὐτοκράτορας. Μετὰ ὅλοι οἱ ἄλλοι.

Ὅταν ὁ πάπας πληροφορήθηκε, ὅτι ἔλειπε ἡ ὑπογραφή τοῦ μητροπολίτη Ἐφέσου, τοῦ Μάρκου, δυσареστήθηκε. Καὶ εἶπε: «Ἐ! Τότε, δὲν κάναμε τίποτα!» Ἀλλὰ ἔλειπε καὶ ἡ ὑπογραφή τοῦ πατριάρχου Ἰωσήφ. Αὐτὸς εἶχε ἀποθάνει. Τὸν ἐκήδευσαν μὲ τιμές. Καὶ ἐτάφη στὴν ἐκκλησία τῆς «Σάντα Μαρία Νοβέλλα». Τί ἀπήχηση ποὺ ἔχουν οἱ λατινικὲς λέξεις, ὅταν ὁ Ἑλληνισμὸς εὐρίσκεται σὲ κῶμα;

Εἶχε προφθάσει —πρὸς μεγάλη εὐχαρίστηση τοῦ αὐτοκράτορα— νὰ δηλώσει: «... πάντα ἅτινα νοεῖ καὶ ἅτινα δογματίζει ἡ Ἐκκλησία τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης καὶ αὐτὸς ἐγὼ νοῶ καὶ ἐπὶ τούτοις ἐμὲ συμπειθόμενον ἀφιερώνω».

Δὲν ἐπέτυχε ὁ αὐτοκράτορας στὴ Σύνοδο τὰ ὅσα εἶχε ποθήσει. Θλιμμένος ἦταν. Πικραμένος. Τώρα θὰ ἔφευγαν, θὰ ἐπέστρεφαν οἱ Βυζαντινοὶ στὴν Κωνσταντινούπολη. Μετανοημένοι, ἐπειδὴ εἶχαν ὑπογράψει. Καὶ ἄρχισαν νὰ μισοῦν τὸν αὐτοκράτορα. Αὐτὸς! Αὐτὸς ὁ ὑπαίτιος! Αὐτὸς τοὺς εἶχε πείσει.

Ἐφευγαν. Καὶ καταριῶνταν τὴν Ἰταλία. Τοὺς Ἰταλοὺς. Τοὺς Ἑνετοὺς. Αὐτοί, οἱ Ἑνετοὶ δὲν εἶχαν κυριεύσει, λεηλατήσει τὴν Κωνσταντινούπολη καὶ κατασφάζει τοὺς κατοίκους, τότε, κατὰ τὴν Τέταρτη Σταυροφορία, ἔτος 1204; Τίνος εἶναι οἱ δύο θύρες τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Μάρκου; Καὶ ἡ τέθριππος ζεῦξις; Καὶ ἡ πάλα ντ' ὄρο; Καὶ τόσα —τόσα ἄλλα ἀριστουργήματα! Τῶν Βυζαντινῶν! Δικὰ τους! Τὰ ἔκλεψαν οἱ Ἑνετοί, τότε, στὴν ἄλωση. Οἱ Ἑνετοὶ ὑπαίτιοι γιὰ τὴν πώση τῆς Αὐτοκρατορίας! Αὐτοί! Οἱ ὑπουλοί!

— *Εἰς κόρακας! Εἰς κόρακας!*

— *Σφάχτην ἅς καταπίνωσιν!*

Ἐφευγαν λοιπὸν, ἐπέστρεφαν στὸν τόπο τους μετὰ ἀπὸ ἀπουσία, πού τριαντατρεῖς μῆνες κράτησε.

Τί ἔφερνε ὁ Ἰωάννης Η΄ Παλαιολόγος στὴ χώρα του; Τὴν ὑποδούλωση τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Τῆς Ὀρθοδοξίας.

Μὲ μεγάλη ψυχρότητα δέχθηκαν οἱ κά-

τοικοὶ τοὺς νεοφερμένους. Κάκιζαν, ἔβριζαν καὶ τὸν αὐτοκράτορα καὶ τοὺς συμβούλους καὶ ὁλόκληρὴ τὴν ἀκολουθία.

Γιατὶ ὑπέγραψαν; Τοὺς ἀνάγκασαν, τοὺς κακομεταχειρίστηκαν, τοὺς φυλάκισαν, γιὰ νὰ ὑπογράψουν; Ὅχι! Νὰ ἔκοβαν, ὄφειλαν, τὸ χέρι τους! Νὰ ξερρίζωναν τὴ γλῶσσα τους! Νὰ μὴν συμφωνοῦσαν!

Ὅργισμένοι οἱ πιστοί. Ἔθεσαν ὑπογραφή στὴ ληστρική —ὅπως τὴν ὀνόμαζαν— Σύνοδο τῆς Φλωρεντίας! Καὶ μισοῦσαν τὸν αὐτοκράτορα. Δὲν κατόρθωσε, παρὰ μιὰ βοήθεια τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης. Τριακόσιους μαχητές, δηλαδή, καὶ δυὸ γαλέρες.

Τώρα πατριάρχης ὀρίσθηκε ὁ Μητροφάνης Β΄. Σ' αὐτὸν ἀνέθεσε ὁ Ἰωάννης νὰ ἐφαρμόσει τὰ ὅσα εἶχαν συμφωνηθεῖ στὴ Σύνοδο τῆς Φλωρεντίας. Καὶ ξεσηκώθηκε ὁ λαός, ἀλλὰ καὶ οἱ πατριάρχες Ἀλεξανδρείας, Ἱεροσολύμων, Ἀντιοχείας. Ἀπειλοῦσαν, νὰ ἀφορίσουν τὸν αὐτοκράτορα.

Καὶ σὲ μεγάλη δυσκολία, σὲ ἀπορία βρισκόταν αὐτός, εἶχε χάσει καὶ τὴ Μαρία, τὴν γυναῖκα του, —ἀπέθανε στὴν ἀπουσία του. Ὁλομόναχος ἔνωθε, περίλυπος χωρὶς τὴν ἀκριβή, τὴ στοργικὴ τῆς παρουσία. Ἀμήχανος ἀποτάθηκε στὸν πάπα. Νὰ μὴν χρονοτριβήσει, νὰ ἀποστείλει τὰ συμφωνηθέντα. Νὰ σπεύσει! Νὰ πραγματοποιηθεῖ ἡ Σταυροφορία! Ὁ κίνδυνος ἄμεσος, θανάσιμος καὶ γι' αὐτοὺς τοὺς ἰδίους!

Ἀρχισε νὰ συνεννοεῖται καὶ μὲ τοὺς Οὐγγρους γιὰ κοινὴ ἐπίθεση κατὰ τῶν Τούρκων. Σύγχρονα «προσπαθοῦσε νὰ πείσει τὸν Μουράτ Β΄, ὅτι δὲν εἶχε τὸ παραμικρὸ ἐναντίον του».

Ὁ Μουράτ γνῶριζε πολὺ καλὰ τὰ γεγονότα, ἀλλὰ πολεμοῦσε καὶ λαοὺς γειτονικοὺς, καὶ στὴν Ἀσία φυλὲς τουρκικῆς. Εὐκαιρία λοιπὸν νὰ τοῦ ἐπιτευθεῖ ὁ Ἰωάννης, ὅπως τὸν παρότρυνε ὁ ἀδελφός του, ὁ Κωνσταντῖνος.

Ἄδικα. Δὲν τόλμησε ὁ αὐτοκράτορας. Καὶ πάλι ἀδρανῆς παρέμεινε, δὲν συνεμάχησε μὲ τὸν Οὐνιάδη. Οὐγγρος αὐτός, μέγας ἥρωας. Εἶχε ἀποφασίσει νὰ ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν Εὐρώπῃ τὸν κίνδυνον τῶν Τούρκων. Μὲ στρατὸ λοιπὸν ἀπὸ Οὐγ-

γρους, Βοημούς, Βλάχους ἀντιμετώπισε (1448) τὸν Μουράτ Β'. Εἶναι ἡ περίφημη μάχη τοῦ Κοσσυφοπεδίου. Πολυάριθμος ὁ στρατὸς τοῦ Μουράτ Β'. Ἀρχικὰ νικούσε ὁ Οὐνιάδης. Ἀλλὰ δὲν μπόρεσαν νὰ κρατήσουν οἱ Βλάχοι. Ἀρχισαν νὰ λιποτακτοῦν. Ἡ νίκη ἦταν τῶν Τούρκων.

Ὁ αὐτοκράτορας εἶδε τὸ λάθος του. Ὁφείλε νὰ βοηθήσει τὸν Οὐνιάδη. Δὲν θάρρεψε. Καὶ θεωροῦσε τώρα ὑπαίτιο τὸν ἐ-

αὐτό του γιὰ τὴν ἥττα.

Σίγουρη πιά ἡ καταστροφή, ἡ ἄλωση τῆς Κωνσταντινούπολης. Σὰν νὰ ἄκουγε τίς κραυγές τῶν νικητῶν, τῶν Τούρκων, τοὺς ἀλαλαγμούς, τὰ τούμπανα, σὰν νὰ ἐβλεπε τὰ ὑψωμένα, γυμνὰ γυαταγάνια, τὴν τρομάρα, τὴν ἀπόγνωση τῶν κατοίκων.

Δὲν μπόρεσε νὰ κρατήσῃ τὸν πόνο του.

Ὁ αὐτοκράτορας ἀπέθανε (1448).

Ἡ Αὐτοκρατορία ψυχορραγοῦσε.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΡΩΝΙΟΣ

Ἕνα ἄλλο ταξίδι

Μαλαματένια χρώματα
καὶ ξένες πολιτείες
μὲ πῆραν στὸ ταξίδι,
ποὺ γυρισμὸ δὲν ἔχει.
Καβάλα στὸν ἀφρὸ
καὶ στὰ ψηλὰ τὰ κύματα,
ποὺ ξεκινήσαν στὴν Αὐλίδα
ψάχνω νὰ βρῶ τὸν μίτο,
ν' ἀφεντέψει τῆς στρατάς
τὸ ξεκίνημα.

Μ' ἄλογο κούφιο, ἄρματωσιὰ καὶ πανοπλία
σὲ ματωμένα τοῦ Πριάμου
κατώφλια θὰ βρεθῶ·
κι' ἡ μάχη σὰν τελειώσει,
τὸ πλοῖο θὰ πάρω,
ὄχι γιὰ νὰ γυρίσω στὴν Ἰθάκη,
μιὰ καὶ οἱ Ἰθάκες πιά σημαίνουν
τοῦ ταξιδιοῦ τὸ τέρμα...

Ἀπάτητα λημέρια θὰ γυρέψω,
στὸ δρόμο θὰ σφουγγίσω, θὰ μαζέψω
κάθε σταγόνα, ποὺ στὸ μέτωπο κυλάει,

νερὸ νὰ γίνεῖ, γιὰ νὰ σβῆναι
τῆς περιπέτειας τὴν δίψα.
Τὶς ἀνοιχτές πληγές θὰ θρέψω
μὲ τὴν πράξη.
Ρυτίδες θὰ μ' ἀφήσουνε οἱ κάβοι
κι' οἱ ἥλιοι, ποὺ τὰ σύννεφα τοὺς παίρνουν·
τοὺς ρόζους μέσ' στὰ χέρια μου θὰ σφίξω
κι' αὐτοί, ποὺ τὴν καρδιά ἔχουν στερέψει,
τόσοι νὰ εἶναι καὶ νὰ μὴ χωρᾶνε ἄλλοι,
κι' ἡ νοσταλγία τόπο νὰ μὴ βρίσκει.

Πάντα στὸ πέλαγος θὰ γυροφέρνω,
σὲ μακρινὰ λιμάνια θ' ἀπαγγιάζω
καὶ μὲ τυχαῖες γνωριμίες θὰ γεμίζω
ὥρες νεκρῆς, ἀργόσχολες καὶ ἄδειες,
μέχρι νὰ γίνεῖ τὸ ταξίδι
πατρίδα, σπίτι μου καὶ μνήμα.
Καὶ τοῦ νησιοῦ οἱ πέτρινι οἱ μῶλοι
σὰν ἀνοιγμένη ἀγκαλιά
ἄς περιμένουν τὰ παιδιὰ,
ποὺ εἵχανε τὴν πλῶρη
πάντα στὸ γυρισμό.

ΝΙΚΟΛΑΣ, γλύπτης-χαράκτης

Είναι καλλιτεχνικό ψευδώνυμο του Νικολάου Παυλόπουλου. Γεννήθηκε το 1909 στο χωριό "Άγιος Γεώργιος του Πηλίου". Αποφοίτησε το 1935 από την "Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών" λαβών όλα τα έτήσια βραβεία γλυπτικής, καθώς και το γενικόν "Αβερύφειον". Παραλλήλως ήτο μαθητής του Παρθένη στην ζωγραφική. Από πολύ νωρίς ο Νικόλας έθεσε και έλυσε το καλλιτεχνικό του πρόβλημα ως προς την τεχντροπία που θα ακολουθούσε. Διάλεξε τον δρόμο που χάραξαν οί μεγάλοι "Έλληνες γλύπτες Φειδίας, Πραξιτέλης, "Αγοράκριτος, Χάρις, Σχολή Σικυώνος". Η άταλάντευτος αυτή πορεία του Νικόλα τον προστάτεψε από στείρους πειραματισμούς και ή έξοικονόμησις δυνάμεων του επέτρεψε να πάη μακρύτερα από άλλους συναδέλφους του.

Έπειδή γνώριζε ότι πολλά έλληνικά γλυπτά βρίσκονται στην "Ιταλία και ότι ή "Ιταλική γλυπτική αναγέννησις είναι έλληνική, φροντίζει να πάρη ύποτροφία της "Ιταλικής κυβερνήσεως και να μεταβή στη Ρώμη. Βρήκε τόν εκεί καθηγητή άπασχολημένο με την διδασκαλία τών φοιτητών. Περιμένοντας να τελειώση ό καθηγητής, έκανε το σκίτσο του. Τόσο έντυπωσιάστηκε ό καθηγητής από την ζωγραφική τελειότητα του Νικόλα, που του επέτρεψε έλεύθερη φοίτηση. "Αφού πήρε το πρώτο βραβείο, επέστρεψε στην "Ελλάδα με δίκαιη άπαίτηση έδρας διδασκαλίας. Για μικροπολιτικούς λόγους δέν του την έδωσαν.

Τό έργαστήριο του Νικόλα ήταν τό μέρος συγκεντρώσεως τών πνευματικών ανθρώπων. "Όλοι γνώριζαν την καταπληκτική του έργατικότητα. Ξεκινούσε την έργασία του με τό πρώτο φώς του ήλιου και συνέχιζε μέχρι άργά χωρίς την χρήσι του ηλεκτρικού φωτός χάρις στην φωτεινότητα του μαρμάρου. Συνήθιζε να έπεξεργάζεται τα δημιουργήματά του ό ίδιος προσωπικώς από άρχής μέχρι τέλους, δηλ. σκάλιζε ό ίδιος και όχι οί μαρμαρογλύπτες και έχυνε με τά χέρια του τόν χαλκό στους κλιβάνους του. Πολλοί σημερινοί τεχνίτες έμαθαν την Τέχνη από τόν Νικόλα. Κριτήριο για να προσλάβη βοηθό στο έργαστήριό του ήταν, ό βοηθός «να μñ έχη ρολόι».

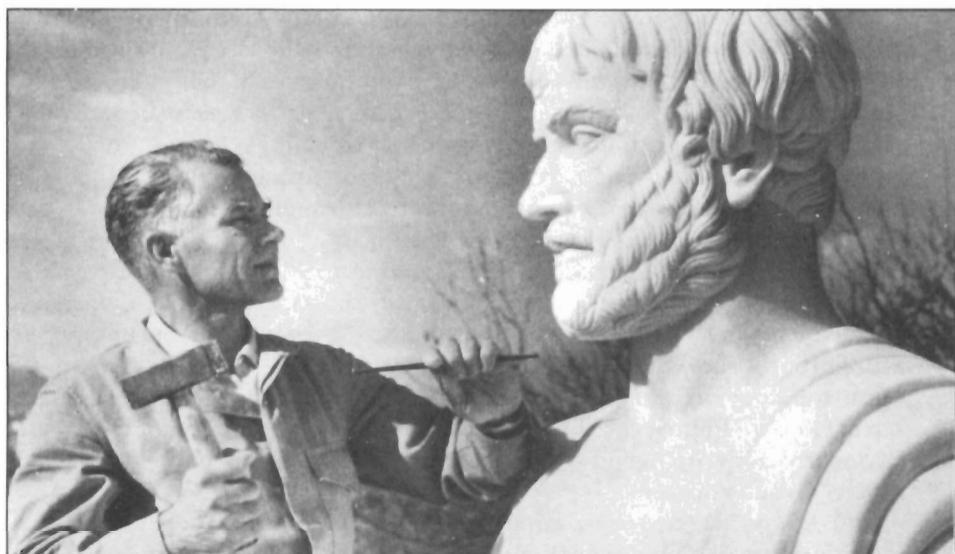
Η φυσική του εύγένεια και ή εύρυμάθειά του τόν είχαν κάνει πολύτιμο φίλο στους συνεργάτες του «Δαυλού». Γνώριζε όλα τά κείμενα του «Δαυλού» και όταν κάτι ήθελα και δέν μπορούσα να ψάχνω, δέν χρειαζόταν παρὰ να του τηλεφωνήσω. Συνήθιζε να διηγείται εύθυμες ίστορίες· προς τό τέλος της ζωής του ως νοσηλευόμενος σέ νοσοκομείο έμψύχωνε τούς άλλους συνασθενείς και τούς διασκεδάζε με ανέκδοτα από την μακρόχρονη θητεία του στόν καλλιτεχνικό κόσμο. Γνώριζα, ότι νοσηλεύεται ό Νικόλας από τά τρανταχτά γέλια που άκουγα από τόν θάλαμο, και άς ήταν κλειστή ή πόρτα. "Ο θάνατος του Νικόλα ήταν αίφνιδιος. Τά μάτια του έκλεισε ό χειρουργός (αναγνώστης-συνδρομητής έπίσης του «Δαυλού») κ. Δημήτρης Παπαδημητρίου, ό όποιος στο έφημερείο μου είπε: «"Όπως όταν ήταν στη ζωή, τά μάτια του ήταν γαλάζια, εύθυμα και ζωηρά, έτσι άκριβώς ήταν και μετά τόν θάνατό του».

Παιδιά δικά του ό Νικόλας δέν απέκτησε· ως παιδιά του θεωρούσε τά άμέτρητα άγάλαμα που έσπειρε στην "Αγία "Ελληνική Γή κτηθέντα και έπεξεργασμένα από την "Αγία "Ελληνική Γή.

"Εχω την άκράδαντο πεποίθηση ότι ό Γλύπτης τώρα εύρίσκεται στόν κόσμο τών "Ιδεών, όπως τόν περιέγραψε ό Πλάτων. "Ακολουθεί στην πομπή τών θεών τόν Δαίδαλο, τόν μεγάλο τεχνίτη που τόν θαύμαζε, όταν ήταν μαζί μας.

ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ: Δεδομένου ὅτι μέχρι τὴν τελευταία του στιγμή δημιουργοῦσε, δὲν ὑπάρχει δημοσίευμα μὲ πλήρη ἀπαρίθμηση τοῦ ἔργου του. Ἄφηνε τὴν σμίλη μόνο, γιὰ νὰ πιάσει τὸ ὄπλο, ἂν «λύκοι ἀπειλοῦσαν τὸν Ἱερὸ Τόπο». Συμμετέσχε σὲ ὅλους τοὺς ἀγῶνες καὶ τὴν Ἀντίσταση μὲ τιμητικές διακρίσεις. Ἡ Τέχνη του τὸν ἐπέβαλε σὲ ἐχθροὺς καὶ φίλους. Ἦταν προγραμμαμένος ἀπὸ τοὺς Κομμουνιστές, ὅμως ὁ μετακατοχικὸς «Ριζοσπάστης» κυκλοφοροῦσε μὲ χαρὰ καὶ τὸ Νικόλα γιὰ προμετωπίδα.

Βραβεῖα: 1) Ἀβερῶφειο, 2) Διεθνὲς βραβεῖο στὸ Jalon 1972, Grand Palais Παρίσι, 3) Ἀργυρὸ βραβεῖο τῆς Societ  des Artistes Francais 1973.

Ὁ γλύπτης Νικόλας ἐνῶ φιλοτεχνεῖ τὸν ἀνδριάντα τοῦ Ἀριστοτέλη σὲ ὑπερφυσικὸ μέγεθος, ποὺ στήθηκε στὴν πατρίδα τοῦ μεγάλου φιλοσόφου Στάγειρα τῆς Χαλκιδικῆς. Ὁ Νικόλας ἀγάπησε μὲ πάθος τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν ὑπηρετήσε μὲ τὴν τέχνη του ὄχι μόνο ἐπιλέγοντας ἀποκλειστικῶς ἑλληνικὰ γλυπτικὰ θέματα, ἀλλὰ κυρίως τηρῶντας αὐστηρῶς τὴν ἑλληνικὴ κλασσικὴ τεχνοτροπία καὶ ἀπορρίπτοντας τὰ «μοντέρνα» καλλιτεχνικὰ ρεύματα τοῦ παραλόγου.

Ἀνδριάντες: Περίπου τρία μέτρα ὕψος ἢ καὶ περισσότερο ὁ Ἀριστοτέλης του, Στάγειρα Χαλκιδικῆς. Βενιζέλος, Νεάπολι Κρήτης. Θεμιστοκλῆς, χαλκὸς ὕψος 4,35μ., Πειραιᾶς. Σταϊκόπουλος, Παλαμήδι Ναύπλιο. Ἀνδρουῖτσος, Πρέβεζα. Ἀνεμογιάννης, Ναύπακτος. Χρυσόστομος, Δῆμος Βύρωνος. Κων. Παλαιολόγος Ἐθνικὸ Ἱστορικὸ Μουσεῖο. Πατριάρχης Κύριλλος, Ὁρεστειάδα. Παπανικολῆς, Ναύπλιο. Γεώργιος Α΄, Ἱστορικὸ Μουσεῖο. Παπαδιαμάντης, Βόλος. Κωλέτης, Διοικητήριο Ἰωαννίνων.

Προτομές: Ἄνω τῶν 40.

Ἡρώα: Ἐννέα.

Ἀγάλματα σὲ πάρκα: Ἄνω τῶν δέκα.

Διάφορα: Πολλὰ ἀνάγλυφα καὶ χαρακτηριστικά.

Ἐκθέσεις: Πολλὲς συμμετοχὲς καὶ ἀτομικὲς ἀπὸ τὸ 1932.

Κλεάνθης Σταθόπουλος

‘Ο «Κρατύλος» καὶ ὁ ... «στοῦμπος»

«... καὶ τὸ λέγειν μιά τις τῶν πράξεων ἐστίν».

(Πλάτων «Κρατύλος», 387b)

Κάποιος φίλος κάποτε με ὀνόμασε «Στοῦμπο». Δὲν ἤξερα τὴ λέξη κι ὥς νὰ συμβουλευτῶ τὰ λεξικά μου καὶ νὰ τὴ μάθω ἐτυμολογικά, τὴν ἔλεγα καὶ τὴν ξανάλεγα μέσα μου, γιὰ νὰ μὴν τὴν ξεχάσω. Καθὼς δὲ εἰπώθηκε σὲ στιγμὲς ἐκνευρισμοῦ, ἤμουν σίγουρη πὼς ἦταν λέξη ὑβριστική. Τέλος τὴ βρῆκα στὰ λεξικά τῆς νεώτερης ἐλληνικῆς γλωσσολογίας σὲ δυὸ ὀνομασίες: «Στοῦμπος· Ἴον “κόπανος”· συνήθως ξύλινος καὶ 2ον “μέγας λίθος” (“θὰ σοῦ ρίξω κανένα στοῦμπο”))».

Ὡστόσο τὸ ἀσήμαντο αὐτὸ περιστατικὸ μ’ ἔφερε κοντὰ στὸν «Κρατύλο» τοῦ Πλάτωνα, τὸν μόνον διάλογο γλωσσολογίας καὶ γλωσσοφιλοσοφίας ποὺ ἔγραψε, καὶ τὸν ἀφιερώνει στὸν πρῶτο του δάσκαλο, τὸν Κρατύλο. Στὸ διάλογο παίρνουν μέρος ὁ Σωκράτης, ὁ Κρατύλος καὶ ὁ Ἑρμογένης, μὲ θέμα τὸ ἂν ὑπάρχει ἢ πρέπει νὰ ὑπάρχει «φυσικὴ ὀρθότητα», σχέση δηλαδὴ τῆς λέξεως τοῦ ὀνόματος (σημαῖνον) μὲ τὸ ὑποκείμενο ἢ τὸ ἀντικείμενο, ποὺ ἀντιπροσωπεύει (σημαινόμενον).

Ὁ Κρατύλος, ἀρχιερέας τῆς ἡρακλειτικῆς φιλοσοφίας, ὑποστηρίζει ὅτι τὰ αἰσθητὰ πράγματα, καθὼς διέπονται ἀπὸ τὸ νόμο τῆς ροϊκότητος, δὲν μποροῦν ν’ ἀποτελέσουν ἀντικείμενο «γνώσεως». Καὶ τοῦτο, γιατί δὲν εἶναι «φύσει πεφυκυῖα», κατασκευάσματα δηλαδὴ κατὰ συνθήκην, ἀλλὰ ἔχουν «φυσικὴν ὀρθότητα», βγαίνουν, θέλει νὰ πεῖ, μέσα ἀπὸ τὴ φύση τοῦ πράγματος, ἔχουν αἰτιώδη σχέση μ’ αὐτό. Ὁ ἄλλος συνομιλητὴς του, ὁ Ἑρμογένης, ἰσχυρίζεται ὅτι «κανεὶς δὲν μᾶς ἐμποδίζει νὰ δώσουμε ὁτιδήποτε ὄνομα σ’ ἓνα πρᾶγμα ἢ σ’ ἓνα πρόσωπο, καὶ θὰ ἔμενε τ’ ὄνομά του».

Ὁ Σωκράτης, ποὺ τοὺς παρακολουθεῖ, ἀφοῦ τοὺς χλευάσει, λέγοντάς τους πὼς ὅλα ὅσα συζήτησαν» δὲν ἦταν τῶν πενήντα δραχμῶν, ἀλλὰ τῆς μιᾶς δραχμῆς καὶ μόνο», παίρνει τὴ συζήτηση ἀπάνω του κι ἀρχίζει, ὅπως πάντα, νὰ ἐρευνᾷ τὸ θέμα ὅχι μονάχα ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς σχέσης τοῦ ὀνόματος μὲ τὸ πρόσωπο ἢ τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ καὶ τῆς σχέσης τῶν γραμμάτων ποὺ ἀπαρτίζουν τὶς συλλαβὲς καὶ οἱ συλλαβὲς τὶς λέξεις, γιὰ νὰ καθορίσουν τὰ ὀνόματα καὶ τὰ ρήματα. Φέρνει μάλιστα παράδειγμα τὸ γράμμα «ρῶ», ποὺ ἀποδίδει τὴν κίνηση: «ρέω», «κρούω», «θραύω», «θρύπτω», ἢ τὸ «σωφροσύνη», ποὺ σημαίνει «σωτηρία τῆς φρόνησης» κ.λπ.

Πρόθεσή μου ὥστόσο δὲν εἶναι νὰ δώσω τὸν «Κρατύλο» σ’ ὅλη τὴν ἔκτασή του, ἐνδιαφέρομαι μόνο νὰ ἐπισημάνω τὴν κεντρικὴ τοῦ διαλόγου ἐννοια, κι αὕτὴ εἶναι, ὅτι τὰ ὀνόματα ποὺ δίνουμε στὰ πρόσωπα ἢ τὰ πράγματα πρέπει νὰ ἔχουν «φυσικὴν ὀρθότητα», ἀπόλυτη δηλαδὴ σχέση μὲ τὸ πρόσωπο ἢ τὸ ἀντικείμενο ποὺ θέλουν νὰ χαρακτηρίσουν. Ἐντοπίζοντας τώρα τὸ θέμα, ἔρχομαι νὰ συμπεράνω, ὅτι ὁ φίλος μου, ὁρθῶς με ὀνόμασε «στοῦμπο», γιατί, ἂν δὲν ἤμουν πρᾶγματι «στοῦμπος», δὲν θὰ τὸν διάλεγα φίλο καὶ μάλιστα ἀγαπητόν.

Οὐράνα Διοματάρη

Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

ΠΑΝΟΣ ΤΣΙΝΑΣ, Ἀρδηττός

Ὁ Πᾶνος Τσίνας δὲν ἀνήκει στὴν κατηγορία αὐτῶν ποὺ χάνονται μέσα στὴν πολυπλοκότητα τῶν καταστάσεων καὶ φαινομένων, ποὺ βλέπουν τὶς πρόσκαιρες μονάχα μορφές, ποὺ ἔρχονται καὶ φεύγουν. Ἡ ἀφαιρετικὴ ἱκανότητά του τὸν βοηθεῖ νὰ βλέπῃ ὅ,τι συμβαίνει καὶ συνέβαινε κι ὅ,τι αἰώνια θὰ γίνεται ἀδιακόπως. Ὁ συγγραφέας, λοιπόν, τοῦ «Ἀρδηττοῦ» καὶ πίσω ἀπ' τὸ πλῆθος τῶν ἐκάστοτε ἰδεολογιῶν, πολιτισμῶν καὶ πολιτευμάτων δὲν βλέπει παρὰ δυὸ μονάχα ἰδεολογίες, ποὺ οὐσιαστικά εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ καὶ «ποὺ ἀπηχοῦν καὶ τῆς Εὐρώπης. Οἱ Ἕλληνες εἶναι οἱ κατ' ἐξοχὴν, ἂν ὅχι οἱ μόνοι φορεῖς τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἰδεολογίας, ὡς ἐπίσης καὶ οἱ κατ' ἐξοχὴν δημιουργοὶ τῆς προσωπικότητος τῆς Εὐρώπης ἀλλὰ καὶ τῆς Ἀμερικῆς...» (σελ. 33).

Οἱ ἰδεολογίες αὐτές, κατὰ τὸν συγγραφέα, γεννήθηκαν κι ἀναπτύχθηκαν πέριξ τῆς Μεσογείου στὰ παμπάλαια ἔτη· ἡ δευτέρη μάλιστα, ἡ ἀσιατικὴ, ἀποτελεῖ προῖον κλοπῆς, παρερμηνείας καὶ παραχαράξης τῶν ἑλληνικῶν ἰδεῶν καὶ ἐπιστημῶν, ποὺ δημιούργησαν τὰ ἐξουσιαστικὰ ἱερατεῖα τῶν Ἀσιανῶν, ποὺ ἐνδιέφεροντο καὶ ἐνδιαφέρονται ζωτικὰ γιὰ τὰ ὑλικά ἀγαθὰ καὶ τὴ δύναμη. Οἱ ἄνθρωποι, λοιπόν, αὐτοὶ, καὶ μὲ τὴ βοήθεια τῆς ἄλογης μάζας, στράφηκαν ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων, τῶν δημιουργῶν τοῦ πολιτισμοῦ, κι ἀφοῦ ἐκλεψαν ἓνα σύνολο ἐπιστημονικῶν γνώσεων καὶ κατακτήσεων δημιούργησαν τὸν κόσμον αὐτὸ τῆς Ἀσίας, τὸν ἐξ-ουσιαστικὸν κόσμον.

«Γιὰ τὸν πατέρα τῆς Ἱστορίας Ἡρόδοτο ὅλη ἡ Ἱστορία συνοψίζεται στὴ διαρκῶς ἀνανεούμενη πάλη τῆς Εὐρώπης μὲ τὴν Ἀσίαν, μὲ δυὸ λόγια, στὸ ὑπέρτατο καθήκον τοῦ Ἕλληνος νὰ μὴν ἀφεθῇ νὰ τὸν καταβροχθίσουν οἱ βάρβαροι. ...Γιατί ὁ ὀξυδερκὴς καὶ προφητικὸς Ἡρόδοτος καθορίζει εἰδικὰ αὐτό, ποὺ ἰσχύει καὶ σήμερον, ὅτι δηλαδὴ ὁ βάρβαρος εἶναι κατ' οὐσίαν μυστικιστὴς, ὁ Ἕλλην εἶναι κατ' οὐσίαν λογικὸς» (Ἰωάννης Ρισπέν, «Ἑλλ. Μυθολογία», εἰσαγωγή).

Ὅ,τι, λοιπόν, χαρακτηρίζει τοὺς Ἀσιανοὺς καὶ τοὺς βαρβάρους ἐν γένει εἶναι ὁ μυστικισμὸς κι ἡ κλίση τοὺς πρὸς τὴν ἄλογη πίστη, ὅπως κι ὁ πρωτογονισμὸς μ' ὅλα τὰ

Σάτυροι Ἰχνευτὲς

Μὲ τὴν ψυχὴ στὰ δόντια καὶ μὲ τὸ κάθετο τεῖχος νὰ μ' ἀποκόβει ἀπ' ὅλα καὶ νὰ μὲ φυλάει «ἀπὸ πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν» τὴν ἄραζα κάποτε στὸ πάνω διάζωμα τοῦ Ἡρώδειου, περιμένοντας τὸ ὥραϊο νὰ συμβεῖ. Κάποτε. Γιατὶ τώρα ὁ Νουρέγιεφ χόρεψε μὲ πολλὴ χάρη τὸ «Μαέστρο» καὶ ἦταν, λέει, κομψότατος! Ὑψιστε Θεέ!!! Ροῦντυ, ἀγόρι μου, παιδί μου ἀχτένιστο, κακομαθημένο, γιατί νὰ μοῦ τὸ κάνεις ἐμένα αὐτό; Νὰ μοῦ χαλάσεις, βρὲ ἀχάριστε, τὸν «Κουρσάρο» μου κι ἐκεῖνον τὸν ἄγριο, ξανθὸ νέο τάταρο, ποὺ γιὰ χάρη του σεληνιαστήκα καὶ δυὸ καὶ τρεῖς καὶ πέντε πάνω στὶς κερκίδες; Ἔ, πιά, μοῦ ἦρθε ν' ἀνέβω κι ἐγὼ στὴ σκηνὴ καὶ νὰ χορέψω τὴ «Ζιζέλ», ἀλλὰ δὲν τὸ ἔκανα. Εἶπα μόνο: «Πάει κι αὐτό».

Ἡ τελευταία, πάντως, φορὰ ποὺ βρέθηκα πάνω σ' ἐκεῖνα τ' ἀνεμοδαρμένα ὕψη ἦταν γιὰ τοὺς «Ἑλληνικοὺς Χοροὺς» τοῦ Σκαλκῶτα· καὶ ἐπειδὴ Σκαλκῶτα δὲν ἄκουσα, εἶπα πάλι: «Πάει κι αὐτό». Κι ἀναρωτιέμαι; «Παροικοῦμεν τῇ Ἱερουσαλὴμ» ἢ τὸ ἔχουμε χάσει διεθνῶς;

κατωτερικά ένστικτα, άνεξέλεγκτες θελήσεις κι επιθυμίες, πάθη και σκοπιμότητες. Μέσα στις κοινωνίες αυτές «ό φανατισμός, ή μισαλλοδοξία, ή πρόληψις κι όλα τὰ συναφή εύρίσκουν τὸ κατάλληλον κλίμα και ἔδαφος, ὥστε ν' ἀναπτυχθούν και νὰ καταλάβουν τοὺς ἀνθρώπους και ὑπὸ τὴν μορφὴν κοινωνικῶν νόσων ν' ἀναχθούν εἰς θρησκείας ὑπὸ τὴν εὐρείαν τοῦ ὄρου έννοιαν. Διότι τὰ πάσχοντα ἐξ αὐτῆς τῆς νόσου άτομα ἔχουν ἀκατάσχετον τὴν τάσιν μεταδόσεως ταύτης και εἰς τὰ ὑγιᾶ...» (σελ. 28).

Εἰς ἀντίθεση πρὸς τοὺς βαρβάρους «τὸ ἑλληνικὸν γένος εἶναι φιλομαθὲς και φιλόσοφον, οἰκεῖον τε και πρόσφορον ἀρετῇ και φρονήσει, ένδιαφερόμενον εἰδέναι τάληθές ὅπη ἔχει» (Πλάτων)· γι' αὐτὸ και «βαρβάρων Ἑλλήνας ἄρχειν εἰκός», καθότι «φύσει τὸ ἀρχειν οἰκῆον τῷ κρέσσονι» και «κρέσσον ἀρχεσθαι τοῖς ἀνοήτοισιν ἢ ἄρχειν», κατὰ τὸν Δημόκριτο.

Τὰ ἐξ-ουσιαστικά ἱερατεῖα ὅμως δέν σκέπτονται ἔτσι· ἡ δίψα ἐξ-ουσίας και ὁ φθόνος ὠθεῖ τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς νὰ ἐνεργοῦν έντελῶς ἀντίθετα και νὰ μισοῦν τοὺς Ἑλληνες, τῶν ὁποίων «τὸ γένος ἀρετῇ και ἀγαθότητι τεκμαίρεται», σύμφωνα μὲ τὸν Ἀλέξανδρο. Τὸ δυστύχημα εἶναι, ὅτι στίς τάξεις τῶν ἀσιατικῶν ὀρδῶν προσχωροῦν, πέραν τῶν ἀλόγων μαζῶν, και πληθὸς ἐκφυλισμένων κυττάρων, κουρασμένων ἢ πικραμένων Ἑλλήνων, πού, καθὼς εἶναι φυσικό, προσφέρουν ἀνεκτίμητες ὑπηρεσίες ὡς μύστες, ἐπιστήμονες και τεχνοκράτες.

Οἱ ἀδιάλειπτοι πόλεμοι τῶν Ἀσιατῶν, πού εἶτε ὡς Τρῶες εἶτε ὡς Πέρσες εἶτε ὡς Ἀραβο-φοίνικες εἶτε ὡς Νεο-πέρσες (= Τοῦρκοι) ἐπέδραμον κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἀποτέλεσμα εἶχαν τὴν πρόσκαιρη κόπωση τῆς Ἑλληνικότητας και «τὴν διάλυσιν έν σιγῇ τῆς ένδοξοτέρας τῶν έννοτήτων τῆς ἀρχαιότητος, τὸ καύχημα τῶν αἰῶνων, τὸ ὁποῖον ἀποσυντίθεται έν σκιᾷ θυσιαστηρίου, χωρὶς οὔτε ὁ τότε οὔτε ὁ σήμερον κόσμος νὰ έννοήσῃ, πῶς ἐτελέσθῃ τὸ μυστήριον» (Σπ. Ζαμπέλιος).

Ἡ Ἑλληνοσύνη, πού ἐπὶ 20 αἰῶνες τουλάχιστον ἔμεινε ἀκέφαλη ἰδεολογικά, πολιτικά, στρατιωτικά κ.ο.κ., «ἦτο ὁ μέγας ἡττημένος, πού ἔδιδε μόνον εἰς τοὺς νικητὰς και ἀπὸ τὸ περίσσειμα τῆς καρδιάς του και ἀπὸ τὸ αἷμα του. Ἐδίδε τὴν γλῶσσαν, τὴν παιδείαν, τὸ ἀνθρώπινον δυναμικὸν εἰς ὅλους τοὺς δημόσιους τομεῖς και ἔναντι τούτων ἐλάμβανε τὸ δικαίωμα τοῦ ζῆν ὑπὸ τὸ σκῶμμα τοῦ εἰδωλολάτρου, τοῦ ἔθνικοῦ, τοῦ ἐλλαδικοῦ κ.ο.κ.» (σελ. 147).

Ἀσφαλῶς και τὸ ἔχουμε χάσει, ἀπὸ τότε πού ὁ Ἰβανὸς παριστάνει τὸ Διγενῆ Ἀκρίτα, ἡ ὀξυγονοῦχος ὑπουργὸς τὴν τραγωδὸν και θανάσιμην γόησιν και γόητες τῶν νυχτερινῶν τῶν σινεμά, πού μᾶς τελείωσαν, και ἡμέτεροι και ἡμέτερες τῶν νυχτερινῶν τῶν σινεμά, πού μᾶς διδάξουν τοὺς Ἀρχαίους ἔναντι μερικῶν δεκάδων ἐκατομμυρίων τὸ μάθημα και μὲ τὸν κ. Ὑπουργὸ τῆς Παιδείας μας νὰ τοὺς καμαρώνει γοητευμένος ἀπὸ κάτω μετὰ τῆς ἄλλης κουστωδίας. «Πῶς ἄλλιῶς θὰ γεμίσω τὸ θέατρο τῆς Ἐπιδάουρου», ἠκούσθῃ λέγων σκηνοθέτης βαρύγδουπος, ἀγκαλιάζοντας και φιλώντας συγχρόνως τὴν μπουμποῦ πρωταγωνίστρια. Κι ἐγὼ εἶπα: «Πάει κι αὐτό».

Και δόστου ἀφαίρεση και δόστου «πάει κι αὐτό», στὸ τέλος, θὰ μοῦ μείνει ἀμανάτι μονάχα τὸ ἔρημο τὸ κεφάλι μου, πού θὰ τὸ κόψω και θὰ τὸ στείλω πεσκέσι στὸν κ. Ὑπουργὸ τῆς Παιδείας, ἔτσι, γιὰ νὰ τοῦ χαλάει τὸν ὕπνον τὴ νύχτα, νὰ κοιμᾶται τὴν ἡμέρα και νὰ χάνει τὸ τραῖνο γιὰ τὴν Ἐπίδαυρο. Μ' αὐτὸ τὸ τέχνασμα ἐλπίζω νὰ περάσω κι ἐγὼ στοὺς ἀντιστασιακοὺς, νὰ τὰ ἰκονομήσω και νὰ φιγουράρω και «εἰς τὰς χρυσὰς δέλτους τῆς ἱστορίας».

“Όταν ἔφθασε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, οἱ αἰώνια ζωντανὲς δυνάμεις τοῦ γένους, ποὺ ἔκρυσαν τὴν Ἑλευθερίαν καὶ τὴν Ἑλληνικότητα «στὰ κόκκαλα τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά», σύμφωνα μὲ τὸν ποιητὴ ἦτοι στὴ Γλῶσσα καὶ “τὴν Μεγάλην Ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν Γραμματείαν” (Σπ. Τρικούπης), στὴν Ἀρχαία Ἑλληνικὴ παράδοση, τὴν ὁποία διέσωσαν οἱ γεωργοὶ κι οἱ ποιμένες (Ν. Πολίτης), στὸ ὑπέροχο δημοτικὸ τραγούδι κ.ο.κ., δημιούργησαν τὴν ἐξαίρετη ἐποποιία τοῦ 1821...

«Ἐνέχει μεγίστην σπουδαιότητα τὸ γεγονός ὅτι ἄνθρωποι μὴ γνωρίζοντες νὰ θέσουν τὴν ὑπογραφὴν τους, τὴν ἱερὰν ἐκείνην ὥραν παρεμέρισαν ὅλο τὸ βάρος τῶν αἰώνων κι ἔκαναν δρόμον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἑλευθερίαν νὰ περάσῃ ὅλη δόξα καὶ χάρις, ἐξερχόμενῃ “ἀπ’ τὰ κόκκαλα τὰ ἱερά...”», ἐκτιμᾷ ἐν κατακλείδι ὁ Πάνος Τσίνας (σελ. 166).

Σαράντος Πάν

ΕΠ. ΒΡΑΝΟΠΟΥΛΟΣ, Ὀδοιπορικὸ στὴν Ἰορδανία

Τὸ «Ὀδοιπορικὸ στὴν Ἰορδανία», τοῦ κ. Ἐπ. Βρανόπουλου, ἔκδοση Κέντρου Ἑρευνας καὶ Μελέτης Ἑλληνισμοῦ, εἶναι τὸ τέταρτο τῆς σειρᾶς τῶν βιβλίων, ποὺ ἀναφέρονται στὸν ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος ἄγνωστο Ἑλληνισμό - μνημειακὸ καὶ πολιτισμικὸ. (Τὰ ἄλλα εἶναι τὰ ὁδοιπορικὰ τῆς Μεγάλης Ἑλλάδας - Συρίας - Ἰράκ). Οἱ ἐκδόσεις αὐτὲς μπορεῖ νὰ ἀποτελέσουν βιβλία - ὁδηγοὺς γιὰ τοὺς ταξιδιωτὲς, ποὺ ἐπιθυμοῦν νὰ ἐπισκεφθοῦν αὐτὲς τίς χῶρες, ἀλλὰ καὶ γιὰ ὅσους δὲν προτίθενται νὰ τίς ἐπισκεφθοῦν. Τὰ «ὁδοιπορικὰ» παρουσιάζουν ἐνδιαφέρον, ἐπειδὴ δὲν περιορίζονται μόνο σὲ περιγραφή τῶν μνημείων καὶ τῶν χωρῶν στίς ὁποῖες ἀναφέρονται, ἀλλὰ προβάλλουν καὶ τοὺς πολιτισμούς τους. Ἐμφαση δίδεται στὸν Ἑλληνικὸ πολιτισμὸ - ἑλληνιστικὸ καὶ Βυζαντινὸ -, ποὺ ἄσκησε ἐκεῖ μεγάλη ἐπίδραση καὶ ἄφησε ἐξαίσια μνημεῖα τέχνης, ἀλλὰ καὶ παράδοση ζωντανή.

Στὸ «Ὀδοιπορικὸ στὴν Ἰορδανία», μετὰ παρουσίαση τῶν προϊστορικῶν καὶ ἱστορικῶν περιόδων καὶ πολιτισμῶν, ὅπου ἄνθησαν ἐκεῖ, περιγράφονται τὰ μνημεῖα τῆς Ἀντιό-

→

᾽Ωσότου χθές, μαῦρα μεσάνυχτα, διαβάζω στὴν ἐφημερίδα πὼς «οἱ ἄνθρωποι τῆς ὁμάδας “Θεώρηση” θὰ κάνουν γενικὴ δοκιμὴ στ’ Ἀναφιώτικα μὲ τὸ ἄγνωστο ἔργο τοῦ Σοφοκλῆ “Σάτυροι Ἰχνευτές”, ποὺ βρέθηκε στίς ἀνασκαφές τῆς Ὁξυρρύχου στὴν Αἴγυπτο, ὅχι ὁλόκληρο, δυστυχῶς».

Ἰχνηλατώντας τὴ γραφὴ βρέθηκα κι ἐγὼ στῆς Πλάκας τίς ἀνηφοριές ἐπὶ τὰ ἱχνη τῶν «Σατύρων». Κι ἐκεῖ, πάνω σ’ ἓνα σταυροδρόμι - ξέφραγο ἀμπέλι μὲ ἀνώμαλη ἐπιφάνεια, καθισμένη κατάχαμα ἀνάμεσα σ’ ἓνα γνωστὸ καλλιτέχνη καὶ μιὰ γυναῖκα τῆς γειτονιάς μὲ ρόμπα καὶ παντοῦφλες, μὲ τὸ φεγγάρι νὰ κρέμεται τσαμπὶ σταφύλι στὸν οὐρανὸ καὶ τοὺς σκύλους νὰ κάνουν χαβαλέ, μὲ τὸν Ἱερὸ Βράχο νὰ ἐπικροτεῖ καὶ νὰ θυμᾶται καὶ τὸν παπποῦ Σοφοκλῆ νὰ λέει τὰ δικά του, συνέβη πράγματι τὸ ὥραιο. — Τῇ Λύρα καὶ τὰ μάτια σας, ἔλεγε ὁ παπποῦς κι ἡ γυναῖκα ἀπὸ δίπλα ἔστηνε αὐτί: — Μᾶς λένε χασομέρηδες, παπποῦ. Εἶδες πὼς μὲ εἰρωνεύεται καὶ ὁ κ. Δήμου ἀπὸ τὴν τηλεόραση; Μὲ μισὸ στόμα, στραβὸ κι ἐκεῖνο. — Καλά. Τοῦ τὸ ἴστωσε ὁ Γιαννουλαῖτος. Τί περιμένεις ἀπὸ τὴν τηλεόραση, κόρη μου; Τὰ τοιαῦτα καὶ τῇ δίκῃ τοῦ Κοσκωτᾶ θ’ ἀκούσεις. Ἀγορὰ εἶν’ αὐτὴ κι ἔχει τοὺς νό-

→

χειας ἐπὶ Χρυσορρόῃ (Ἀμμάν), τῆς Φιλαδέλφειας (Γέρασα), τῆς Πέτρας, τῆς Πέλλας, τοῦ Δίου, τῆς Ἴππου καὶ πολλῶν ἄλλων τόπων, ὅπως π.χ. τῆς Ἀγίας Γραφῆς (Νεκρὴ Θάλασσα, Γάδαρ-Μάχαιρος-Παλάτι τοῦ Ἡρώδη). Περιγράφονται ἐπίσης σπουδαῖοι ἀγνωστοὶ βυζαντινοὶ τόποι, φρούρια Σταυροφόρων, ἀλλὰ καὶ ἡ σύγχρονη Ἰορδανία, ποὺ ἔχει σημειώσει σπουδαία ἐξέλιξη. Τέλος παρουσιάζονται ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα γιὰ τοὺς Ἑλληνορθοδόξους τῆς χώρας αὐτῆς.

ΑΓΓΕΛΟΣ Σ. ΒΛΑΧΟΣ, *Ἡ σκιά τοῦ βασιλέως (559-330 π.Χ.)*

Διαβάζοντας τὸ βιβλίο «*Ἡ σκιά τοῦ βασιλέως*» τοῦ κ. Α.Σ. Βλάχου δὲν μπορούμε νὰ μὴν συμφωνήσουμε μὲ αὐτὸν καὶ τὸν Συκουτρῆ, ὅτι μόνο ἡ ἐπιστροφή στοὺς Ἀρχαίους Ἑλληνες θὰ ἔσωζε τὴν ἀνθρωπότητα. Βλέπουμε στὴν πρό ὀφθαλμῶν μονογραφία μὲ τί φοβερὸ ἀσιατικὸ ἔχθρὸ εἶχαν νὰ ἀντιπαιαῖσουν οἱ ἀρχαῖοι μας πρόγονοι, τὸν ὁποῖο, παρὰ τὶς πρόσκαιρες ἀντιξοότητες, ὄχι μόνο κατ' ἀρχὴν τελικὰ κατενίκησαν, ἀλλὰ ἐν κατακλείδι καὶ ὑποδούλωσαν στὸ ἄσβεστο φῶς τοῦ ἐρασίζου πνεύματός τους. Δακτυλοσκοπικὰ ὡς πρὸς τὴν βαρβαρότητα τοῦ ἀντιπάλου ἀναφέρω τὸ «*σκαφευθῆναι*» ποὺ εἶχαν οἱ Πέρσες, ὅπως τὸ περιγράφει ἀπὸ τὸν Πλούταρχο ὁ κ. Α.Σ.Β.: «*Παίρνουν δύο σκάφες, φτιαγμένες ὥστε νὰ ἐφαρμόζουν ἢ μία ἐπάνω στὴν ἄλλη. Ξαπλώνουν τὸν κατὰδικό, ὕπτιο, στὴν μία καὶ τὸν σκεπάζουν μὲ τὴν ἄλλη. Περισεύουν μόνο τὸ κεφάλι, τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια. Τότε ἀρχίζουν νὰ τρέφουν τὸν ἄνθρωπο κι ὅταν δὲν θέλει, τὸν ἀναγκάζουν ν' ἀνοίξει τὸ στόμα κεντώντας τὸν στὰ μάτια. Κι ὅταν φάει, τοῦ χύνουν στὸ στόμα μέλι καὶ γάλα καὶ τοῦ πασαλεῖβουν τὸ πρόσωπο ποὺ τὸ στρέφουν πάντα πρὸς τὸν ἥλιο. Μαζεύονται τόσες μύγες στὸ πρόσωπό του ὥστε δὲν φαίνεται. Ὁ βασανιζόμενος ἀποπατᾷ, φυσικὰ, μέσα στὶς σκάφες καὶ ἀπὸ τὴν σήψη γίνονται σκουλήκια καὶ λεβίθες ποὺ σιγοτρῶνε τὴν σάρκα του*». Προφανῶς, τὰ βασανιστήρια αὐτὰ οἱ ἀρχαῖοι Πέρσες τὰ εἶχαν ἐμπνευσθεῖ ἀπὸ προηγούμενους ἀνάλητους λαοὺς τῆς περιοχῆς, ὅπως π.χ. οἱ Ἀσσύριοι.

Τὸ πόνημα τοῦτο τοῦ κ. Βλάχου (ἐπιστέγασμα μέχρι στιγμῆς τῆς ἐν γένει φιλολογικῆς ἐργασίας του γύρω ἀπὸ τὸν ἀρχαιοελληνικὸ χῶρο) εἶναι χωρισμένο σὲ ἐννιά ἐνότητες μὲ ἐπικεφαλίδες τὰ ὀνόματα τῶν Μεγάλων Βασιλέων τῆς Περσίας ἀπὸ τὸ 559 π.Χ., ποὺ προσπάθησαν νὰ ἐπηρεάσουν (ἀνεπιτυχῶς ἢ ἐπιτυχῶς) τὰ ἑλληνικὰ πράγματα. Καθὼς διαπιστώνουμε ἀπὸ τὰ διαδραματιζόμενα, καὶ αὐτοὶ ἀκόμη ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς ποὺ νικήθηκαν κατὰ κράτος ἀπὸ τοὺς Ἑλληνες (ὅπως ὁ Ξέρξης ὁ Δαρεῖος καὶ ὁ Δαρεῖος Γ' Κοδομανὸς) δὲν ἦταν τυχαῖοι ἄνθρωποι, ἀλλὰ ἱκανότατοι ἡγεμόνες τῆς ἰσχυρότερης τότε αὐτοκρατο-

→
 μους τῆς. Μπρρ, ζαγάρια! Σάτυροι Ἰχνευτές, παιδάκι μου, ποὺ ψάχνουν γιὰ τὰ βόδια καὶ τοὺς κλέφτες. Ἡ λευτεριά τ' ἀνθρώπου μέσ' ἀπὸ τὴ Λύρα θάρθει. —Καὶ ποῦ ν' ἀκουστεῖ ἡ δική μου φωνὴ στὸ σαματὶ τῆς ἀγορᾶς, παπποῦ; — Αὐτοὶ οἱ μπαγαπόντηδες ὅλα τ' ἀκοῦνε, ἀλλὰ κάνουν ἀφαίρεση, ὄχι σὰν τὴ δική σου, ἀλλ' ἀπὸ τὴν ἀνάποδη.

Καὶ μακάριζα τὰ γυνὰ πέλματα τῶν ἡθοποιῶν, ποὺ δεινοπαθοῦσαν πάνω στὴν ἀνώμαλη ἐπιφάνεια· καὶ στὸ τέλος βρέθηκα ὀρθία νὰ φωνάζω γιὰ ὥρα «μπράβο» μαζί μὲ τὸν καλλιτέχνη — καὶ βουή οἱ δεκάδες ἀκάθιστοι. «Εὐχαριστοῦμε», ἄκουσα δυὸ-τρεῖς φορές τὴ φωνὴ τῆς γυναίκας μὲ τὴ ρόμπα. Αὐτῆς, ποὺ καλοκυρά, ἄλλοτε, στὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας, κούρνιασε πουλὶ κυνηγημένο στ' Ἀναφιώτικα τρώγοντας τὸ σανὸ ποὺ τὴν ταΐζαν, γενιές ὀλόκληρες, οἱ σάτυροι ἰχνευτές· κι ὅμως, δὲν ἔχασε τὴν Ἑλληνικὴ μνήμη τῆς. Θαῦμα καὶ μυστήριό τῆς ἱστορίας ἐτούτου τοῦ τόπου κι αὐτό.

Οὐρανία Πρίγκουρη

ρίας του κόσμου. Γι' αυτό και η όριστική νίκη των 'Ελλήνων δεν μπορεί από άλλο λαό να υπερβαθεί ούτε να εξαρθεί αρκετά. Είθε και εμείς, οί σύγχρονοι απόγονοί τους, να τους μοιάσουμε, πράγμα που σίγουρα μπορούμε, κάτι που ξέρει ασφαλώς ό κ. "Αγγελος Σ. Βλάχος, ό οποίος δεν είναι μόνο άνθρωπος του σπουδαστηρίου, αλλά και πολέμησε μπροστά στην πρώτη γραμμή με δική του θέληση στο άλβανικό μέτωπο το '40.

"Οθων Μ. Δέφνερ

ΕΠΙΛΟΓΗ ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΜΑΣ ΑΠΕΣΤΑΛΗΣΑΝ

ΑΜΑΛΙΑ ΡΑΠΤΗ-ΤΡΥΦΩΝΑ, *Χάι-Κάι (ποίηση-ση), Μαυρίδης, 'Αθήνα 1990.*

Τά γιαπωνέζικα «χάι-κάι» (ή «χάι-κού» όπως ορθότερα λέγονται) είναι ένα είδος που έχει πολλές ομοιότητες με τὰ αρχαία ελληνικά επιγράμματα. Πολλοί και στην 'Ελλάδα ασχολήθηκαν μ' αυτή την ποίηση, από τόν Σεφέρη ως τόν «μαθητή» του Νίκο Λαδά. Είναι ένας εύκολος τρόπος, για να γράψεις παραδοσιακή ποίηση, που να είναι ταυτόχρονα και μοντέρνα. Βλέπουμε σ' αυτό το βιβλίο, ότι και ή κ. Α.Ρ.-Τ. θέλησε να δοκιμάσει τη δεξιοτεχνία της σέ τοῦτο τὸ τανταλίζον είδος, που, για να τὸ δαμάσεις, πρέπει να έχεις εὐστροφία και ὑπομονή. Τὰ δικά της «*Χάι-Κάι*» χαρακτηρίζονται από τή γνωστή εύρηματικότητα και κομψότητα του είδους με ἐπιπλέον μιὰ λυρική ὥση και ἐμπνοή, ὅπως διόλου δική της, σάν ἀστρόπετρα ή ἀστρόσκονη που πέφτει πάνω στη γη: «*Πνοή γιασεμιού/ θῦμα με παρέδωσε, στον τοξόφερο*».

Ο.Μ.Δ.

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ, *Τὰ τραγούδια της Τριανταφυλλένης (ποίηση),* έκδ. «Πνευματική Κύπρος», Λευκωσία, 1990.

Συλλογή με 45 ποιήματα αφιερωμένα στη γυναίκα του Λούλα, τήν Τριανταφυλλένη, απ' τήν 'Αμμόχωστο. "Ενα ποινεμένο, αλλά και υπερέφανο λυρικό ζέσπασμα λεπτών τόνων, που φέρνει στην ατμόσφαιρα του ὁμορφου νησιού κάτω απ' τούς ἴσκους της πικρής μοίρας του. 'Ο ποιητής πάσχει: «*"Ας μὴν ἀνοίξουνε στὸ φῶς παραθυρόφυλλα και πόρτες/ ὅσο κρατᾷ τὸ θλιβερό περπάτημα της Κύπρου/ Κι ἐσύ, Τριανταφυλλένη, μὴ γεμίσεις ἄνθη κι ἄσπρα, / προτοῦ γεμίσει φῶς γαλάζιο ὁ οὐρανός μας*».

Σε ὅλα τὰ ποιήματα ὑπάρχουν εἰκόνες με πλούσια λυρικά χρώματα και θαυμαστή διαύγεια, που τή διαποτίζει μιὰ ὑπόκρουση φθόγων λύπης, ἐγκαρτέρησης και ἐλπίδας. 'Η ποίηση του Κύπρου Χρυσάνθη δεν χρειάζεται ἀναλυτικές ἐπεξηγήσεις, ἐρμηνευτική προσπάθεια και ἐγκώμια ἀξιολόγησης. Είναι ή γνήσια φωνή του ποιητή, που ἀφήνει τήν ψυχή του να μιλήσει στὸν ἥλιο, στοὺς ἀνέμους, στοὺς ἀδίκητες,

στοὺς ἀδιάφορους, στὸν ἴδιο τὸ Θεό: «*Φέρε μιὰ νύχτα ὑάκυνθους στη Λευκωσία, / ἄνεμε δυτικέ, / ... Κι ἔλα σ' ἐμέ σὰ μήνυμα ξενητεμένου γιου, / που πήρῃ: τῆς ἐπιστροφῆς τὸ διαμαντένιο κύμα*».

Πολλὰ ἀπὸ «*Τὰ Τραγούδια της Τριανταφυλλένης*» ἔχουν πρωτοδημοσιευθεῖ στην «*Ετήσια 'Ανθολογία τῶν 'Εκατό*» του «*Δαυλού*».

Μ.Χ.Ε.

ΟΡΕΣΤΗΣ ΑΛΕΞΑΚΗΣ, *'Ο ληξίαρχος (ποίηση-ματα), 'Αστρολάβος/Εὐθύνη, 'Αθήνα 1989.*

Ο.Μ.Δ.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΚΩΣΤΙΔΗΣ, *Διάλογοι 'Ασκητῶν (λογοτεχνικό-φιλοσοφικό δοκίμιο),* έκδ. «*Παρισιάνος*», 'Αθήνα, ἄ.ἔ.

Πρόκειται για ἔργο που ἀποσκοπεῖ να ἐπισημάνη τὰ ἀδιέξοδα του εὐδαιμονισμού, τὸ ὑπόβαθρο του ὕλικου πολιτισμοῦ και τήν σήψη τῶν διανθρωπίνων σχέσεων ἐξ αἰτίας τῆς ἐγκεντρικῆς διαμορφώσεως τῶν συγχρόνων κοινωνιῶν.

Ν.Χ.Χ.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, *Σύφλογο (ποίηση), Θεσσαλονίκη 1988.*

'Ερωτική ή ποίηση του Α.Δ. 'Ο στίχος του ἐλεύθερος, καλογραμμένος και λυρικός ὕμνεϊ τή γυναίκα γεμάτος αἶσθημα και τρυφερότητα.

Ε.Ε.Μ.

ΦΑΝΗΣ ΚΑΠΟΠΟΥΛΟΣ, *Καρδιοχτύπια (ποίηση-ματα), 'Αθήνα.*

ΑΡΓΥΡΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ, *Φεγγαρότροπο (ποίηση-ματα), Θεσσαλονίκη 1991.*

ΠΕΝΥ ΚΑΡΑΜΑΝΗ-ΒΟΥΛΤΣΗ, *'Ανθη της Βροχής (ποίηση-ματα), 'Αθήνα 1991.*

ΓΙΑΝΝΗΣ Β. ΒΑΖΑΙΟΣ, *Πνοή του Γιάν'! (ποίηση-ματα), τ. Α', 'Αθήνα.*

ΣΤΑΥΡΟΣ ΜΕΛΙΣΣΙΝΟΣ, *Isis (ποίηση-ματα), Athens 1991.*

ΝΑΤΑΣΑ ΤΡΙΒΙΖΑ-ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑΚΗ, *'Αναζητώντας τήν 'Ιδα (ποίηση-ματα), 'Αθήνα 1991.*

ΝΟΤΑ ΚΥΜΟΘΟΗ, *Φῶς καὶ Σκοτάδι (ποιήματα)*, Ἀθήνα 1990.

ΠΕΤΡΟΥΛΑ ΑΛΕΞ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΗ, *Κλεισμένοι Δρόμοι · Χαμένοι Ὁρίζοντες — Ἑρμῆς Σπίτια (ποιήματα)*, Ἀθήνα 1991.

ΝΙΚΗ ΡΟΥΣΣΟΠΟΥΛΟΥ-ΠΑΠΠΑ, *Ἐπίγνωση (ποιήματα)*, ἐκδ. «Πιτσιλός», Ἀθήνα 1991.

ΜΑΡΙΑ ΓΟΥΝΑΡΗ, *Ἀξεχώριστες (ποιήματα)*, Θεσσαλονίκη 1991.

ΧΑΡΗΣ ΝΤΑΜΗΣ, *Εἰρηνικὲς ἀνταύγειες (ποιητική συλλογή)*, Ἀθήνα 1990.

ΣΠΥΡΟΣ ΤΟΥΠΟΓΙΑΝΝΗΣ, *Περίπατος στὴ γῆ (ποιητική συλλογή)*, ἐκδ. «Δωδώνη», Ἀθήνα-Γιάννενα, 1991.

ΗΜΑΡΤΗΜΕΝΑ: Στὴ δημοσιευθεῖσα στὸ προηγούμενο 116-117 τεύχος τοῦ «Δαυλοῦ» ἔρευνα τοῦ κ. Ἱπποκράτη Δάκογλου μὲ τίτλο «Οἱ περιέργες καὶ "ὑπερφυσικὲς" ιδιότητες τοῦ Χρυσοῦ Ἀριθμοῦ Φ» παρακαλοῦμε νὰ γίνουν οἱ ἀκόλουθες διορθώσεις:

Στὴ σελίδα 6705 ἡ 32η σειρά νὰ ἀντικατασταθεῖ μὲ: «γενικὰ $\Phi^{n-1} + \Phi^{n-2} = \Phi^n = \Phi^{n-1} \cdot \Phi = (n-1)\acute{o}\rho o s + n \acute{o}\rho o s \cdot \Phi$ ».

Στὴ σελίδα 6707 ἡ σειρά 6 νὰ ἀντικατασταθεῖ μὲ: « $\Phi^2 + 1 = 1\Phi + 2$ » ἡ σειρά 18 νὰ γραφῇ: « $\Phi + 1 = \Phi^2 + 0$ »· στὴ σειρά 26 ἡ σχέσις $\Phi^3 + \frac{\Phi^2}{2} = \frac{\Phi^5}{5}$ νὰ ἀντικατασταθῇ μὲ τὴν:

$$\Phi^2 + \frac{\Phi}{2} = \frac{\Phi^4}{2}.$$

Στὴ σελίδα 6708 ἡ πρώτη, δεύτερη καὶ τρίτη σειρά νὰ ἀντικατασταθοῦν ὡς ἑξῆς:

$$\Phi - 1 = \frac{\Phi}{\Phi^2} = \frac{1}{\Phi}$$

$$\Phi^2 - \Phi = \frac{\Phi^2}{\Phi^2} = 1$$

$$\Phi^3 - \Phi^2 = \frac{\Phi^3}{\Phi^2} = \Phi.$$

ἡ 6η σειρά (6708) νὰ ἀντικατασταθεῖ ὡς ἑξῆς: « $\Phi^n - \Phi^{n-1} = \frac{\Phi^n}{\Phi^2} \cdot \Phi^{n-2}$, ὅπου $n = 1, 2, 3, \dots$ ».

Στὴ σελίδα: 6709 α) στὴ σειρά 4 ἀντὶ $K/20 = 0,3090177$ νὰ γραφῇ « $K/20 = 0,2618$ » μεταξὺ τῶν σειρῶν 4-5 παρελήφθη ἡ φράσις: «Πανελλήνιος Κοσμικὸς Πούς = $\frac{1}{2\Phi} = 0,309017$ »· β) στὴ σειρά 16 ἀντὶ $60 \times \frac{1}{2}\Phi$ νὰ γραφῇ τὸ ὀρθόν: « $600:2\Phi$ »· γ) στὴν προτελευταία σειρά τῆς αὐτῆς σελίδος ἡ ὑπάρχουσα σχέσις νὰ ἀντικατασταθῇ μὲ τὴν ὀρθή:

$$\left(\frac{K}{2} - 1 \right)^n = \left(\frac{2\Phi^2}{2} - 1 \right)^n = (\Phi^2 - 1) = \Phi^n.$$

Στὴ σελίδα 6710 στὴ σειρά 3 ἡ ὑπάρχουσα σχέσις νὰ ἀντικατασταθῇ μὲ τὴν ὀρθή:

$$\sqrt{\left(\mu^2 \cdot \frac{K}{2} \right)^n} = \mu^n \cdot \left(\frac{K}{2} - 1 \right)^n = \mu^n \cdot \Phi^n.$$

Στὴ σειρά 10 τῆς σελίδος 6710 τὸ ἄκρον σκέλος τῆς ἰσότητος

$$\left(- = \sqrt{\left(\Phi^1 \times \frac{K}{2} \right)^n} \right) \text{ νὰ ἀντικατασταθεῖ μὲ: } \alpha = \dots = \sqrt{\Phi \times \frac{K}{2}}^n = \dots$$

Στὴ σελίδα 6712 στὴν προτελευταία σειρά τὸ $1/20$ νὰ γίνῃ $1/2\Phi$.

Στὴ σελίδα 6713, στὴ σειρά 4 ἡ παράστασις $100 \cdot \Pi_k \times 100 \cdot \Pi_k$ νὰ γραφῇ ὡς « $100 \cdot \Pi_k \times 100 \cdot \Pi_k$ ».